

UHASSELT

KU LEUVEN

Maastricht University

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Echtscheidingsrecht anno 2021 - Een analyse de lege lata en voorstellen de lege ferenda

Anne Janssenswillen

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Charlotte DECLERCK

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2020
2021

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Echtscheidingsrecht anno 2021 - Een analyse de lege lata en voorstellen de lege Ferenda

Anne Janssenswillen

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Charlotte DECLERCK

Samenvatting

In België bestaan anno 2021 twee mogelijkheden voor echtgenoten om uit de echt te scheiden. Echtgenoten hebben de mogelijkheid tot echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk of de mogelijkheid tot echtscheiding op grond van onderlinge toestemming. Het verschil tussen deze twee echtscheidingsgronden is te situeren op het vlak van de overeenstemming die echtgenoten bereiken. Wanneer de echtgenoten onderlinge overeenstemming bereiken over de ontbinding van hun huwelijk en de gevolgen van deze ontbinding kunnen ze een beroep doen op de echtscheiding op grond van onderlinge toestemming. Wanneer de echtgenoten geen overeenstemming bereiken over alle aspecten in verband met de echtscheiding staat de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk open. Beide echtscheidingsgronden dienen finaal door de familierechter te worden uitgesproken.

In deze scriptie wordt de mogelijkheid tot een buitengerechtelijke echtscheiding in België onderzocht. De echtscheiding op grond van onderlinge toestemming is hiervoor het meest aangewezen, gezien het volledige akkoord tussen de echtgenoten. Een blik over de grenzen toont het potentieel dat de echtscheiding door onderlinge toestemming heeft om buitengerechtelijk te worden geregeld. Er wordt vergeleken met Frankrijk, die een buitengerechtelijke echtscheiding heeft ingevoerd en met Nederland, die enkele wetsvoorstellen tot een buitengerechtelijke echtscheiding heeft ingediend.

De tendens naar een buitengerechtelijke echtscheiding doet zich ook voelen in de Belgische rechtsleer en bij echtgenoten, die nood hebben aan een snelle en eenvoudige afhandeling van hun echtscheiding. Bovendien is de samenleving en de perceptie op het concept van de echtscheiding veranderd. Verder worden in deze scriptie nog andere redenen voor een buitengerechtelijke echtscheiding aangehaald, namelijk het aanzetten tot het sluiten van een huwelijk, de verantwoordelijkheid en autonomie voor de echtgenoten, de ontlasting van de rechtbanken en dat het geen bijkomende last meebrengt voor buitengerechtelijke instanties zoals de notaris of de ambtenaar van de burgerlijke stand.

In deze scriptie wordt tenslotte een voorstel geformuleerd over de werking van de buitengerechtelijke echtscheiding in België. Dit voorstel behelst zowel de voorwaarden die nodig zijn voor een buitengerechtelijke echtscheiding als de procedure van een buitengerechtelijke echtscheiding. Bij de procedure wordt een onderscheid gemaakt tussen echtgenoten met gemeenschappelijke minderjarige kinderen en echtgenoten zonder gemeenschappelijke minderjarige kinderen. In het eerste geval is de notaris de bevoegde buitengerechtelijke instantie voor de afhandeling van de echtscheiding. In het tweede geval is dit de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Dankwoord

In dit dankwoord wens ik vooreerst mijn promotor professor dr. Charlotte Declerck te bedanken voor het aanvaarden en verfijnen van mijn onderwerp. Bovendien ben ik ook dankbaar voor de ondersteuning en feedback momenten bij het schrijven van deze scriptie. De feedback momenten boden me structuur en hebben me geholpen om terug moed te krijgen om verder te schrijven. Verder wens ik mijn promotor te bedanken voor de positieve ingesteldheid die overgedragen werd op mij.

Vervolgens wens ik mijn ouders en mijn familie, in het bijzonder mijn tante, te bedanken omdat ze mij altijd ondersteund hebben bij het schrijven door me te motiveren en ideeën uit te wisselen over het onderwerp. Daardoor heb ik inspiratie verworven om mijn voorstel uit te werken. Ik wil hen ook bedanken voor het nalezen van de scriptie.

Verder wil ik Lieselotte Hermes bedanken om mijn scriptie uitgebreid door te nemen en me nog enkele tips te hebben mee gegeven.

Tenslotte wens ik mijn vriend en mijn vriendinnen te bedanken om bij hen terecht te kunnen om stoom af te blazen en te relativeren. Bedankt dat jullie voor de nodige ontspanning hebben gezorgd.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	9
Titel I. Afbakening van het onderzoeksvoorwerp.....	11
Hoofdstuk I. Schets van het Belgische echtscheidingsrecht.....	11
Hoofdstuk II. De buitengerechtelijke echtscheiding	13
Afdeling I. Begrip.....	13
Afdeling II. Ratio	13
Titel II. De echtscheiding door onderlinge toestemming de lege lata	15
Hoofdstuk I. Materieelrechtelijke vereisten	15
Hoofdstuk II. Formeelrechtelijke vereisten	15
Afdeling I. De vermogensrechtelijke overeenkomst.....	15
Afdeling II. De familierechtelijke overeenkomst	18
Hoofdstuk III. De procedure	23
Afdeling I. Territoriale bevoegdheid familierechtbank	23
Afdeling II. Inleiding van de echtscheiding	23
Afdeling III. Verloop van de echtscheiding	24
Afdeling IV. Advies van het Openbaar Ministerie	25
Afdeling V. De uitspraak	26
Afdeling VI. Beoordeling van de overeenkomst door de rechter	26
Afdeling VII. Afstand van EOT-procedure	28
Hoofdstuk IV. Gevolgen	29
Hoofdstuk V. De uitspraak van echtscheiding door een rechter	31
Afdeling I. Historisch perspectief	31
Afdeling II. De staat van de persoon	32
Onderafdeling I. Begrip.....	32
Onderafdeling II. Kenmerken van de staat van de persoon in het licht van de echtscheiding	32
Afdeling III. Vorderingen met betrekking tot de staat van de persoon	33
Onderafdeling I. Begrip.....	33
Onderafdeling II. Kenmerken.....	33
Afdeling IV. Het persoonlijk karakter van de echtscheiding	34
Afdeling V. Belang van het kind en de ouders.....	34

Hoofdstuk VI. Tussenbesluit	37
Titel III. Rechtsvergelijkend onderzoek	39
Hoofdstuk I. Verantwoording	39
Hoofdstuk II. De echtscheiding door onderlinge toestemming in Frankrijk ('Divorce par consentement mutuel')	39
Afdeling I. Situering	39
Afdeling II. Voorwaarden	41
Onderafdeling I. Materiële voorwaarden	41
Onderafdeling II. Formele voorwaarden	42
Afdeling III. De procedure	43
Afdeling IV. De rol van de notaris	44
Afdeling V. Gevolgen.....	45
Hoofdstuk III. Echtscheiding door onderlinge toestemming in Nederland.....	47
Afdeling I. Beweegredenen tot het wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter'	47
Afdeling II. Voorstel van buitengerechtelijke echtscheiding	49
Onderafdeling I. Wie is bevoegd?	49
Onderafdeling II. De procedure	49
Onderafdeling III. De rol van de ambtenaar van de burgerlijke stand	51
Onderafdeling IV. Gevolgen.....	51
Afdeling III. Waarom is wetsvoorstel nr. 3 niet tot wet gestemd?	52
Onderafdeling I. Voorstellen Luchtenveld en Teeven	52
Onderafdeling II. Tegemoetkoming door wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter' aan tekortkoming eerdere voorstellen.....	53
Onderafdeling III. Risico's wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter'	54
Hoofdstuk IV. Vergelijking tussen Frankrijk en Nederland.....	55
Titel IV. Eigen voorstel echtscheidingsrecht	59
Hoofdstuk I. Is de buitengerechtelijke echtscheiding wenselijk in België?	59
Afdeling I. Buitengerechtelijke echtscheiding in België, ja of nee?	59
Afdeling II. Waarom?	59
Hoofdstuk II. Voorstel van de voorwaarden	61
Afdeling I. Materiële voorwaarden.....	61
Afdeling II. Formele voorwaarden	62
Hoofdstuk III. Voorstel van de procedure.....	63

Afdeling I. De echtgenoten hebben gemeenschappelijke minderjarige kinderen	63
Afdeling II. De echtgenoten hebben geen gemeenschappelijke minderjarige kinderen	65
Besluit	69
Bibliografie	73
Wetgeving	73
Rechtspraak	74
Grondwettelijk Hof.....	74
Hof van Cassatie	74
Hof van Beroep	74
Rechtsleer.....	75
Boeken.....	75
Tijdschriften.....	77

Inleiding

1. Momenteel bestaan er twee mogelijkheden om uit de echt te scheiden in België. De eerste is de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk (EOO) (art. 229 oud BW). De tweede mogelijkheid is de echtscheiding door onderlinge toestemming (EOT) (art. 230 oud BW). Zowel voor de echtscheiding op grond van onderlinge toestemming als voor de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk geldt dat de echtscheiding finaal door de familierechter moet worden uitgesproken.

2. De echtgenoten moeten dus zelfs wanneer ze voor alle punten in verband met de echtscheiding tot een akkoord komen naar de rechter. Dit zorgt ervoor dat de procedures tot echtscheiding lang duren. De rechtbanken moeten immers niet alleen uitspraak doen over de echtscheidingen op grond van onherstelbare ontwrichting, maar ook over deze door onderlinge toestemming. In deze scriptie wordt daarom het concept van de buitengerechtelijke echtscheiding onderzocht. Dat wil zeggen de mogelijkheid om uit de echt te scheiden zonder tussenkomst van een rechter. De trend van een buitengerechtelijke echtscheiding voor bepaalde vormen van echtscheiding, zoals de echtscheiding door onderlinge toestemming, doet zich ook over de grenzen voor. In Frankrijk bijvoorbeeld kunnen echtgenoten zonder tussenkomst van een rechter uit de echt scheiden door onderlinge toestemming. Ook in Nederland heeft de wetgever getracht een wetsvoorstel aan te nemen om de echtscheiding door onderlinge toestemming mogelijk te maken zonder een rechter. Dit wetsvoorstel is uiteindelijk niet aangenomen, maar het toont wel initiatief van de wetgever om verandering aan te brengen in het systeem van de echtscheiding door onderlinge toestemming.

3. Het komt de werklast van de hoven en rechtbanken ten goede zouden we overstappen naar een systeem van buitengerechtelijke echtscheiding. De mogelijkheid om uit de echt te scheiden zonder een rechter moet bovendien onderzocht worden omdat er vandaag de dag een groot contrast bestaat tussen de wijze van beëindiging van de wettelijke en feitelijke samenwoning en de wijze van beëindiging van een huwelijk. De vormen van samenwoning kunnen beëindigd worden voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. De beëindiging van het huwelijk daarentegen moet in België altijd uitgesproken worden door een rechter.¹ De buitengerechtelijke echtscheiding is dus een middel om echtgenoten aan te zetten een huwelijk aan te gaan. Echtgenoten zouden vandaag de dag ontmoedigd kunnen worden een huwelijk aan te gaan omdat ze bij de beëindiging ervan een hele procedure moeten doorlopen en naar de rechter moeten. Dit moeten ze bijvoorbeeld niet wanneer ze wettelijk of feitelijk samenwonend waren. Wanneer echtgenoten het niet eens zijn over de echtscheiding en/of de manier waarop de echtscheiding afgerond moet worden, is het logisch dat een rechter dit geschil moet beslechten.

4. In deze masterscriptie wordt onderzocht in welke mate het vereist is om steeds en in alle gevallen de echtscheiding door de rechter te laten uitspreken en dit in het bijzonder in de hypothese waarbij de echtgenoten het niet alleen eens zijn over het beginsel van de ontbinding van hun

¹ C. DECLERCK en T. WUYTS, "Anders omgaan met scheidingsconflicten", *T.Fam.* 2019, 182.

huwelijk, maar ook een volledig akkoord hebben bereikt over de vermogensrechtelijke, persoonlijke en alimentaire gevolgen van deze ontbinding (= echtscheiding op grond van onderlinge toestemming).

5. De centrale onderzoeksvraag luidt dan ook als volgt: *'Is het anno 2021 te verantwoorden dat een echtscheiding door onderlinge toestemming moet worden uitgesproken door een familierechter?'*. Teneinde deze centrale onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden moeten de volgende subonderzoeksvragen worden beantwoord:

- Op welke wijze wordt in België uit de echt gescheiden door onderlinge toestemming?
- Kan in Frankrijk en in Nederland buitengerechtelijk worden gescheiden? Zo ja, aan welke voorwaarden moet zijn voldaan? Zo neen, waarom niet? Welke lessen kunnen wij trekken uit deze rechtsvergelijkende analyse?
- Is het wenselijk dat in België wordt voorzien in een buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming? Zo ja, aan welke voorwaarden moet zijn voldaan en wie spreekt de echtscheiding dan uit?

6. In het eerste luik van deze scriptie wordt het onderzoeksvoorwerp afgebakend. We schetsen het echtscheidingsrecht in België en verduidelijken het begrip buitengerechtelijke echtscheiding.

In het tweede luik bestuderen we de echtscheiding door onderlinge toestemming in België. We onderzoeken op welke wijze vandaag uit de echt wordt gescheiden door onderlinge toestemming (procedure en voorwaarden) en welke beweegredenen in hoofde van de wetgever voorhanden zijn. De redenen waarom het niet mogelijk is om in België zonder een rechter te scheiden door onderlinge toestemming, komen hier ook aan bod.

In het derde luik werpen we een blik over de grenzen en bestuderen we het Franse en Nederlandse echtscheidingsrecht. Een studie van het Franse recht is in het bijzonder van belang omdat in Frankrijk inmiddels werd voorzien in een vorm van buitengerechtelijke echtscheiding. Ook het Nederlandse recht is van belang en interessant omdat in Nederland werd gepoogd een vorm van buitengerechtelijke echtscheiding in te voeren, maar het wetsvoorstel finaal niet tot wet werd gestemd. De rechtsvergelijkende methode die gebruikt wordt, is een *externe* en een *microvergelijking*² omdat de echtscheiding door onderlinge toestemming in België met Frankrijk en Nederland wordt vergeleken. De rechtsvergelijkende methode die hierbij gebruikt wordt, is de functionele methode.³ Er wordt namelijk onderzocht hoe Frankrijk en Nederland invulling geven aan de echtscheiding door onderlinge toestemming.

In het vierde en laatste luik van deze masterscriptie beantwoorden we de vraag of ook in België moet worden voorzien in een vorm van buitengerechtelijke echtscheiding en zo ja, aan welke voorwaarden moet worden voldaan en welke de procedure is die moet worden gevolgd.

² L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS in P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY (eds.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2017, 51-53.

³ L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS in P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY (eds.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2017, 54-57.

Titel I. Afbakening van het onderzoeksvoorwerp

7. In het eerste deel van deze scriptie bakenen we het onderzoeksvoorwerp af door het echtscheidingsrecht in België te schetsen (nrs. 8-11) en het begrip buitengerechtelijke echtscheiding (nrs. 12-15) te verduidelijken.

Hoofdstuk I. Schets van het Belgische echtscheidingsrecht

8. In het Belgische echtscheidingsrecht bestaan vandaag twee echtscheidingsgronden, namelijk de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk (art. 229 oud BW) en de echtscheiding door onderlinge toestemming (art. 230 oud BW).

9. De geldende regelgeving in België voor de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting staat dus vermeld in artikel 229 oud BW en in de artikelen 1254 t.e.m. 1283 Ger.W. Artikel 229, §1 oud BW luidt als volgt:

"De echtscheiding wordt uitgesproken wanneer de rechter vaststelt dat het huwelijk onherstelbaar ontwricht is. Het huwelijk is onherstelbaar ontwricht wanneer de voortzetting van het samenleven tussen de echtgenoten en de hervatting ervan redelijkerwijs onmogelijk is geworden ingevolge die ontwrichting"⁴.

Om de ontwrichting van het huwelijk aan te tonen is de schuld niet van belang, maar wel de maatschappelijke werkelijkheid. Het kan gaan om situaties van overspel, mishandeling, bedreiging of geweld daden. Belangrijk is vooral dat de primaire huwelijksverplichtingen geschonden moeten zijn. De onherstelbare ontwrichting hangt ook af van de ernst van de feiten en dan vooral hoe ernstig de echtgenoten deze feiten zelf vinden.⁵

De onherstelbare ontwrichting kan bovendien voortvloeien uit de feitelijke scheiding van de echtgenoten en hoeft daarom niet altijd afhankelijk te zijn van een fout. De echtgenoten hebben in dit geval dus hun woonplaats op verschillende adressen. De echtgenoten kunnen dan gezamenlijk bij akkoord de echtscheiding aanvragen, mits de echtgenoten meer dan zes maanden feitelijk gescheiden zijn. Bij het gezamenlijk verzoek tot echtscheiding moeten de echtgenoten geen voorafgaandelijke overeenkomst gesloten hebben over de gevolgen van hun echtscheiding in tegenstelling tot de echtscheiding door onderlinge toestemming waar dit wel moet.⁶ Het is voorts mogelijk dat één van de echtgenoten bij eenzijdige aanvraag de echtscheiding aanvraagt en dus de ontbinding van het huwelijk eenzijdig oplegt aan de andere echtgenoot, mits de echtgenoten meer

⁴ Art. 229, §1 oud BW.

⁵ G. MARTYN, R. DEVLOO en Y. JORENS, *Kennismaking met recht en rechtspraak*, Brugge, die Keure / la Chartre, 2020, 235.

⁶ P. SENAËVE, G. VERSCHULDEN en F. SWENNEN, *De beëindiging van de tweerelatie*, Brussel, Intersentia, 2012, 57.; Art. 1287-1288 Ger.W.

dan één jaar feitelijk gescheiden zijn.⁷ Uit de rechtspraak blijkt dat naast het materieel element van de feitelijke scheiding ook een moreel element noodzakelijk is, namelijk de wil van minstens één van de echtgenoten om een einde te maken aan het gezamenlijk leven.⁸

Tenslotte kan de onherstelbare ontwrichting ook aangetoond worden wanneer de echtgenoten tweemaal voor de rechter verschijnen en uitdrukkelijk hun initiële wil tot echtscheiding herhalen. Deze situatie doet zich voor wanneer de echtgenoten nog niet lang genoeg feitelijk gescheiden leven om de echtscheiding aan te vragen en kan gezamenlijk of op verzoek van één van de echtgenoten geschieden. Tijdens de inleidingszitting wordt dan een tweede datum van verschijning vastgelegd.⁹

Het is dus mogelijk dat de echtgenoten (deel)akkoorden sluiten over de ontbinding van het huwelijk en over sommige aspecten van de vermogensrechtelijke, persoonlijke en alimentaire gevolgen van de ontbinding, maar wanneer ze op één punt niet overeen komen, dienen ze zich te beroepen op de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting.

10. De regelgeving in België die geldt voor de echtscheiding door onderlinge toestemming staat vermeld in artikel 230 oud BW en in de artikelen 1287 t.e.m. 1304 Ger.W. Artikel 230 oud BW luidt als volgt:

*"De echtgenoten kunnen ook door onderlinge toestemming uit de echt scheiden volgens de voorwaarden die vastgesteld zijn in deel IV, boek IV, hoofdstuk XI, afdeling 2, van het Gerechtelijk Wetboek"*¹⁰.

De echtgenoten moeten bij de echtscheiding door onderlinge toestemming een akkoord bereiken over de ontbinding van hun huwelijk, maar tevens over de vermogensrechtelijke, persoonlijke en alimentaire gevolgen van de ontbinding met betrekking tot de kinderen en elkaar. De echtscheiding door onderlinge toestemming is dus enkel mogelijk wanneer de echtgenoten een volledig akkoord bereikt hebben. Het akkoord over de ontbinding van hun huwelijk blijkt uit het gezamenlijk verzoekschrift van de echtgenoten om de echtscheiding op grond van onderlinge toestemming te verkrijgen. Het akkoord over de gevolgen van de echtscheiding blijkt uit de voorafgaande schriftelijke overeenkomsten.¹¹ De vermogensrechtelijke en familierechtelijke overeenkomst worden voorafgaand geregeld door de echtgenoten en worden vervolgens aan de rechter voorgelegd ter controle, waarbij het Openbaar Ministerie eventueel advies uitbrengt en de partijen eventueel verschijnen en waarna de familierechter de echtscheiding uitspreekt.¹²

⁷ Art. 229, §2 oud BW en art. 229, §3 oud BW.

⁸ P. SENAËVE, G. VERSCHULDEN en F. SWENNEN, *De beëindiging van de tweerelatie*, Brussel, Intersentia, 2012, 60.;

Gent 15 februari 2011, nr. AR 10/2710/A.

⁹ G. MARTYN, R. DEVLOO en Y. JORENS, *Kennismaking met recht en rechtspraak*, Brugge, die Keure / la Chartre, 2020, 235.;

Art. 1255, §1 en §2 Ger.W.

¹⁰ Art. 230 oud BW.

¹¹ H. CASMAN en P. MACALUSO, *Echtelijke moeilijkheden & echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Mortsels, Intersentia, 2020, 1-2.

¹² F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht. Een benadering in context*, Mortsels, Intersentia, 2021, 378.

11. In wat volgt wordt de echtscheiding door onderlinge toestemming besproken omdat deze grond zich het meest leent om een buitengerechtigde vorm aan te nemen. De reden hiervoor is dat de echtgenoten een volledig akkoord bereikt hebben over de ontbinding van hun huwelijk, de vermogensrechtelijke, de persoonlijke en de alimentaire gevolgen van deze ontbinding. Daarnaast is de echtscheiding door onderlinge toestemming in Frankrijk de enige buitengerechtigde vorm van echtscheiding. Ook in Nederland werd het wetsvoorstel tot buitengerechtigde echtscheiding ingediend met betrekking tot de echtscheiding door onderlinge toestemming. Vermits de rechtsvergelijkende studie als inspiratie dient voor een buitengerechtigde echtscheiding in België, is ook in België alleen de echtscheiding door onderlinge toestemming te bekijken. De echtscheiding op grond van onherstelbare ontwijking wordt bijgevolg buiten beschouwing gelaten.

Hoofdstuk II. De buitengerechtigde echtscheiding

12. In dit hoofdstuk worden het begrip van de buitengerechtigde echtscheiding en de redenen die schuilgaan achter deze vorm van echtscheiding uitgelegd.

Afdeling I. Begrip

13. De buitengerechtigde echtscheiding is een vorm van echtscheiding waarbij geen rechter tussenkomt. De echtgenoten komen zelf tot een akkoord over de ontbinding van het huwelijk en sluiten zelf een overeenkomst over de gevolgen van de ontbinding van dit huwelijk. Het sluiten van deze overeenkomst kan eventueel met juridische bijstand van een advocaat en/of een notaris gebeuren. Wanneer de echtgenoten tot een volledig akkoord gekomen zijn, gaat een buitengerechtigde instantie (de notaris of de ambtenaar van de burgerlijke stand) deze overeenkomst louter formeel controleren en respectievelijk in het notariële register of in de registers van de burgerlijke stand publiceren.

14. Belangrijk daarbij is dat de buitengerechtigde instantie die de echtscheiding uitspreekt een constitutieve beslissing neemt over de echtscheiding en de beëindiging van het huwelijk registreert. Dat is noodzakelijk voor de erkenning van de buitengerechtigde vorm van echtscheiding in het buitenland. Dat is ook logisch omdat de echtscheiding een definitief karakter moet krijgen en er een gelijkaardige uitkomst moet bekomen worden als in de situatie waarbij de familierechter uitspraak doet.¹³

Afdeling II. Ratio

15. De buitengerechtigde echtscheiding is reeds veel besproken in de Belgische rechtsleer¹⁴ en de tendens naar een vorm van echtscheiding zonder een rechter is ook waar te nemen in andere

¹³ A.P.M.J. VONKEN, "149 – Administratieve echtscheiding" in C. ASSER, *Internationaal privaatrecht. Internationaal personen-, familie- en erfrecht*, Alphen aan den Rijn, Wolters Kluwer Nederland, 2016.

¹⁴ H. CASMAN, P. MACALUSO, M. DELBROEK en L. VERSCHUEREN, *Echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Brussel, Intersentia, 2020, 1.;
C. DECLERCK en T. WUYTS, "Anders omgaan met scheidingsconflicten", *T.Fam.* 2019, 182-183.;
F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht. Een benadering in context*, Mortsels, Intersentia, 2021, 348.

Europese landen. In sommige Europese landen kent men de buitengerechtelijke echtscheiding al en in andere Europese landen wordt er nagedacht over de mogelijkheid van inwerkingtreding ervan.¹⁵ Bovendien heeft ook de maatschappij steeds meer behoefte aan een vorm van buitengerechtelijke echtscheiding. Echtgenoten die tot een volledig akkoord komen over de echtscheiding, hebben nood aan een snelle en eenvoudige afhandeling van hun echtscheiding.¹⁶

¹⁵ Zie bijvoorbeeld Frankrijk met zijn 'Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé' en Nederland met zijn 'voorstel van wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 2'.

¹⁶ K. BOELE-WOELKI, "De administratieve echtscheiding is een feit", *FJR* 2003, 121.

Titel II. De echtscheiding door onderlinge toestemming de lege lata

16. In deze titel wordt dieper ingegaan op de echtscheiding door onderlinge toestemming en hoe deze vorm van echtscheiding er vandaag de dag uitziet. Eerst worden de materieelrechtelijke en formeelrechtelijke vereisten uitgelegd. Vervolgens worden de procedure en de gevolgen van de echtscheiding door onderlinge toestemming besproken. Tenslotte worden de redenen weergegeven waarom in België de echtscheiding finaal door een familierechter moet worden uitgesproken.

Hoofdstuk I. Materieelrechtelijke vereisten

17. Er zijn overeenkomstig de wet geen materieelrechtelijke vereisten die de echtgenoten moeten naleven om uit de echt te scheiden door onderlinge toestemming. Dat wil zeggen dat er geen minimumleeftijd is om de vordering tot echtscheiding in te leiden voor de rechtbank. Verder bestaat er ook geen minimumduur van het huwelijk.¹⁷ De echtgenoten kunnen dus op ieder ogenblik, ook onmiddellijk na het sluiten van hun huwelijk, een vordering tot echtscheiding door onderlinge toestemming inleiden.¹⁸

Hoofdstuk II. Formeelrechtelijke vereisten

Afdeling I. De vermogensrechtelijke overeenkomst

18. Artikel 1287, eerste lid Ger.W. schrijft de echtgenoten voor om hun wederzijdse rechten vooraf te regelen wanneer ze besloten hebben om over te gaan tot een echtscheiding door onderlinge toestemming.¹⁹ Dit artikel heeft betrekking op de vermogensrechtelijke aanspraken tussen echtgenoten. De echtgenoten moeten dus vooreerst een volledige regeling treffen over de vereffening van hun huwelijksstelsel. Dit houdt onder meer in dat de echtgenoten een regeling treffen over de vereffening en verdeling van het gemeenschappelijk vermogen of over het vermogen dat in onverdeeldheid tussen hen zit. De echtgenoten komen overeen over de vereffening van hun wederzijdse prestaties tijdens het huwelijk.²⁰

19. De vereffeningregeling die de echtgenoten volgen is doorgaans deze van het huwelijksvermogensstelsel waaronder ze gehuwd waren. Dit is echter niet verplicht en vaak komt de vereffening tussen echtgenoten neer op een dading.²¹ De echtgenoten bepalen dus volledig naar eigen goeddunken op welke manier ze hun huwelijksvermogensstelsel vereffenen, zonder verplicht gebonden te zijn aan de wettelijke of contractueel bepaalde vereffeningregels. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat echtgenoten overeen komen dat één echtgenoot meer dan de helft van de activa krijgt,

¹⁷ K. VERSTRAETE, "Hervorming echtscheidingsrecht: Wet van 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding", *NJW* 2007, 636.

¹⁸ P. SENAEVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 618-619.

¹⁹ Art. 1287, eerste lid Ger.W.

²⁰ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 81.

²¹ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 81.

maar niet meer dan de helft van de passiva moet dragen. De regeling over het passief is bindend tussen de echtgenoten, maar deze regeling is niet tegenwerpelijk aan derden, waaronder schuldeisers. De schuldeisers zijn enkel gebonden door de regeling die de echtgenoten uitgewerkt hebben wanneer ze deze regeling aanvaard hebben. De echtgenoten zijn wel verplicht een volledige regeling te treffen en een akkoord te bereiken.²²

20. Vermits de vermogensrechtelijke overeenkomst van de echtscheiding door onderlinge toestemming in de praktijk veeleer een dading is, worden de principes van de dading hier toegepast. Vrijwel elke regeling waarbij echtgenoten wederzijdse rechten regelen, komt neer op een dading. Dat komt doordat de echtgenoten in veel gevallen afwijken van de wettelijke of conventioneel bepaalde vereffeningsregels, doordat ze wederzijdse toegevingen doen en praktisch nooit een volledige regeling treffen over de vergoedingsrekening.²³ Het voorwerp van de dading betreft hier de vermogensbestanddelen, d.w.z. de activa en passiva van de echtgenoten. De dading verbindt de partijen dus enkel tot het voorwerp waarvoor ze de overeenkomst zijn aangegaan, waarbij rekening wordt gehouden met de bedoeling van de partijen.²⁴ Hieruit blijkt dus dat de partijen veel vrijheid hebben bij het uitwerken van een regeling. Ze kunnen zelfs tot geheel ongelijke verdelingen besluiten.²⁵ De feitenrechter kan het voorwerp van de dading niet uitbreiden en moet bij zijn beoordeling binnen de draagwijdte blijven van datgene wat tussen partijen overeengekomen is.²⁶

21. Gezien de echtgenoten zo vrij zijn in de bepaling van hun verdeling, rijst de vraag naar beperkingen op deze vrijheid. Het invoeren van wilsgebreken zou zo'n beperking kunnen uitmaken. Er werd lang aangehouden dat echtgenoten na echtscheiding door onderlinge toestemming geen wilsgebrek meer konden invoeren dat betrekking had op de overeenkomsten gesloten vóór de echtscheiding. De reden hiervoor was dat de echtscheiding steunt op deze overeenkomsten en ze er dus een wezenlijk kenmerk van uitmaakten. Wanneer de overeenkomst nietig zou worden verklaard wegens een wilsgebrek, zou de echtscheiding bijgevolg ook nietig worden. Dat zou betekenen dat de echtgenoten nooit uit de echt gescheiden zouden zijn en nog getrouwd zouden zijn. De burgerlijke staat zou dan opnieuw aangepast moeten worden.²⁷ Nochtans heeft het Hof van Cassatie recent aanvaard dat wilsgebreken na de echtscheiding mogen ingeroepen worden, althans wat het wilsgebrek bedrog betreft.²⁸ Over de dwaling heeft het Hof van Cassatie anders beslist. Het wilsgebrek van de dwaling kan niet ingeroepen worden om een overeenkomst voorafgaand aan de echtscheiding nietig te verklaren.²⁹ Nochtans is de rechtsleer niet eensgezind over deze uitspraak.³⁰

²² H. CASMAN, P. MACALUSO, M. DELBROEK en L. VERSCHUEREN, *Echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Brussel, Intersentia, 2020, 14.

²³ Art. 2044 oud BW.;

H. CASMAN, P. MACALUSO, M. DELBROEK en L. VERSCHUEREN, *Echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Brussel, Intersentia, 2020, 15.

²⁴ Artikelen 2048-2049 oud BW.

²⁵ Y-H. LELEU, "Les conventions patrimoniales préalables au divorce par consentement mutuel", *TBBR* 1999, 388.

²⁶ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 81.

²⁷ H. CASMAN, P. MACALUSO, M. DELBROEK en L. VERSCHUEREN, *Echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Brussel, Intersentia, 2020, 16.

²⁸ Cass. 16 juni 2000, *Arr.Cass.* 2000, 1119.

²⁹ Cass. 9 november 2012, nr. AR C.12.0051.N, *NFM* 2013, 117.

³⁰ P. SENAËVE en G. VERSCHULDEN, *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 190-191.

Tenslotte werd de gekwalificeerde benadeling behandeld door het Hof van Cassatie. Het Hof heeft in deze zaak niet uitdrukkelijk beslist of de gekwalificeerde benadeling kan ingeroepen worden voor overeenkomsten gesloten vóór de echtscheiding, maar het Hof bleek uit de omstandigheden van deze zaak wel te kunnen afleiden dat er aanwijzingen waren die tot de nietigheid wegens gekwalificeerde benadeling konden besluiten.³¹

22. In artikel 1287, tweede lid Ger.W. wordt de facultatieve boedelbeschrijving opgenomen. Echtgenoten kunnen dus een boedelbeschrijving opmaken met betrekking tot de goederen die hen toebehoren. Ze zijn daartoe niet verplicht.³² Indien blijkt dat in de vereffening en verdeling van het gemeenschappelijk vermogen of de onverdeeldheid niet alle vermogensbestanddelen opgenomen zijn, kunnen de echtgenoten vaststellen dat er geen regeling is voor deze goederen, zonder bijvoorbeeld de dwaling in te roepen.³³ Wanneer de vergeten goederen behoorden tot het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten of de onverdeeldheid tussen hen, dan blijven deze goederen in onverdeeldheid tussen de echtgenoten. Vaak wordt er voorzien in vangnetclausules voor de niet vermelde goederen. Echter komt het er op aan een clause op te nemen in de overeenkomst die duidelijk regelt aan wie de niet vermelde of verzwegen goederen toebehoren. Gaat het om vergeten schulden, dan geldt dat schulden die beide echtgenoten gezamenlijk aangegaan zijn, ten laste blijven van hen beiden. Ook de schulden die één van de echtgenoten is aangegaan, maar op de andere echtgenoot verhaald kunnen worden, blijven gezamenlijk. De echtgenoten kunnen hierover wel andersluidende regelingen treffen. Deze regelingen zijn niet tegenwerpelijk aan de schuldeisers. Wanneer het gaat om niet vermelde schulden, zijn deze schulden tegenwerpelijk aan beide echtgenoten of zijn ze enkel tegenwerpelijk aan de echtgenoot die ze heeft aangegaan.³⁴ Indien vermogensbestanddelen bedrieglijk achtergehouden worden door een partij, dan staat de helingssanctie open voor de andere partij.³⁵ Het is ook mogelijk dat dit vermogensbestanddeel niet bedrieglijk werd achtergehouden en over het hoofd werd gezien, waardoor een aanvullende verdeling kan worden gevorderd.

23. Vervolgens vermeldt artikel 1287, derde lid Ger.W.³⁶ dat de echtgenoten in de vermogensrechtelijke overeenkomst een regeling treffen over het wettelijk toegekend opvolgend vruchtgebruik. De echtgenoten treffen dus een regeling over het erfrecht *ab intestato* van de echtgenoten³⁷ en een regeling over het wettelijk toegekend opvolgend vruchtgebruik.³⁸ Verder moeten de echtgenoten een regeling treffen over hun erfrechtelijke aanspraken 'voor het geval één van hen komt te overlijden voordat het vonnis of arrest waarbij de echtscheiding wordt uitgesproken in kracht van gewijsde is gegaan'³⁹. Deze erfrechtelijke regeling moet uiterlijk afgesloten zijn op de

³¹ Cass. 9 november 2012, *T.Not.* 2013, 363.

³² H. VANBOCKRIJCK, *VlaNot Jaarboek 2019*, Mortsels, Intersentia, 2020, 282.

³³ H. CASMAN, *Notarieel familierecht: Studenteneditie 2015*, Herentals, Knops Publishing, 2015, 423.

³⁴ H. CASMAN, P. MACALUSO, M. DELBROEK en L. VERSCHUEREN, *Echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Brussel, Intersentia, 2020, 18-20.

³⁵ Art. 1389/3 oud BW.

³⁶ Art. 1287, derde lid Ger.W.

³⁷ Art. 745bis en 915bis oud BW.

³⁸ Art. 858bis, §3 en §5 oud BW.

³⁹ Art. 1287, derde lid Ger.W.

datum van het verstrijken van de termijn van hoger beroep.⁴⁰ Artikel 915*bis*, §3, derde lid oud BW vermeldt bovendien dat de erfrechtelijke overeenkomst uitwerking heeft vanaf de neerlegging van het verzoekschrift tot echtscheiding, behoudens andersluidende regeling tussen partijen.⁴¹

Afdeling II. De familierechtelijke overeenkomst

24. De familierechtelijke overeenkomst bevat volgens artikel 1288 Ger.W. een regeling omtrent het gezag over de persoon en het beheer van de goederen van de gemeenschappelijke minderjarige kinderen en eventueel een regeling over het recht op persoonlijk contact. Verder bevat de familierechtelijke overeenkomst ook een regeling over de bijdrage van elke ouder in het levensonderhoud, de opvoeding en opleiding van de gemeenschappelijke minderjarige kinderen. Tenslotte bevat de overeenkomst een regeling over een eventuele onderhoudsuitkering tussen echtgenoten.⁴²

25. Ten eerste moeten de echtgenoten in de familierechtelijke overeenkomst een regeling treffen over het ouderlijk gezag. Het ouderlijk gezag houdt in dat de ouders beslissingen kunnen nemen in verband met de opvoeding, opleiding, gezondheid en ontplooiing van hun minderjarige kinderen. In principe behouden de ouders gezamenlijk de uitoefening van het ouderlijk gezag.⁴³ De ouders kunnen ook overeenkomen dat het ouderlijk gezag slechts door één van hen zal worden uitgeoefend. De ouders kunnen bepalen dat sommige beslissingen in verband met het kind toch gezamenlijk genomen moeten worden met instemming van hen beide.⁴⁴ Wanneer het ouderlijk gezag slechts door een ouder wordt uitgeoefend, dan heeft de andere ouder een recht op persoonlijk contact met het kind. Dit recht houdt in dat de ouder toezicht kan houden op de opvoeding van het kind en dat hij bij de andere ouder of bij derden alle informatie kan inwinnen over het kind. Deze ouder mag ook een vordering instellen voor de familierechtbank in het belang van het kind. Het recht op persoonlijk contact kan slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden en om bijzonder ernstige redenen geweigerd worden door de echtgenoot die het ouderlijk gezag uitoefent.⁴⁵

26. Indien er sprake is van een gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag moeten de echtgenoten vervolgens een verblijfsregeling overeenkomen voor hun minderjarige kinderen. Deze verblijfsregeling kan een gelijkmatig of een ongelijkmatig verdeeld verblijf zijn. Het gelijkmatig verdeeld verblijf houdt in dat het kind bij iedere ouder even lang verblijft. Een voorbeeld hiervan is een week om week regeling. Het ongelijkmatig verdeeld verblijf betekent dat het kind meer bij de ene ouder dan bij de andere verblijft. Een voorbeeld hiervan is dat het kind één weekend om de twee bij de ouder verblijft waar het kind het minst verblijf houdt.

⁴⁰ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 82.;

P. SENAËVE, "Een nieuwe hervorming van de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming. Commentaar bij de wet van 25 mei 2018 (Wet Potpourri VI)", *T.Fam.* 2018, 149.

⁴¹ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 82.

⁴² Art. 1288, lid 1 Ger.W.

⁴³ Art. 374, §1, lid 1 oud BW.

⁴⁴ Art. 374, §1, lid 3 oud BW.

⁴⁵ Art. 374, §1, lid 4 oud BW.

27. De verblijfsregeling wordt gehomologeerd door de familierechter wanneer ze niet kennelijk strijdig is met het belang van het kind.⁴⁶ De echtgenoten kunnen in hun overeenkomst bepalen dat ze overleg plegen met elkaar wanneer de regeling na echtscheiding niet door een van de echtgenoten wordt nageleefd of indien er gewijzigde omstandigheden zijn⁴⁷, om op die manier tot een oplossing te komen. Lukt dit niet dan kunnen de echtgenoten op vraag van één van hen aan de familierechter vragen om bij voorrang het gelijkmatig verdeeld verblijf te onderzoeken.⁴⁸ 'Bij voorrang' wil niet zeggen dat de ouders hier ook recht op hebben.⁴⁹ De familierechter kan beslissen tot een ongelijkmatig verdeeld verblijf, indien uit de gewijzigde omstandigheden of niet naleving van de regeling door één van de ouders blijkt dat een gelijkmatig verdeeld verblijf niet meer mogelijk is.⁵⁰

28. Een volgend punt waarover de echtgenoten een regeling moeten treffen in de familierechtelijke overeenkomst is de onderhoudsbijdrage voor de kinderen. De ouders hebben een onderhoudsbijdrageplicht ten opzichte van hun minderjarige en studerende meerderjarige kinderen.⁵¹ Volgens artikel 203, §1 oud BW moeten de ouders een regeling treffen over hun bijdrage in de kosten voor de huisvesting, het levensonderhoud, de gezondheid, het toezicht, de opvoeding, de opleiding en de ontplooiing van hun kinderen. Ze moeten bijdragen naar evenredigheid van hun middelen.⁵² Wat de wetgever met middelen bedoelt, staat in artikel 203, §2 oud BW. Hieronder wordt onder andere begrepen de beroepsinkomsten, roerende en onroerende inkomsten en de voordelen, maar ook alle andere middelen die de levensstandaard van de ouders en de kinderen waarborgen.⁵³

De kosten waarover de ouders een regeling moeten treffen, omvatten zowel de gewone als de buitengewone kosten. Deze regeling moet niet noodzakelijk afzonderlijk gebeuren, er kan voorzien worden in een forfaitaire onderhoudsbijdrage die uitdrukkelijk op beide kosten betrekking heeft.⁵⁴ In de wet staan de gewone kosten gedefinieerd als *"alle gebruikelijke kosten met betrekking tot het dagelijkse onderhoud van het kind"*.⁵⁵ De buitengewone kosten hebben betrekking op de *"uitzonderlijke, noodzakelijke of onvoorzienbare uitgaven die voortvloeien uit toevallige of ongewone gebeurtenissen en die het gebruikelijke budget voor het dagelijkse onderhoud van het kind overschrijden"*.⁵⁶ Deze omschrijving van buitengewone kosten is zeer breed en daarom bestonden

⁴⁶ Art. 374, §2, lid 1 oud BW.

⁴⁷ Bijvoorbeeld de verhuis van een van de ouders op grote afstand van de andere ouder, door de vraag van het kind of wanneer het contact tussen het kind en een ouder langdurig verbroken is.

I. BOONE, C. DECLERCK, U. CERULUS, L. DRESER, K. MATTHIJS, A.K. SODERMANS, S. VANASSCHE en A. VAN DEN BOSSCHE, *Actualia familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, die Keure/ la Chartre, 2017, 20-24.

⁴⁸ Art. 374, §2, lid 2 oud BW.

⁴⁹ F. APS, "De wet van 18 juli 2006: promotie van het gelijkmatig verdeeld verblijf voor kinderen van gescheiden ouders en optimalisering van de uitvoeringsmaatregelen tegen de onwillige ouder(s)", *R.W.* 2006-2007, 1423-1424.

⁵⁰ Art. 374, §2, lid 3 oud BW.

⁵¹ P. SENAËVE, "Wijzigingen aangaande de onderhoudsbijdragen en de bijdragen in de buitengewone kosten voor kinderen. Commentaar bij titel 6 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie", *T.Fam.* 2019, nr. 3-4, 77-78.;

I. BOONE, "De ouderlijke onderhoudsplicht ten aanzien van meerderjarige studerende kinderen", *T.Fam.* 2019, nr. 1, 5.

⁵² Art. 203, §1 oud BW.

⁵³ Art. 203, §2 oud BW.

⁵⁴ C. DERMAUT, "Het opleggen van een "all-in" onderhoudsbijdrage door de rechtbanken", *Jura Falc.* 2017-2018, nr. 4, 990.;

G. VERSCHULDEN, *Handboek personen- en familierecht*, Mechelen, die Keure, 2016, 221.

⁵⁵ Art. 203bis, §3, tweede lid oud BW.

⁵⁶ Art. 203bis, §3, derde lid oud BW.

er in het verleden veel verschillende lijsten met buitengewone kosten die samengesteld werden door de familierechtbanken en familiekamers van de hoven van beroep. Er werd dus gepleit, voornamelijk door de Commissie voor Onderhoudsbijdragen, voor een harmonisatie op het gebied van de buitengewone kosten.⁵⁷ Er werd daarom een Koninklijk Besluit aangenomen waarin een duidelijke lijst met buitengewone kosten staat opgenomen.⁵⁸ De buitengewone kosten staan vandaag opgelijst in artikel 1 van het KB van 22 april 2019.⁵⁹ Deze kosten bevatten kosten met betrekking tot medische en paramedische zorgen, kosten met betrekking tot de schoolse opleidingen, kosten verbonden aan de ontwikkeling van de persoonlijkheid en ontplooiing van het kind en alle overige kosten die de ouders in een gezamenlijk akkoord als buitengewoon benoemen of die als zodanig door de rechter gekwalificeerd worden.⁶⁰

De ouders kunnen bij overeenkomst afwijken van deze buitengewone kosten. Ze kunnen bepalen om de lijst met kosten uit te breiden of kosten uit de lijst te schrappen.⁶¹ De ouders kunnen een regeling treffen over de buitengewone kosten die het voorwerp moeten uitmaken van voorafgaand overleg en waarover zij dus een uitdrukkelijk akkoord sluiten. In het geval de ouders geen regeling getroffen hebben en in het geval er geen hoogdringendheid of overmacht is, is aan de vereiste van een uitdrukkelijk voorafgaand akkoord voldaan wanneer de ouder aan wie het verzoek tot akkoord wordt gericht bij aangetekende zending, elektronische aangetekende zending of faxbericht, nalaat hierop te antwoorden op dezelfde wijze, binnen 21 dagen te rekenen vanaf de dag na de verzending. Tijdens de schoolvakanties van minstens één week wordt de termijn verlengd tot dertig dagen.⁶² De ouders kunnen bovendien ook een regeling treffen over de wijze van afrekening van de buitengewone kosten. Als zij dit niet doen in hun overeenkomst dan geldt de wijze van afrekening die artikel 3 van het KB van 22 april 2019 voorschrijft.^{63 64}

29. Vervolgens moet de berekening van het onderhoudsgeld opgenomen worden in de familierechtelijke overeenkomst.⁶⁵ In artikel 1321, §1, eerste lid Ger.W. staan acht parameters vermeld die de ouders moeten opnemen voor de berekening van het onderhoudsgeld voor de kinderen.⁶⁶ Deze parameters zijn de aard en het bedrag van de middelen van de ouders, de gewone kosten en de aard van de buitengewone kosten, het aandeel dat ieder van de ouders hierin draagt en de voorwaarden voor het maken van deze kosten. Daarnaast omvat het ook de verblijfsregeling

⁵⁷ P. SENAËVE, "Wijzigingen aangaande de onderhoudsbijdragen en de bijdragen in de buitengewone kosten voor kinderen. Commentaar bij titel 6 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie", *T.Fam.* 2019, nr. 3-4, 78.

⁵⁸ Wet 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie (Potpourri VIII), *BS* 31 december 2018.;

Art. 203bis, §3, zesde lid oud BW.

⁵⁹ KB 22 april 2019 tot vaststelling van de buitengewone kosten die voortvloeien uit artikel 203, §1 van het Burgerlijk Wetboek en de wijze van tenuitvoerlegging ervan, *BS* 2 mei 2019.

⁶⁰ Art. 1 KB 22 april 2019 tot vaststelling van de buitengewone kosten die voortvloeien uit artikel 203, §1 van het Burgerlijk Wetboek en de wijze van tenuitvoerlegging ervan, *BS* 2 mei 2019.

⁶¹ Art. 203bis, §3, zesde lid oud BW.

⁶² Art. 203bis, §3, vierde lid oud BW.

⁶³ Art. 3 KB 22 april 2019 tot vaststelling van de buitengewone kosten die voortvloeien uit artikel 203, §1 van het Burgerlijk Wetboek en de wijze van tenuitvoerlegging ervan, *BS* 2 mei 2019.

⁶⁴ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 83-86.

⁶⁵ Wet 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie (Potpourri VIII), *BS* 31 december 2018.

⁶⁶ Art. 1321, §1, tweede lid Ger.W.

en de onderhoudsbijdrage voor het kind, het groeipakket en de sociale en fiscale voordelen met betrekking tot het kind, de inkomsten die de ouders uit het genot van de goederen van het kind verkrijgen en de bijzondere omstandigheden van de zaak.⁶⁷ Verder moeten de ouders ook vermelden op welke manier ze de parameters in acht hebben genomen.⁶⁸ Dit is een dwingende rechtsregel, wat maakt dat de ouders niet kunnen afwijken van de toepassing dit artikel. Op deze manier is het voor de familierechter eenvoudig om te bepalen of er gewijzigde omstandigheden zijn bij een vraag rond de herziening van een onderhoudsbijdrage die overeengekomen is tussen partijen. De parameters maken het voor de familierechter bovendien overzichtelijker om de correctheid van de conventioneel vastgelegde onderhoudsbijdragen te controleren. De ouders moeten niet elke parameter opnemen in hun overeenkomst. Ze mogen kiezen welke ze opnemen en welke niet.⁶⁹ Wanneer de ouders geen enkele parameter opgenomen hebben, vraagt de rechter hen om hun overeenkomst aan te passen aan de parameters. Indien de ouders geen gehoor geven aan het verzoek van de rechter, wordt de overeenkomst niet gehomologeerd en kunnen de ouders niet uit de echt scheiden door onderlinge toestemming. Het is de bedoeling dat de ouders door verklaringen duidelijk maken op basis van welke parameters zij hun onderhoudsbijdrage berekend hebben en op welke manier zij zich op deze parameters baseren. Bewijsstukken die hun beweringen staven zijn dus niet nodig.⁷⁰ De ouders nemen voorts uitdrukkelijk in de overeenkomst de mogelijkheid tot loonmachtiging en de gegevens van de Dienst voor alimentatievorderingen op.⁷¹

30. Tenslotte is ook de regeling over de onderhoudsuitkering tussen echtgenoten van belang. Enkel de behoeftige echtgenoot heeft recht op een onderhoudsuitkering waarvan het bedrag ten minste de staat van behoefte van de uitkeringsgerechtigde dekt.⁷² Het Hof van Cassatie heeft zich uitgesproken over het begrip "behoefte echtgenoot". De behoeftige echtgenoot is "*die echtgenoot die de minst begoede of economisch zwakste is*".⁷³ Er moeten twee voorwaarden vervuld zijn om recht te hebben op een onderhoudsuitkering, namelijk de ene echtgenoot moet economisch zwakker zijn dan de andere echtgenoot en de economisch zwakkere echtgenoot moet in staat van behoefte verkeren. Bij de bepaling van de economisch zwakkere echtgenoot wordt een vergelijking gemaakt van de algemene economische toestand van beide echtgenoten, waarbij rekening wordt gehouden met de inkomsten, de schulden en de mogelijkheden van de echtgenoten. Voor de bepaling van de staat van behoefte wordt bekeken of de economisch zwakkere echtgenoot in zijn behoeften kan voorzien met zijn inkomsten en mogelijkheden.⁷⁴ Wanneer vaststaat dat één van de echtgenoten recht heeft op een onderhoudsuitkering, moet het bedrag van de onderhoudsuitkering bepaald worden. De ondergrens van dit bedrag is de staat van behoefte van de gerechtigde echtgenoot.⁷⁵ De gerechtigde echtgenoot heeft dus recht op een minimumbedrag dat de vergelijking uitmaakt tussen

⁶⁷ Art. 1321, §1, eerste lid Ger.W.

⁶⁸ Art. 1321, §2, 1° Ger.W.

⁶⁹ P. MACALUSO en M. DELBROEK, "Plicht tot rechtvaardiging en verduidelijking van het bedrag van de overeengekomen onderhoudsbijdragen voor kinderen", *BN* 2020, nr. 2, 72.

⁷⁰ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 86-87.

⁷¹ Art. 1321, §3, eerste en tweede lid Ger.W.

⁷² Art. 301, §2 en §3, eerste lid oud BW.

⁷³ Cass. 6 februari 2014, nr. AR C.13.0076.N, *RW* 2014-2015, 1462.

⁷⁴ I. BOONE, C. DECLERCK, J. DU MONGH en P. SENAEEVE, *Themis 98 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2017, 93.

⁷⁵ Art. 301, §3, eerste lid oud BW.

zijn inkomsten en mogelijkheden na de echtscheiding en datgene wat nodig is om in zijn behoeften te voorzien. Verder moeten de echtgenoten ook rekening houden met een eventuele aanzienlijke terugval van de economische situatie van de onderhoudsgerechtigde echtgenoot.⁷⁶ Tenslotte moeten de echtgenoten rekening houden met de mogelijkheden van de onderhoudsplichtige echtgenoot en het plafond van de onderhoudsuitkering dat bepaald is op één derde van het inkomen van de onderhoudsplichtige echtgenoot.⁷⁷ In het kader van artikel 1288, eerste lid, 4° Ger.W. is het niet voldoende om tegenover elkaar de onderhoudsverplichting uit te sluiten wanneer de echtgenoten geen onderhoudsuitkering tussen elkaar willen opnemen. Er zal bovendien nog een uitdrukkelijke verzaking aan de onderhoudsuitkering tijdens de procedure en na de echtscheiding moeten gebeuren.⁷⁸ De duur van de onderhoudsuitkering tussen de echtgenoten mag niet langer zijn dan de duur van hun huwelijk.⁷⁹

⁷⁶ Art. 301, §3, tweede lid oud BW.

⁷⁷ Art. 301, §3, derde lid oud BW.;

I. BOONE, C. DECLERCK, J. DU MONGH en P. SENA EVE, *Themis 98 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2017, 93.

⁷⁸ P. SENA EVE, "Een nieuwe hervorming van de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming. Commentaar bij de wet van 25 mei 2018 (Wet Potpourri VI)", *T.Fam.* 2018, 150.;

U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 88.

⁷⁹ Art. 301, §4, eerste lid oud BW.

Hoofdstuk III. De procedure

31. In het deel dat volgt wordt uiteengezet hoe de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming er vandaag uitziet.⁸⁰

Afdeling I. Territoriale bevoegdheid familierechtbank

32. De echtgenoten hebben geen vrije keuze inzake de territoriaal bevoegde familierechtbank. Indien de echtgenoten een echtscheiding door onderlinge toestemming willen inleiden, dan is de bevoegde rechtbank waarbij zij dit moeten doen de rechter van de plaats van de laatste echtelijke verblijfplaats, tenzij de partijen een akkoord hebben gesloten over de keuze van de rechtbank van één van hun huidige woonplaatsen.⁸¹ Op deze bevoegdheidsregel bestaat een uitzondering, de eerder geadieerde familierechtbank is bevoegd wanneer de echtscheiding door onderlinge toestemming reeds voorafgegaan werd door een andere vordering voor de familierechtbank tussen de echtgenoten en er dus al een familiedossier aanhangig is.⁸² Een voorbeeld hiervan is wanneer de echtgenoten voorafgaand aan de echtscheiding reeds voorlopige maatregelen hebben gevraagd voor de familierechtbank met afdeling te Hasselt, dan zal deze familierechtbank ook bevoegd zijn om de echtscheiding uit te spreken.⁸³

Afdeling II. Inleiding van de echtscheiding

33. De echtscheiding door onderlinge toestemming wordt ingeleid bij gezamenlijk verzoekschrift.⁸⁴ In dit verzoekschrift moet geen melding worden gemaakt van het beroep van de echtgenoten, maar het rijksregisternummer van de partijen moet wel vermeld worden. Als bijlagen bij het verzoekschrift moeten worden neergelegd⁸⁵: 1° de voorafgaande overeenkomsten die reeds gesloten zijn tussen de echtgenoten, zoals de regelingsakte⁸⁶ en de familierechtelijke overeenkomst⁸⁷ en 2° in voorkomend geval, de boedelbeschrijving die in artikel 1287, tweede lid Ger.W. wordt bedoeld.⁸⁸ Bij het verzoekschrift moet ook voor zowel de beide echtgenoten als de kinderen een bewijs van identiteit, een bewijs van nationaliteit, een bewijs van de actuele verblijfplaats indien deze afwijkt van de verblijfplaats in het bevolkings- of vreemdelingenregister en in voorkomend geval een bewijs van gewone verblijfplaats in België sinds meer dan drie maanden, uittreksels van de akten van geboorte van de kinderen en een uittreksel van de laatste akte van het huwelijk worden

⁸⁰ Wet 25 mei 2018 tot vermindering en herverdeling van de werklast binnen de rechterlijke orde (Potpourri VI), *BS* 30 mei 2018.;

Wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing (Potpourri VII), *BS* 2 juli 2018.

⁸¹ Art. 628, eerste lid, 1° Ger.W.

⁸² Art. 629bis, §1 Ger.W.

⁸³ H. VANBOCKRIJCK, *VlaNot Jaarboek 2019*, Mortsels, Intersentia, 2020, 299-300.;

U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 89.;

P. SENAËVE, "Imbroglia in de familierechtbank", *T.Fam.* 2017, nr. 9, 239-240.

⁸⁴ Art. 1288bis, §1, eerste lid Ger.W.

⁸⁵ Wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing (Potpourri VII), *BS* 2 juli 2018.

⁸⁶ Art. 1287 Ger.W.

⁸⁷ Art. 1288 Ger.W.

⁸⁸ Art. 1288bis, §1, vierde lid, 1° en 2° Ger.W.

toegevoegd als deze gegevens niet beschikbaar zijn in de DABS of in het bevolkings- of vreemdelingenregister.⁸⁹ De griffier kijkt na of er voor beide echtgenoten en hun eventuele kinderen een inschrijving in het bevolkings-, vreemdelingen- of wachtregister is en of de gegevens die niet bij het verzoekschrift gevoegd zijn, toegankelijk zijn in de DABS of in het bevolkings- of vreemdelingenregister.⁹⁰ Wanneer niet alle gegevens bij het verzoekschrift gevoegd zijn of bepaalde informatie ontbreekt voor de inleidende zitting dan verzoekt de rechter de meest gereede partij om de ontbrekende informatie te verstrekken of het dossier van de procedure te vervolledigen.⁹¹ Bovendien staat het de rechter vrij om een afschrift van de akten van de burgerlijke stand op te vragen indien hij niet voldoende is ingelicht door de uittreksels die hem ter beschikking staan.⁹² Tenslotte is het voor elke partij mogelijk om zelf het initiatief te nemen om het dossier samen te stellen.⁹³ Het verzoekschrift en de bijlagen worden in een origineel en in een afschrift neergelegd.⁹⁴

95

Afdeling III. Verloop van de echtscheiding

34. De echtgenoten die uit de echt willen scheiden door onderlinge toestemming moeten niet meer persoonlijk verschijnen, tenzij op bevel van de familierechter.⁹⁶ Dit heeft tot gevolg dat de procedure voor echtscheiding door onderlinge toestemming schriftelijk verloopt. Daardoor heeft de verschijning van de partijen voorafgaand aan de eigenlijke zitting om hun wil aan te tonen om uit de echt te scheiden (de proeftijd) geen belang meer. Om deze reden is het dus niet langer nodig om de verblijfplaats van de echtgenoten te vermelden tijdens de echtscheidingsprocedure.⁹⁷ Op vraag van de procureur des Konings, één van de partijen of ambtshalve, kan de familierechter echter wel bevelen dat de partijen moeten verschijnen. De echtgenoten moeten dan binnen één maand te rekenen vanaf de neerlegging van het verzoekschrift gezamenlijk en persoonlijk verschijnen voor de rechter. Hierbij geven ze hun wil te kennen om uit de echt te scheiden.⁹⁸ Wanneer uitzonderlijke omstandigheden voorhanden zijn, is het mogelijk voor de familierechter om één of beide echtgenoten te machtigen zich te laten vertegenwoordigen door een advocaat of door een notaris.⁹⁹ Als de partijen niet verschijnen, dat wil zeggen noch in persoon noch bij wege van vertegenwoordiging op de door de rechtbank vastgestelde dag, verwijst de rechtbank de zaak naar de algemene rol.¹⁰⁰ De algemene rol wordt bijgehouden door de griffier en op deze rol worden alle nieuwe zaken in volgorde van binnenkomst ingeschreven.¹⁰¹ Een verwijzing naar de algemene rol betekent dat de zaak, nadat ze aanhangig gemaakt is, ingeschreven blijft op de rol van de familierechterbank. Zo kan de zaak op een later tijdstip door een belanghebbende partij bij de zaak op de rol opnieuw voor deze familierechterbank

⁸⁹ Art. 1288bis, §2, eerste lid, 1° tot 5° Ger.W.

⁹⁰ Art. 1288bis, §2, tweede lid Ger.W.

⁹¹ Art. 1288bis, §3, eerste lid Ger.W.

⁹² Art. 1288bis, §3, tweede lid Ger.W.

⁹³ Art. 1288bis, §3, derde lid Ger.W.

⁹⁴ Art. 1288bis, §1, vijfde lid Ger.W.

⁹⁵ H. VANBOCKRIJCK, *VlaNot Jaarboek 2019*, Mortsels, Intersentia, 2020, 300-302.;

U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 89-90.

⁹⁶ X., "Burgerlijk recht: Schriftelijke procedure wordt regel bij EOT", *NOT.* 2018, nr. 16, 18.

⁹⁷ Art. 1289, §1 Ger.W.

⁹⁸ Art. 1289, §2, eerste lid Ger.W.

⁹⁹ Art. 1289, §2, tweede lid Ger.W.

¹⁰⁰ Art. 1289, §3 Ger.W.

¹⁰¹ P. DAUW en E. DAUW, *Burgerlijk procesrecht (vijfde editie)*, Mortsels, Intersentia, 2020, 296.

aanhangig gemaakt worden zonder een nieuwe gedingleidende akte. Dit is de blijvende saisine voor de familierechtbank.¹⁰² De reden van de verwijzing naar de algemene rol, is dat de partijen in het verleden vaak geen gehoor gaven aan het verzoek van de rechter of het advies van het Openbaar Ministerie om de voorafgaande overeenkomsten tot echtscheiding te laten wijzigen, waardoor veel procedures op de rol aanhangig bleven.¹⁰³

Afdeling IV. Advies van het Openbaar Ministerie

35. Het advies van het Openbaar Ministerie is niet verplicht, maar facultatief van aard. Vroeger moest verplicht het advies van het Openbaar Ministerie gevraagd worden, maar dat maakte dat een derde partij betrokken was in de procedure, wat de procedure voor echtscheiding door onderlinge toestemming alleen maar langer deed aanslepen.¹⁰⁴

Het Openbaar Ministerie moet geen verplicht advies uitbrengen over de vormvereisten, de toelaatbaarheid van de echtscheiding en over de inhoud van de overeenkomsten met betrekking tot de minderjarige kinderen.¹⁰⁵ Als het Openbaar Ministerie gevraagd wordt om hierover advies uit te brengen, moet dit in schriftelijke vorm en binnen dertig dagen te rekenen vanaf de inschrijving van de zaak op de rol. Het Openbaar Ministerie kan geen advies uitbrengen over andere aangelegenheden. Indien de echtgenoten persoonlijk moeten verschijnen voor de familierechter op grond van artikel 1289, §2 en §3 Ger.W., legt het Openbaar Ministerie het advies neer ter griffie ten laatste op de dag vóór de verschijning van de echtgenoten op voorwaarde dat het advies binnen de gestelde termijnen wordt uitgebracht. In de specifieke omstandigheden van de zaak is het ook mogelijk dat het Openbaar Ministerie het advies schriftelijk of mondeling uitbrengt tijdens de zitting waarop de echtgenoten verschijnen. In dat geval wordt dit op het zittingsblad vermeld.¹⁰⁶

Het Openbaar Ministerie kan uitstel vragen voor het uitbrengen van het advies, op voorwaarde dat het de familierechtbank daarvan ten laatste op de dag vóór de zitting verwittigt en de oorzaak van de vertraging op het zittingsblad vermeldt.¹⁰⁷ Als het Openbaar Ministerie beslist om geen advies uit te brengen, dan verwittigt het de rechtbank over dit besluit.¹⁰⁸ In dit geval kan de procedure sneller verlopen omdat de echtscheiding zonder advies kan worden uitgesproken. Uit de regel van de wet lijkt het alsof het Openbaar Ministerie verplicht wordt geen advies uit te brengen, maar deze regel moet wel degelijk begrepen worden als 'kan' het Openbaar Ministerie de rechtbank verwittigen dat het geen advies zal uitbrengen.¹⁰⁹ Het advies wordt geacht gunstig te zijn wanneer het niet binnen

¹⁰² P. SENAËVE, "De blijvende saisine in de praktijk van de familierechtbanken", *T.Fam.* 2021, nr. 3, 60.

¹⁰³ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 91.

¹⁰⁴ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 92.

¹⁰⁵ Art. 1289ter, eerste lid Ger.W.;

H. CASMAN en P. MACALUSO, *Echtelijke moeilijkheden & echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Mortsel, Intersentia, 2020, 51.

¹⁰⁶ Art. 1289ter, tweede lid Ger.W.

¹⁰⁷ Art. 1289ter, derde lid Ger.W.

¹⁰⁸ Art. 1289ter, vierde lid Ger.W.

¹⁰⁹ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 93.

dertig dagen te rekenen vanaf de inschrijving van de zaak op de rol wordt uitgebracht.¹¹⁰ Dit weerhoudt de familierechter er echter niet van om de echtscheiding door onderlinge toestemming te weigeren wanneer niet aan de voorwaarden voor de echtscheiding is voldaan of de overeengekomen regeling de belangen van de minderjarige kinderen manifest schaadt en de echtgenoten niet bereid zijn de regeling aan te passen.¹¹¹

Afdeling V. De uitspraak

36. Wanneer de verschijning van de partijen niet wordt bevolen door de familierechtbank en de procedure bijgevolg uitsluitend schriftelijk verloopt, gaat de termijn van één maand voor de uitspraak van het vonnis bedoeld in artikel 770, §1 Ger.W.¹¹² in op de dag dat de procureur des Konings zijn advies indient of de dag waarop hij meedeelt dat hij geen advies zal uitbrengen of bij het verstrijken van de gestelde termijn waarbinnen het advies moet worden ingediend, maar de procureur des Konings nagelaten heeft een advies te verlenen en nagelaten heeft mee te delen dit niet te verlenen.¹¹³ Wanneer de partijen wel opgeroepen worden om te verschijnen zijn de gemeenrechtelijke bepalingen van artikel 770 Ger.W. van toepassing. Dat wil dus zeggen dat de familierechter de zaak in beraad neemt op de laatste dag dat de partijen voor hem verschijnen, maar bij de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming is dit de enige dag van de persoonlijke verschijning van de partijen. Op die zitting bepaalt de rechter de dag voor de uitspraak, die moet plaatsvinden binnen één maand na het sluiten van de debatten.¹¹⁴

Afdeling VI. Beoordeling van de overeenkomst door de rechter

37. De familierechter spreekt de echtscheiding uit, in voorkomend geval nadat hij het advies van het Openbaar Ministerie ontvangen heeft en nadat de partijen persoonlijk verschenen zijn. Hij mag hierbij enkel nagaan of aan de wettelijke voorwaarden, wat betreft vorm en inhoud, voldaan is.¹¹⁵ De familierechter kan enkel nagaan of de voorafgaande overeenkomsten gesloten tussen de echtgenoten in conformiteit zijn met de wet. Dat betekent dat hij controleert of er geen verplichte overeenkomst ontbreekt en of de verplichte wettelijke vereisten van deze overeenkomsten opgenomen zijn.¹¹⁶ Hij heeft dus niet de bevoegdheid om de regelingsakte en het overeengekomen persoonlijk onderhoudsgeld inhoudelijk te toetsen of te homologeren.¹¹⁷ De familierechter kan verder strijdigheden van de overeenkomst of bedingen hiervan met de openbare orde of goede zeden vaststellen. Hij homologeert de overeenkomsten over de minderjarige kinderen. Bij deze overeenkomsten heeft de familierechter wel inhoudelijke en niet louter wettelijke

¹¹⁰ Art. 1289ter, vijfde lid Ger.W.

¹¹¹ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 93.;

P. SENAËVE, "Een nieuwe hervorming van de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming. Commentaar bij de wet van 25 mei 2018 (Wet Potpourri VI)", *T.Fam.* 2018, 153.

¹¹² Art. 770, §1 Ger.W.

¹¹³ Art. 1289, §4 Ger.W.

¹¹⁴ Art. 770, §1 Ger.W.

¹¹⁵ Art. 1298 en 1297 Ger.W.;

¹¹⁶ H. CASMAN en P. MACALUSO, *Echtelijke moeilijkheden & echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Mortsels, Intersentia, 2020, 54.

¹¹⁷ G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2021, 1042.

toetsingsbevoegdheid.¹¹⁸ De familierechter kan, mits motivering, besluiten de echtscheiding niet uit te spreken wanneer hiertoe geen grond bestaat.¹¹⁹

Bij de beoordeling van de echtscheiding door onderlinge toestemming gaat de rechter dus eerst na of de partijen de procedurevoorschriften nageleefd hebben en of over elk door de wet opgegeven voorschrift overeenstemming is bereikt tussen de partijen. Indien aan een van deze vereisten niet is voldaan, beveelt de rechter de persoonlijke verschijning van de partijen zodat zij hun standpunten hieromtrent kunnen te kennen geven. De rechter deelt zijn bedenkingen en vermaningen over de voorafgaande overeenkomst mee aan beide echtgenoten samen en aan ieder van hen in het bijzonder in het geval de echtgenoten persoonlijk verschijnen. Hij wijst ook op alle gevolgen waartoe hun stap zal leiden.¹²⁰ De persoonlijke verschijning van de partijen kan ook ambtshalve door de rechter of op verzoek van het Openbaar Ministerie bevolen worden, wanneer zij bezwaren formuleren die betrekking hebben op de regeling over de minderjarige kinderen in de voorafgaande overeenkomst.¹²¹ Zo kunnen ze bezwaren formuleren wanneer de echtgenoten bij een gezamenlijk ouderlijk gezag, een gelijkmatig verdeeld verblijf opgenomen hebben voor de kinderen, maar de ene echtgenoot ver weg van de andere echtgenoot en de school van de kinderen woont. Verder kunnen er bezwaren komen wanneer geen onderhoudsuitkering bedongen wordt ten laste van de economisch sterkere echtgenoot, wanneer deze aanzienlijk meer verdient dan de andere echtgenoot.¹²² De rechter kan in dit geval aan de partijen voorstellen de beschikkingen van de overeenkomsten te wijzigen wanneer die hem strijdig lijken met de belangen van de minderjarige kinderen.¹²³ De rechter kan tijdens deze eerste persoonlijke verschijning immers ook de beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen laten schrappen of wijzigen.¹²⁴ Indien de partijen akkoord gaan met de wijziging van de beschikkingen door de rechter, dan wordt hiervan akte genomen in het proces-verbaal van de zitting en neemt de rechter de zaak in beraad. Indien de partijen nog niet akkoord gaan met de wijziging, maar hierover nog moeten nadenken, bepaalt de rechter een tweede verschijning. Op deze tweede persoonlijke verschijning verklaren de partijen zich akkoord of weigeren ze akkoord te gaan met de wijziging. In het geval de partijen de voorgestelde wijziging weigeren, wordt de echtscheiding door onderlinge toestemming niet uitgesproken door de rechter.¹²⁵

38. De rechter kan voorts ambtshalve beslissen om de minderjarige kinderen te horen overeenkomstig artikel 1004/1 Ger.W.¹²⁶ Dan dient er een tweede persoonlijke verschijning aan de

¹¹⁸ H. CASMAN en P. MACALUSO, *Echtelijke moeilijkheden & echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Mortsel, Intersentia, 2020, 54.

¹¹⁹ Art. 1298 Ger.W.

¹²⁰ Art. 1290, eerste lid Ger.W.

¹²¹ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 94.

¹²² G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2021, 1042.;

P. SENAËVE, "Het belang van het kind niet het enige beoordelingscriterium bij vorderingen aangaande de verblijfsregeling van een minderjarige", *T.Fam.* 2020, nr. 10, 294.

¹²³ Art. 1290, tweede lid Ger.W.

¹²⁴ Art. 1290, vijfde lid Ger.W.

¹²⁵ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 94.

¹²⁶ G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2021, 1041.

partijen te worden voorgesteld. Deze beslissing tot het horen van de kinderen moet hij ten laatste bij de eerste persoonlijke verschijning van de echtgenoten nemen.¹²⁷ Ook tijdens deze tweede persoonlijke verschijning kan de rechter de beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen laten schrappen of wijzigen.¹²⁸ De rechter bepaalt een nieuwe datum voor de verschijning van de echtgenoten, wanneer hij een voorstel doet aan de partijen om de beschikkingen van de overeenkomsten met betrekking tot de minderjarige kinderen te wijzigen of wanneer hij de minderjarige kinderen hoort. Hij bepaalt deze datum binnen één maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van de eerste verschijning of van het onderhoud dat betrekking heeft op het horen van de kinderen.¹²⁹

Afdeling VII. Afstand van EOT-procedure

39. Wanneer de echtgenoten afstand doen van de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming, blijft de familierechtelijke overeenkomst voorlopig bindend. De familierechtelijke overeenkomst blijft voorlopig bindend tot wanneer de echtgenoten een nieuwe overeenkomst sluiten over hetzelfde onderwerp of tot wanneer artikel 1280 Ger.W. wordt toegepast, dat wil zeggen tot wanneer de rechter kennis neemt van de voorlopige maatregelen.¹³⁰

De voorlopige binding van de familierechtelijke overeenkomst strekt zich uit tot elke regeling uit artikel 1288 Ger.W., meer bepaald op de regeling met betrekking tot de minderjarige kinderen en op de bepalingen over de onderhoudsuitkering tussen echtgenoten. Er bestaat discussie in de rechtspraak en rechtsleer over het voorlopig bindend karakter van de onderhoudsuitkering die tussen de echtgenoten overeengekomen wordt tijdens de echtscheidingsprocedure en na de echtscheiding. Sommige auteurs zijn van mening dat de voorlopig bindende kracht zich uitstrekt tot deze beide tijdstippen waarvoor de onderhoudsuitkering wordt overeengekomen. Vanuit het standpunt van deze auteurs wordt de draagwijdte van artikel 1294*bis* Ger.W. dan ook onder de loep genomen. Deze auteurs vinden dat de wetgever een onderscheid had moeten maken tussen de vermogensrechtelijke bepalingen¹³¹ en de bepalingen die verband houden met de minderjarige kinderen¹³² in plaats van het huidige onderscheid tussen de vermogensrechtelijke overeenkomst en de familierechtelijke overeenkomst. Andere auteurs interpreteren artikel 1294*bis* Ger.W. zo dat de voorlopig bindende kracht van de familierechtelijke overeenkomst zich enkel uitstrekt tot de regeling over de onderhoudsuitkering tijdens de echtscheidingsprocedure, niet tot de regeling over de onderhoudsuitkering na echtscheiding.¹³³

In de wet wordt geen maximumduur bepaald voor de voorlopige bindende werking en de wet voorziet bovendien ook niet in een voorafgaand verzakingsrecht voor de echtgenoten. Dat wil zeggen dat de

¹²⁷ Art. 1290, derde lid Ger.W.

¹²⁸ Art. 1290, vijfde lid Ger.W.

¹²⁹ Art. 1290, vierde lid Ger.W.

¹³⁰ Art. 1294*bis* Ger.W.

¹³¹ Art. 1287 en 1288, eerste lid, 4° Ger.W.

¹³² Art. 1288, eerste lid, 2° en 3° Ger.W.

¹³³ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 95-96.;

S. BROUWERS, *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 199-200.

echtgenoten geen afstand kunnen doen van de voorlopig bindende kracht van de familierechtelijke overeenkomst in de overeenkomst zelf.¹³⁴ De reden hiervoor is dat de voorafgaande overeenkomsten doorgaans onderwerpen bevatten die van openbare orde of van dwingend recht zijn. Van deze onderwerpen kan dus bijgevolg niet worden afgeweken.¹³⁵

40. Het is de taak van de notaris of de advocaat om de echtgenoten te informeren en adviseren over de voorlopig bindende kracht van de familierechtelijke overeenkomst. Indien de familierechtelijke overeenkomst is opgemaakt in een notariële akte, is de overeenkomst automatisch bindend en uitvoerbaar. Wanneer deze overeenkomst niet is opgemaakt in een notariële akte, maar bijvoorbeeld in een onderhandse akte, dan wordt deze op verzoek van één van de partijen uitvoerbaar verklaard door de rechter. De onderhandse overeenkomst heeft wel bindende kracht tussen de partijen.¹³⁶ Indien de familierechtelijke overeenkomst bepalingen zou bevatten die strijdig zijn met de openbare orde, de goeden zeden of de belangen van de kinderen, dan verklaart de familierechter de overeenkomst niet uitvoerbaar.¹³⁷

Hoofdstuk IV. Gevolgen

41. Wanneer de uitspraak van de echtscheiding door onderlinge toestemming door de rechter in kracht van gewijsde treedt, heeft de echtscheiding uitwerking ten aanzien van de echtgenoten.¹³⁸ Voor wat de goederen van de echtgenoten betreft, heeft de uitspraak al uitwerking vanaf de neerlegging van het verzoekschrift.¹³⁹ De echtscheiding is tegenwerpelijk aan derden vanaf de melding op de huwelijksakte of vanaf de opmaak van de akte van echtscheiding. Dit is echter niet het geval wanneer één van de echtgenoten overlijdt voordat melding is gemaakt op de huwelijksakte of voor de opmaak van de akte van echtscheiding, maar nadat de uitspraak van de echtscheiding door de rechter in kracht van gewijsde is gegaan. In dat geval is de echtscheiding tegenwerpelijk onder de opschortende voorwaarde van de melding op de huwelijksakte of van de opmaak van de akte van echtscheiding.¹⁴⁰

¹³⁴ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 96.

¹³⁵ S. BROUWERS, *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 200-201.

¹³⁶ Art. 1294bis Ger.W.

¹³⁷ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 96.

¹³⁸ Art. 1304, derde lid Ger.W.

¹³⁹ Art. 1304, tweede lid Ger.W.

¹⁴⁰ Art. 1304, eerste lid Ger.W.

Hoofdstuk V. De uitspraak van echtscheiding door een rechter

42. In dit onderdeel volgt een onderzoek naar de redenen waarom men in België ook de echtscheiding door onderlinge toestemming door de familierechter moet laten uitspreken. Hierbij onderscheiden wij vijf beweegredenen, namelijk het historisch perspectief (nr. 43), de staat van de persoon (nrs. 44-47), de vorderingen met betrekking tot de staat van de persoon (nrs. 48-49), het persoonlijk karakter van de echtscheiding (nrs. 50-51) en het belang van het kind en de ouders (nrs. 52-54).

Afdeling I. Historisch perspectief

43. Wanneer echtgenoten besluiten om een huwelijk aan te gaan, is de tussenkomst van een rechter niet vereist, nochtans is dit wel het geval wanneer de echtgenoten hun huwelijk willen ontbinden door echtscheiding. De onderliggende gedachte is de bescherming van het huwelijk. Vroeger in het oud Burgerlijk Wetboek werd de ontbinding van het huwelijk gezien als een kwaad. Daardoor was het in principe enkel mogelijk het huwelijk te ontbinden wegens overlijden en was het slechts per uitzondering dat echtgenoten uit de echt konden scheiden. Dat kwam doordat er een risico verbonden was aan de echtscheiding. Vrouwen werkte vroeger en vandaag overigens nog steeds vaker deeltijds dan mannen of stonden volledig in voor het huishouden, waardoor de man zijn carrière kon uitbouwen en geld verdiende voor het gezin. Wanneer de echtgenoten dan door echtscheiding hun huwelijk ontbinden verlaagt de levensstandaard van de vrouw aanzienlijk. Gescheiden partners genoten vroeger geen publiekrechtelijke bescherming tegen dit risico in tegenstelling tot weduwen of weduwnaars. De reden hiervoor was dat er bij echtscheiding vóór 2007 doorgaans van uitgegaan werd dat dit te wijten was aan de echtgenoten zelf en dat weduwen of weduwnaars hun situatie niet gewild hebben, waardoor zij wel bescherming genoten. Het idee heerste dat wanneer bescherming zou geboden worden bij echtscheiding, het aantal echtscheidingen alleen maar zou stijgen en dat was niet wenselijk.¹⁴¹ Kortom, de vrouw kon dus niet genieten van enige publiekrechtelijke bescherming tegen inkomensverlies bij echtscheiding. Daarom was de tussenkomst van een rechter noodzakelijk bij de echtscheiding en dus ook bij de echtscheiding door onderlinge toestemming.¹⁴²

In het licht van de ratio dat de echtscheiding niet wenselijk was, had de wetgever van 1804 voor de echtscheiding door onderlinge toestemming bovendien in strenge voorwaarden voorzien. Deze voorwaarden betroffen een minimumleeftijd voor de echtgenoten om uit de echt te kunnen scheiden, een minimum- en maximumduur van het huwelijk, de toestemming van de ouders of grootouders en de betrokkenheid van andere familieleden. Bovendien waren er voor de echtgenoten vijf verplichte verschijningen voor de rechter, konden de echtgenoten drie jaar na de echtscheiding geen nieuw huwelijk aangaan en indien er gemeenschappelijke kinderen waren, kregen zij de helft van de goederen van de echtgenoten.¹⁴³ Dit toont dus aan dat een echtscheiding door onderlinge

¹⁴¹ E. ALOFS, "Het echtscheidingsrisico in België", *T.Fam.* 2013, nr. 2, 25 en 27.

¹⁴² B. DE GROOTE, D. BRULOOT en R. DE CORTE, *Privaatrecht in hoofdlijnen volume 2*, veertiende editie, Mortsel, Intersentia, 2020, 67.

¹⁴³ G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure / la Chartre, 2021, 1014-1015.

toestemming in het verleden bemoeilijkt werd en toont ook het belang dat vroeger gehecht werd aan de tussenkomst van de rechter.

Afdeling II. De staat van de persoon

Onderafdeling I. Begrip

44. De staat van de persoon betreft de hoedanigheden die een persoon bezit en die zijn juridische toestand of rechtspositie in de maatschappij en in de familie bepalen. Deze hoedanigheden zijn uniek aan een persoon en onderscheiden hem van andere personen in het bezit en de uitoefening van zijn rechten. Aangezien de staat van de persoon uniek is, is de tussenkomst van een rechter vereist voor het verkrijgen van een staat. De staat van de persoon betreft bijvoorbeeld de staat van het huwelijk, dus of een persoon gehuwd, vrijgezel, weduwnaar of weduwe of uit de echt gescheiden is. De staat van het huwelijk bepaalt een hoedanigheid van een persoon, bijvoorbeeld gehuwd zijn, die ingeschreven wordt in de registers van de burgerlijke stand en waardoor deze persoon rechten kan doen gelden die een niet gehuwd persoon niet heeft, zoals rechten op het gemeenschappelijk vermogen tussen echtgenoten. Een persoon kan de staat van uit de echt gescheiden verkrijgen door een gerechtelijke uitspraak die steunt op een rechtsvordering van die persoon.¹⁴⁴

Onderafdeling II. Kenmerken van de staat van de persoon in het licht van de echtscheiding

45. Een persoon kan enkel een bepaalde hoedanigheid verkrijgen of verliezen door de bepalingen in de wet. Dat betekent dat een persoon maar uit de echt gescheiden kan zijn volgens de regels van de wet wanneer een rechter de echtscheiding uitspreekt. De reden dat de staat van de persoon niet door een autonome wilsuiting van een persoon kan worden gewijzigd, is dat derden vertrouwen op een bepaalde hoedanigheid van die persoon. Een derde moet dus op de hoogte kunnen zijn van de echtscheiding tussen echtgenoten en dat kan moeilijk wanneer zij autonoom beslissen uit het huwelijk te treden. De rechter moet de echtscheiding dus ook uitspreken om naar derden toe tegenwerpelijke te creëren. De staat van de persoon vertoont door de regels van de wet vastheid en stabiliteit.¹⁴⁵

46. In principe kan een persoon niet beschikken over zijn staat. Dat wil zeggen dat er geen overeenkomsten gesloten kunnen worden over de staat of de wijziging van staat van de persoon of dat er afstand kan gedaan worden van de staat van de persoon. Dus echtgenoten kunnen in principe niet zelf door een overeenkomst hun huwelijk beëindigen en uit de echt gescheiden zijn. De sanctie hierop is de nietigheid van de overeenkomst of de afstand. Nochtans laat de wet in sommige gevallen, waaronder de echtscheiding door onderlinge toestemming, aan partijen toe om overeenkomsten te sluiten waarbij de staat van de persoon gewijzigd wordt. Deze overeenkomsten krijgen enkel uitwerking door een gerechtelijke uitspraak of door plechtige vormvoorschriften. Zo kan een echtscheiding door onderlinge toestemming in een overeenkomst tussen de partijen bepaald worden, maar opdat deze overeenkomst uitwerking zou krijgen, moet de echtscheiding nog steeds door de

¹⁴⁴ P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 32-33.

¹⁴⁵ P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 33.

rechter worden uitgesproken in een echtscheidingsvonnis.¹⁴⁶

47. Een persoon kan zijn hoedanigheid niet verwerven of verliezen door het verloop van tijd.¹⁴⁷ Dat wil zeggen dat een echtgenoot niet uit de echt gescheiden zal zijn door jaren feitelijk gescheiden te leven van de andere echtgenoot. Het is de rechter die uitspraak doet over de echtscheiding en bepaalt of echtgenoten als uit de echt gescheiden beschouwd kunnen worden.

Afdeling III. Vorderingen met betrekking tot de staat van de persoon

Onderafdeling I. Begrip

48. Vorderingen van staat zijn rechtsvorderingen die vaststellingen of wijzigingen aan de hoedanigheden van de persoon behelzen. Bij de echtscheiding door onderlinge toestemming zijn de vorderingen tot wijziging van staat van belang omdat de staat van een echtgenoot van gehuwd naar uit de echt gescheiden wijzigt. Echtscheidingsvorderingen zijn dus vorderingen van staat. Deze vorderingen betreffen telkens de tussenkost van een rechter. Enkel de rechter kan een echtgenoot de staat van uit de echt gescheiden geven. Een staat die men eerst niet bezit kan men dus bekomen door een gerechtelijke uitspraak die steunt op een vordering tot wijziging van staat. Zo kunnen echtgenoten als onderling uit de echt gescheiden beschouwd worden wanneer de rechter de echtscheiding uitspreekt.¹⁴⁸

Onderafdeling II. Kenmerken

49. In beginsel zijn de vorderingen van staat onbeschikbaar. Het is dus in principe niet mogelijk om in een vordering van staat te berusten, er afstand van te doen of er een dading over te sluiten. Dat wil zeggen dat de partijen de vrije keuze hebben een vordering in te leiden, maar dat zij geen wilsautonomie hebben over het verloop van de vordering.¹⁴⁹ Dit gaat echter niet helemaal op voor de echtscheiding door onderlinge toestemming. Ten eerste is bij een echtscheiding door onderlinge toestemming wel een dading mogelijk, gezien de echtgenoten bij de vermogensrechtelijke overeenkomst hun wederzijdse rechten moeten bepalen.¹⁵⁰ Ten tweede wordt bij een echtscheidingsvordering de wilsautonomie van de partijen wel ten volle gewaarborgd, voor zover er geen sprake is van collusie. Berusting, afstand van rechtsvordering en afstand van rechtsmiddel zijn mogelijk tegen een vonnis of arrest dat de echtscheiding tussen echtgenoten afwijst. Bij een vonnis of arrest dat de echtscheiding toestaat, werd berusting en afstand van rechtsmiddel nietig verklaard. Doch werd dit recent genuanceerd door rechtspraak die toelaat dat afstand van rechtsmiddel wordt gedaan tegen een vonnis of arrest dat de echtscheiding uitspreekt.¹⁵¹

¹⁴⁶ P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 34.

¹⁴⁷ P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 34-35.

¹⁴⁸ P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 35-36.

¹⁴⁹ P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 36-37.

¹⁵⁰ Art. 1287, eerste lid Ger.W.

¹⁵¹ Antwerpen 8 oktober 2014, RW 2014-2015.;

G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure / la Chartre, 2021, 928-929.

Afdeling IV. Het persoonlijk karakter van de echtscheiding

50. De vordering tot echtscheiding wordt ingediend door de echtgenoten zelf. In uitzonderlijke gevallen stelt het Openbaar Ministerie een vordering in voor de echtgenoten, maar dat is enkel indien de openbare orde in het gedrang komt.¹⁵² Het is niet mogelijk dat een derde de echtscheidingsvordering instelt. Wanneer één van de echtgenoten komt te overlijden tijdens de echtscheidingsprocedure, is het huwelijk ontbonden door deze gebeurtenis en kan de echtscheidingsvordering niet door de erfgenamen worden voortgezet.¹⁵³

51. De rechter moet oordelen over de bekwaamheid van een meerderjarige onbekwame echtgenoot om een vordering tot echtscheiding in te stellen.¹⁵⁴ Indien de beschermde persoon onbekwaam verklaard wordt, kan hij toch nog, op eigen verzoek, door de vrederechter worden gemachtigd om een vordering tot echtscheiding in te stellen wanneer de vrederechter geoordeeld heeft over zijn wilsbekwaamheid.¹⁵⁵ De meerderjarige onbekwame echtgenoot kan niet vertegenwoordigd of bijgestaan worden door een bewindvoerder om de vordering tot echtscheiding in te stellen.¹⁵⁶ Verder blijkt het persoonlijk karakter ook uit het feit dat de echtgenoten over voldoende beoordelingsvermogen moeten beschikken tijdens de hele echtscheidingsprocedure. Wanneer één van de echtgenoten gedurende de procedure tot echtscheiding niet (meer) beschikt over onderscheidingsvermogen, wordt de procedure door de rechter ambtshalve geschorst.¹⁵⁷

Afdeling V. Belang van het kind en de ouders

52. De tussenkomst van een rechter in echtscheidingszaken is bovendien noodzakelijk voor de bescherming van de belangen van de minderjarige kinderen. In veel gevallen verliezen de echtgenoten de belangen van hun minderjarige kind/kinderen uit het oog wanneer ze uit de echt scheiden. Ze zijn immers zo verwickeld geraakt in het conflict dat ze niet kunnen of willen toegeven aan de andere echtgenoot, met als gevolg dat de belangen van het kind op de achtergrond komen. De rechter is in dit geval dan de persoon die de belangen van het kind waarborgt. Hij houdt rekening met de persoonlijkheid en de leeftijd van het kind, maar laat zich logischerwijze ook leiden door zijn eigen persoonlijkheid en denkwijze bij zijn beslissingen. Vervolgens past de rechter in het kader van het belang van het kind de criteria toe die het Kinderrechtenverdrag¹⁵⁸ voorschrijft. Het Kinderrechtenverdrag bepaalt dat een kind zou moeten kunnen opgroeien in een familiale omgeving die liefde, geluk en begrip vertoont waarbij het kind voorbereid wordt op een eigen, individueel leven in de maatschappij en dat het kind de waarden vrede, waardigheid, tolerantie, vrijheid, gelijkheid en solidariteit voorop stelt.¹⁵⁹

¹⁵² Art. 138bis, §1 Ger.W.

¹⁵³ G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2021, 927.

¹⁵⁴ Art. 492/1, §1, derde lid, 5° oud BW.

¹⁵⁵ Art. 231 oud BW.

¹⁵⁶ Art. 497/2, 7° oud BW.

¹⁵⁷ G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2021, 927-928.

¹⁵⁸ Preambule verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, BS 17 januari 1992.

¹⁵⁹ J. MAHIEU, "Een blik in het hoofd en het hart van een familierechter", *T.Fam.* 2020, 5-6.; Preambule verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, BS 17 januari 1992.

53. Verder is de tussenkomst van een rechter in het Belgisch recht ook van belang voor de bescherming van de belangen van de ouders. Het is vaak zo dat ouders die uit de echt scheiden niet meer in overleg kunnen treden met elkaar en dat ze overtuigd zijn van hun eigen standpunten. Luisteren naar de andere ouder of begrip opbrengen voor deze ouder is dan moeilijk. Dat is één van de redenen voor de tussenkomst van de rechter. Hij gaat het geschil proberen in goede banen te leiden en een oplossing voorleggen waar beide partijen zich in kunnen vinden. Hij tracht deze oplossing te vinden door zich als goede ouder voor te stellen of op zijn minst hoe hij denkt dat een goede ouder zou moeten handelen.¹⁶⁰

54. Tenslotte moet worden opgemerkt dat de problemen in de vorige paragrafen, dus de situaties waarin de belangen van het kind en de ouders dreigen in gevaar te komen, voornamelijk waar te nemen zijn in situaties waarbij de ouders in conflict zijn en niet tot overeenstemming komen. Bij de echtscheiding door onderlinge toestemming komt de bescherming van deze belangen ook aan bod, maar zijn de partijen niet in conflict met elkaar omdat ze overeenstemming bereiken over hun echtscheiding en de gevolgen hiervan. De echtgenoten zullen wel vaak begrip opbrengen voor elkaar en elkaars belangen. Het is immers zo dat de echtgenoten in hun voorafgaande overeenkomsten rekening moeten houden met hun eigen belangen en de belangen van hun kind. Nochtans is het mogelijk dat de echtgenoten minder rekening houden met de belangen van het kind omdat ze onderling de familierechtelijke overeenkomst opstellen. Ze betrekken hun kinderen die gehoord willen worden vaak niet bij het opstellen van deze overeenkomsten. Om deze reden is de tussenkomst van de rechter in België dus nog steeds aangewezen. De rechter ziet erop toe dat de belangen van alle partijen gewaarborgd worden.

¹⁶⁰ J. MAHIEU, "Een blik in het hoofd en het hart van een familierechter", *T.Fam.* 2020, 6.

Hoofdstuk VI. Tussenbesluit

55. De echtscheiding door onderlinge toestemming wordt in België uitgesproken door een rechter omwille van de historiek waaruit het is ontstaan, de staat van de persoon, de vorderingen met betrekking tot de staat van de persoon, het persoonlijk karakter van de echtscheiding en het belang van het kind en de ouders.

56. Aan de echtscheiding door onderlinge toestemming in België worden geen materieelrechtelijke vereisten meer gesteld, enkel formeelrechtelijke vereisten. De echtgenoten moeten voorafgaand aan de echtscheiding een vermogensrechtelijke en familierechtelijke overeenkomst sluiten. De vermogensrechtelijke overeenkomst bevat de vereffening van het huwelijksstelsel. Dat houdt in dat het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten of het vermogen dat in onverdeeldheid zit tussen de echtgenoten, wordt vereffend en verdeeld. De familierechtelijke overeenkomst bevat een regeling over het ouderlijk gezag met betrekking tot de gemeenschappelijke minderjarige kinderen. Indien het ouderlijk gezag gezamenlijk wordt uitgeoefend bevat de overeenkomst een verblijfsregeling. Wanneer het ouderlijk gezag door één ouder wordt uitgeoefend bevat de overeenkomst een recht op persoonlijk contact met de andere ouder. De familierechtelijke overeenkomst bevat ook een regeling over het beheer van de goederen van de minderjarige kinderen en het onderhoudsgeld voor de kinderen. Tenslotte wordt hierin nog een onderhoudsuitkering tussen de echtgenoten bepaald.

57. De echtgenoten leiden de echtscheiding in bij gezamenlijk verzoekschrift en moeten niet persoonlijk verschijnen voor de familierechter. De rechter heeft enkel de bevoegdheid om de voorafgaande overeenkomsten, behalve deze met betrekking tot de kinderen, te toetsen conform de wettelijke voorwaarden. Hij gaat alleen na of alle vereiste overeenkomsten gesloten zijn en de wettelijke voorschriften ervan zijn opgenomen. De familierechter kan strijdigheden van de overeenkomsten met de openbare orde of goede zeden vaststellen. De familierechter heeft inhoudelijke toetsingsbevoegdheid over de overeenkomsten met betrekking tot de minderjarige kinderen en hij kan de minderjarige kinderen ook horen. De familierechter spreekt de echtscheiding uit, in voorkomend geval nadat hij het advies van het Openbaar Ministerie heeft ontvangen, de echtgenoten eventueel persoonlijk verschenen zijn en wanneer over alle wettelijke vereisten overeenstemming is bereikt en de procedurevoorschriften zijn nageleefd. Indien er geen grond tot echtscheiding bestaat, spreekt de rechter de echtscheiding niet uit op voorwaarde dat hij de redenen voor zijn beslissing geeft.

58. De echtscheiding door onderlinge toestemming heeft uitwerking ten aanzien van de echtgenoten vanaf het in kracht van gewijsde treden van de rechterlijke beslissing. Wat de goederen betreft heeft de echtscheiding uitwerking vanaf de neerlegging van het verzoekschrift. De echtscheiding is tegenwerpelijk aan derden vanaf de melding op de huwelijksakte of vanaf de opmaak van de akte van echtscheiding of bij overlijden van één van de echtgenoten voordat melding is gemaakt op de huwelijksakte of voor de opmaak van de akte van echtscheiding, maar nadat de uitspraak van de echtscheiding door de rechter in kracht van gewijsde is gegaan onder de opschortende voorwaarde van de melding op de huwelijksakte of van de opmaak van de akte van

echtscheiding.

59. Na deze uiteenzetting over de echtscheiding door onderlinge toestemming in het Belgisch recht, rijst de vraag naar de mogelijkheid tot buitengerechtelijke echtscheiding. Als de echtgenoten een volledig akkoord bereikten over de ontbinding van hun huwelijk en de gevolgen die deze ontbinding teweeg brengt, moet het toch mogelijk zijn dat ze buitengerechtelijk uit de echt kunnen scheiden? Deze vraag wordt gesteld vanuit een vergelijking met Frankrijk waar de buitengerechtelijke echtscheiding mogelijk is en een vergelijking met Nederland waar een wetsvoorstel tot buitengerechtelijke echtscheiding werd ingediend. Er wordt in het volgende deel onderzocht of de inhoudelijke rol die in België aan de familierechter wordt toegekend, in deze rechtsstelsels ook wordt toebedeeld aan de rechter of dat deze rol wordt toebedeeld aan andere actoren en zo ja, welke?

Titel III. Rechtsvergelijkend onderzoek

60. In dit onderdeel volgt een bespreking van de echtscheiding door onderlinge toestemming in Frankrijk en in Nederland. Hierbij wordt aandacht besteed aan de situering, de voorwaarden, de procedure en de gevolgen van deze vorm van echtscheiding. Deze twee rechtssystemen worden vervolgens met elkaar vergeleken.

Hoofdstuk I. Verantwoording

61. De eerste reden dat Frankrijk en Nederland bekeken worden, is omdat Frankrijk een systeem van buitengerechtelijke echtscheiding erkent en Nederland getracht heeft de buitengerechtelijke echtscheiding in te voeren in een wetsvoorstel¹⁶¹. Dit wetsvoorstel is uiteindelijk niet aangenomen, maar blijft toch interessant om te bespreken gezien in de laatste titel van deze scriptie onderzocht wordt of naar mijn mening een buitengerechtelijke echtscheiding in België moet ingevoerd worden. De rechtsvergelijking met Frankrijk en Nederland is bovendien nuttig omdat Frankrijk sinds 2016 een buitengerechtelijke echtscheiding kent waardoor het land al vertrouwd is met de werking ervan, terwijl bij Nederland duidelijk wordt waarom het wetsvoorstel en dus de buitengerechtelijke echtscheiding die zich in een pril stadium bevond niet is aangenomen. De tweede reden is dat beide landen eenzelfde rechtssysteem volgen als België, namelijk het 'civil law' systeem. De derde reden dat een vergelijking met Frankrijk en Nederland gekozen wordt, is voor de begrijpelijkheid van de taal.

Hoofdstuk II. De echtscheiding door onderlinge toestemming in Frankrijk ('Divorce par consentement mutuel')

Afdeling I. Situering

62. In Frankrijk bestaan er vijf gronden om uit de echt te scheiden. Er zijn twee gronden om door onderlinge toestemming uit de echt te scheiden, namelijk de buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming¹⁶² en de gerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming¹⁶³. Daarnaast kan de echtscheiding gevraagd worden op andere gronden dan door onderlinge toestemming, namelijk op grond van een verstoring van het huwelijk¹⁶⁴, op grond van een definitieve wijziging van de huwelijksband¹⁶⁵ en op grond van een fout¹⁶⁶.

Het verschil tussen de echtscheidingsgronden op basis van onderlinge toestemming en de andere gronden is dat de echtgenoten volledig onderling tot een akkoord komen over de ontbinding van het huwelijk en de gevolgen daarvan. Dat is niet het geval bij de andere gronden waar de rechter een

¹⁶¹ Voorstel van wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 2.

¹⁶² Art. 229-1 C. Civ.

¹⁶³ Art. 229-2 C. Civ.

¹⁶⁴ Art. 233 C. Civ.

¹⁶⁵ Art. 237 C. Civ.

¹⁶⁶ Art. 242 C. Civ.

conflict moet oplossen tussen de echtgenoten dat aan de basis van de echtscheiding ligt. De buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming onderscheidt zich van de gerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming door het ontbreken van de tussenkomst van de rechter. Bij de buitengerechtelijke echtscheidingsgrond hebben de partijen veel meer beoordelingsvrijheid en spreekt de rechter de echtscheiding niet uit. Wat de andere gronden betreft, zijn de echtscheiding op grond van een verstoring van het huwelijk en de echtscheiding op grond van een definitieve wijziging van de huwelijksband objectieve echtscheidingsgronden. De echtscheiding op grond van een fout is een subjectieve echtscheidingsgrond, waarbij de rechter een ruime beoordelingsbevoegdheid heeft over de feiten die ten grondslag liggen aan de fout en de gevolgen van de fout voor het huwelijk.¹⁶⁷

63. De buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming kenmerkt zich door het feit dat geen rechter tussenkomt in de echtscheiding. Deze vorm van echtscheiding wordt ook wel echtscheiding door onderlinge toestemming door onderhandse akte en medeondertekend door de advocaten, neergelegd onder minuten van de notaris (le divorce par consentement mutuel par acte sous signature privée contresigné par avocats et déposé au rang des minutes d'un notaire) genoemd.¹⁶⁸

64. Zoals in randnr. 62 vermeld, is het ook mogelijk om gerechtelijk en door onderlinge toestemming uit de echt te scheiden. Dat noemt men de gerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming (le divorce par consentement mutuel judiciaire). Dit is het geval wanneer het niet-ontvoegd gemeenschappelijk minderjarig kind¹⁶⁹ wenst gehoord te worden door de rechter. De ouders brengen dan de zaak voor de rechter vermits zij het ouderlijk gezag uitoefenen. Vermits de ouders hun kind moeten informeren over het recht om gehoord te worden via een modelformulier¹⁷⁰, is het ook mogelijk dat het gemeenschappelijk minderjarig kind zelf een verzoek richt tot de rechter om gehoord te worden. Indien de ouders weigeren om hun kind te informeren over het recht om gehoord te worden, dan kan de rechter een bevel richten tot de ouders om hun kind te informeren over het hoorrecht.¹⁷¹ De rechter zal dan bepalen of hij het kind hoort of niet.¹⁷² De rechter gaat hierbij eerst het onderscheidingsvermogen van het kind na. Indien de rechter van oordeel is dat het kind over voldoende onderscheidingsvermogen beschikt, hoort hij het kind en komt de echtscheiding door onderlinge toestemming wel voor de rechter en zal hij oordelen in het belang van het kind. De overeenkomst die de echtgenoten gesloten hebben, wordt dan ter homologatie aan de rechter voorgelegd. Dus de echtscheiding door onderlinge toestemming kent twee vormen in het Franse recht, namelijk buitengerechtelijk en gerechtelijk.¹⁷³ Op de gerechtelijke vorm wordt hierna niet

¹⁶⁷ K. GARCIA, "Cas de divorce", *JCl. Divorce* 2020, Fasc. 30.

¹⁶⁸ S. THOURET, "Divorce par consentement mutuel conventionnel", *JCl. Procédures Formulaire* 2017, V° Divorce, Fasc. 130.

¹⁶⁹ X, "Tutelle et administration légale. Domaines respectifs. Organes de protection du mineur", *JCl. Roulois* 2018, Fasc. 1105.

¹⁷⁰ Arrêté du 28 décembre 2016 fixant le modèle de l'information délivrée aux enfants mineurs capables de discernements dans le cadre d'une procédure de divorce par consentement mutuel par acte sous signature privée contresigné par avocats, déposé au rang des minutes d'un notaire, *JO* 29 décembre 2016.

¹⁷¹ B. KAN-BALIVET, "Mineur: audition en matière civile", *JCl. Procédures Formulaire* 2013, Fasc. 10.

¹⁷² Art. 388-1 C. Civ.

¹⁷³ M. CRESP, J. HAUSER, M. HO-DAC et S. SANA-CHAILLE DE NERE, *Droit de la famille. Droits français, européen, international et comparé*, Bruxelles, Bruylant, 2018, 180.

verder ingegaan.

65. Frankrijk kent sinds 2016 een buitengerechtelijke vorm van echtscheiding. Met de wet van 18 november 2016¹⁷⁴ werd het regime van de buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming ingevoerd.

66. De beweegredenen voor het wetsvoorstel waren de werking van justitie verbeteren en aan te passen aan de 21ste eeuw en de openbare diensten toegankelijker te maken voor de rechtszoekende. Deze beweegredenen hielden concreet vier zaken in: justitie toegankelijker maken voor de burger (door bijvoorbeeld groepsacties mogelijk te maken bij vorderingen met betrekking tot discriminatie), effectievere justitie aanbieden (zoals de buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming mogelijk maken), justitie efficiënter maken (zoals de vernieuwing van de procedure om de naam of het geslacht te veranderen) en justitie minder formalistisch maken en dichter bij de burger brengen (zoals de alternatieve geschillenbeslechting verbeteren).¹⁷⁵ Toegespitst op de buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming was de wet bedoeld om de echtscheiding door onderlinge toestemming te onttrekken aan de bevoegdheid van de rechter. De reden hiervoor was dat een andere actor, namelijk de notaris, ook geplaatst kan zijn om de echtscheiding te controleren en te bevestigen of te weigeren.¹⁷⁶ Deze wet werd dus aangenomen om de procedure tot echtscheiding te vereenvoudigen, sneller af te handelen en de werkdruk op de rechtbanken te verlagen.¹⁷⁷

67. Tijdens de voorbereidingen naar deze wet toe, werd in het parlement niet veel debat gevoerd over de hervorming van de echtscheiding, ondanks de impact van deze hervorming. Er werd eigenlijk heel snel een circulaire aangenomen om deze nieuwe wetgeving in werking te doen treden. Om deze reden vertoont de wetgeving nog enkele tekortkomingen.¹⁷⁸

Afdeling II. Voorwaarden

Onderafdeling I. Materiële voorwaarden

68. De eerste voorwaarde bij de procedure tot buitengerechtelijke echtscheiding heeft betrekking op de persoon die de vordering kan instellen. De echtgenoten zijn als enige bevoegd om te beslissen om buitengerechtelijk uit de echt te scheiden door onderlinge toestemming.¹⁷⁹

69. Verder is het van belang dat de echtgenoten over volledige bekwaamheid bezitten, dat wil

¹⁷⁴ La loi du 18 novembre 2016 de modernisation de la justice du XXIe siècle, *JO* 19 novembre 2016.

¹⁷⁵ Dossier de présentation: Justice21. Réforme de modernisation de la justice du 21e siècle, *justice.gouv.fr* Ministère de la Justice 2017, nr. #J21, 3-16.

¹⁷⁶ La loi du 18 novembre 2016 de modernisation de la justice du XXIe siècle, *Journal officiel* 19 novembre 2016.;

K. GARCIA, "Cas de divorce", *JCl. Divorce* 2020, Fasc. 30.

¹⁷⁷ R. BROCHARD, "La mission du notaire dans le cadre du nouveau divorce", *JCP N* 2005, n° 10, 1177.

¹⁷⁸ C. BRENNER et J. COMBRET, "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Notarial Formulaire* 2020, V° Divorce, Fasc. 12.

¹⁷⁹ C. BRENNER et J. COMBRET, "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Civil Code* 2020, art. 229-1 à 229-4, Fasc. unique.

zeggen dat ze wilsbekwaam en handelingsbekwaam zijn. Ze moeten immers zelf in staat zijn om de beslissing tot echtscheiding te nemen en hierover een akkoord te sluiten. De buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming staat bijgevolg niet open voor echtgenoten die onder een beschermingsstatuut geplaatst zijn.¹⁸⁰

70. Vervolgens is het niet van belang dat de echtgenoten hun redenen om uit de echt te scheiden bekend maken. Ook een minimumduur van het huwelijk is niet vereist. De echtgenoten kunnen dus op ieder ogenblik na het sluiten van hun huwelijk de echtscheiding op grond van onderlinge toestemming overeen komen.¹⁸¹

Onderafdeling II. Formele voorwaarden

71. De echtgenoten kunnen maar buitengerechtelijk en door onderlinge toestemming uit de echt scheiden op voorwaarde dat ze akkoord zijn over de echtscheiding zelf en alle hieraan verbonden gevolgen. Het betreft een overeenkomst zowel over de goederenrechtelijke als over de extrapatrimoniale gevolgen.¹⁸² Dat houdt dus in dat de echtgenoten akkoord zijn over alle beslissingen die genomen moeten worden in het kader van een echtscheiding, zoals bijvoorbeeld de verdeling van de goederen, het ouderlijk gezag, de onderhoudsuitkering tussen echtgenoten en de onderhoudsbijdrage voor de minderjarige kinderen. De wet maakt geen limitatieve lijst over beslissingen die de echtgenoten moeten nemen, maar vermeldt enkel dat de echtgenoten uitdrukkelijk een overeenkomst moeten sluiten over de ontbinding van het huwelijk en de gevolgen van de ontbinding.¹⁸³

72. Zoals eerder vermeld in randnr. 64 kunnen de echtgenoten niet buitengerechtelijk en door onderlinge toestemming uit de echt scheiden wanneer ze minderjarige kinderen hebben die gehoord wensen te worden door een rechter. De ouders hebben de verplichting om het kind te informeren over zijn recht om gehoord te worden. Dat gebeurt via een modelformulier waarin alle informatie staat over het recht om gehoord te worden.¹⁸⁴ De rechter ziet erop toe dat de ouders hun kind informeren over dit recht. Het kind verzoekt aan de rechter om gehoord te worden indien het van dit recht wenst gebruik te maken. Het minderjarige kind kan zich laten bijstaan door een advocaat of een vertrouwenspersoon.¹⁸⁵ In deze situatie beoordeelt de rechter de overeenkomst tot echtscheiding tussen de ouders op alle aspecten. Indien de echtgenoten geen minderjarige kinderen hebben of indien de minderjarige kinderen niet gehoord willen worden, staat de buitengerechtelijke

¹⁸⁰ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 101.

¹⁸¹ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 101.

¹⁸² C. BRENNER et J. COMBRET, "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Civil Code 2020*, art. 229-1 à 229-4, Fasc. unique.

¹⁸³ Art. 229-1 et 229-3 premier alinéa C. Civ.

¹⁸⁴ Arrêté du 28 décembre 2016 fixant le modèle de l'information délivrée aux enfants mineurs capables de discernements dans le cadre d'une procédure de divorce par consentement mutuel par acte sous signature privée contresigné par avocats, déposé au rang des minutes d'un notaire, *JO* 29 décembre 2016.

¹⁸⁵ Art. 388-1 C. Civ.;

A. GANZER, "Effets du divorce. – Conséquences extrapatrimoniales du divorce pour les enfants. – Préparation de la décision", *JCl. Civil Code 2017*, art. 286 à 295, Fasc. 10-1.

echtscheiding door onderlinge toestemming wel open.¹⁸⁶

73. De laatste voorwaarde is dat iedere echtgenoot moet bijgestaan worden door een advocaat. Dus iedere partij heeft een advocaat.¹⁸⁷ De advocaten mogen niet van hetzelfde kantoor of dezelfde structuur komen.¹⁸⁸ De reden hiervoor is dat er geen controle is van de rechter en de gevolgen van een buitengerechterlijke echtscheiding door onderlinge toestemming dermate verregaand zijn dat één advocaat voor beide partijen niet volstaat.¹⁸⁹

Afdeling III. De procedure

74. De advocaten moeten de echtgenoten bijstaan in het treffen van een volledige regeling over de gevolgen die hun echtscheiding teweeg brengt op zowel familiaal als vermogensrechtelijk vlak, waardoor er in het bijzonder een overeenkomst gesloten moet worden over de onderhoudsuitkering tussen de echtgenoten, de alimentatie, het ouderlijke gezag en eventueel een verblijfsregeling of een recht op persoonlijk contact met betrekking tot de gemeenschappelijke minderjarige kinderen.¹⁹⁰ De advocaat zendt bij aangetekende brief een ontwerp van de overeenkomst naar de partijen. De ontvangstmachtiging is een belangrijk onderdeel. Door het feit dat de partijen moeten tekenen dat ze het ontwerp van overeenkomst ontvangen hebben, is de notaris in de mogelijkheid om te controleren of de echtgenoten de bedenktijd van 15 dagen in acht hebben genomen.¹⁹¹ In de overeenkomst moeten verplicht de vermeldingen zoals bepaald in artikel 229-3 Code civil worden opgenomen. Zo moeten de echtgenoten bijvoorbeeld uitdrukkelijk in de overeenkomst hun akkoord met de echtscheiding en hun akkoord met de gevolgen ervan vermelden.¹⁹² Indien de overeenkomst niet alle vermeldingen bevat die door artikel 229-3 Code civil worden voorgeschreven, is de overeenkomst nietig.¹⁹³

75. De overeenkomst tot echtscheiding neemt de vorm aan van een onderhandse akte die elk der partijen fysiek en in het bijzijn van hun advocaten ondertekenen. Dit ontwerp van overeenkomst kan maar getekend worden door de echtgenoten en hun advocaten wanneer ze een bedenktijd van 15 dagen te rekenen vanaf de dag van ontvangst in acht nemen. Iedere echtgenoot moet zelf de overeenkomst tot echtscheiding ondertekenen. Indien één van de echtgenoten de overeenkomst toch tekent vóór het verstrijken van de 15 dagen, dan blijft de overeenkomst zonder gevolg en is ze bijgevolg nietig. Verder moet ook een redelijke termijn in acht genomen worden voor de advocaten om de overeenkomst eventueel nog te wijzigen. De ondertekening kan eventueel ook elektronisch gebeuren door middel van 'e-barreaux'. De overeenkomst wordt in drie originele exemplaren

¹⁸⁶ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 102-103.

¹⁸⁷ Art. 229-1, premier alinéa C. Civ.

¹⁸⁸ A. TANI, "Divorce – Rôles du notaire", *JCl. Notarial Formulaire 2021*, V° Divorce, Fasc. 20.

¹⁸⁹ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 103.

¹⁹⁰ C. BRENNER et J. COMBRET, "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Civil Code 2020*, art. 229-1 à 229-4, Fasc. unique.

¹⁹¹ C. SARTO-LE MARTRET, "Le divorce par consentement mutuel sans juge en pratique", *JCP N 2020*, n° 15-16, 30.

¹⁹² Art. 229-3 C. Civ.

¹⁹³ C. BRENNER et J. COMBRET, "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Civil Code 2020*, art. 229-1 à 229-4, Fasc. unique.

opgemaakt, één voor iedere echtgenoot en een derde exemplaar voor de notaris. De overeenkomst en haar bijlagen worden dus overgemaakt aan de notaris, eventueel samen met een regeling die de echtgenoten voor de minderjarige kinderen hebben getroffen.¹⁹⁴ Binnen een termijn van 7 dagen na de ondertekening moeten deze documenten overgemaakt zijn door de advocaat van de meest gereede partij. De notaris beschikt na de overmaking van de overeenkomst over 15 dagen om deze in te schrijven in zijn registers.¹⁹⁵ Alvorens de notaris overgaat tot inschrijving, controleert hij de overeenkomst en de inachtnaam van de bedenktijd van 15 dagen. Indien de notaris ontdekt dat de bedenktijd van 15 dagen niet werd nageleefd en hij om deze reden beslist de overeenkomst niet in te schrijven in zijn registers, zijn er twee situaties mogelijk. In het geval de persoonlijke informatie van de echtgenoten niet bewezen wordt binnen deze termijn en de notaris om die reden de overeenkomst niet neerlegt, moet opnieuw een termijn van 15 dagen worden toegekend aan de echtgenoten om de ontvangstmachtiging van het aangetekend schrijven te ondertekenen. In het tweede geval wanneer de echtgenoten de overeenkomst reeds getekend hebben zonder de bedenktijd van 15 dagen na te leven en dit de reden is waarom de notaris niet overgaat tot neerlegging, dan wordt een nieuwe echtscheidingsovereenkomst opgesteld die identiek is aan de ontwerpovereenkomst, zonder betekening van een nieuwe termijn. Als de overeenkomst behept is met een materiële tekortkoming, zoals bijvoorbeeld het vergeten van de tweede naam van een van de echtgenoten, wordt geen nieuwe termijn van 15 dagen toegekend.¹⁹⁶ Daarna zorgt de notaris dat de advocaten over een bewijs van echtscheiding beschikken dat zij dan kunnen inschrijven in de huwelijksakten en geboorteakten van de partijen¹⁹⁷.¹⁹⁸ Vanaf de dag dat de overeenkomst vaste datum krijgt, is zij uitvoerbaar.¹⁹⁹

76. Tenslotte moet ook vermeld worden dat de echtgenoten nog steeds de mogelijkheid hebben om hun echtscheiding voor te leggen aan de rechter zolang de overeenkomst nog niet aan de notaris is overhandigd. In dit geval stoppen de besprekingen en start de gerechtelijke echtscheiding.²⁰⁰

Afdeling IV. De rol van de notaris

77. De wet vermeldt geen territoriale bevoegdheid voor de notaris. Dat wil dus zeggen dat de advocaten de overeenkomst die gesloten werd tussen de echtgenoten aan eender welke notaris naar hun keuze kunnen overmaken. Het moet wel gaan om een notaris op het Frans grondgebied.²⁰¹

78. De taak van de notaris is zoals voorheen het vereffenen en ontbinden van het huwelijksvermogensstelsel. Deze bevoegdheid oefent hij reeds uit bij het opstellen van de

¹⁹⁴ Art. 1145 Code de procédure civile.

¹⁹⁵ Art. 1146 Code de procédure civile.

¹⁹⁶ C. SARTO-LE MARTRET, "Le divorce par consentement mutuel sans juge en pratique", *JCP N* 2020, n° 15-16, 30 et 34-35.

¹⁹⁷ Art. 1147 Code de procédure civile.

¹⁹⁸ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 103-104.

¹⁹⁹ Art. 229-4 C. Civ.

²⁰⁰ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 104.

²⁰¹ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 105.

overeenkomst tot echtscheiding door onderlinge toestemming tussen de echtgenoten. Deze bevoegdheid wordt de notaris toegewezen door de wet of op verzoek van de partijen, die de vereffening en verdeling vragen.²⁰²

Bij de buitengerechtelijke echtscheiding heeft de notaris nadat de overeenkomst volledig is opgesteld door de echtgenoten de bevoegdheid om deze te controleren. De notaris is als het ware de rechter in een buitengerechtelijke procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming. Hij vervangt dus de rol van de rechter. De notaris gaat na of de overeenkomst de verplichte vermeldingen bevat en of de termijnen gerespecteerd werden, in het bijzonder wat de bedenktijd van de echtgenoten van 15 dagen betreft. Verder controleert de notaris ook de vermogensrechtelijke aspecten van de overeenkomst. Zo zal hij weigeren om een minuut van de overeenkomst te bewaren en deze in te schrijven in zijn registers wanneer deze een onregelmatigheid in verband met de goederen bevat. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer niet alle goederen opgenomen zijn in de overeenkomst.²⁰³ De notaris gaat echter niet na of de echtgenoten geldig hun toestemming hebben gegeven met de overeenkomst en hij kan geen onevenwicht tussen de partijen rechtzetten. Vermits het een overeenkomst betreft, is het aan de partijen zelf en hun advocaten om het evenwicht tussen de partijen te controleren. In een gerechtelijke procedure komen de taken van controle op de toestemming en het evenwicht toe aan de rechter, maar in de buitengerechtelijke procedure krijgen de advocaten deze taken toebedeeld.²⁰⁴ De notaris voert dus een legaliteitscontrole en geen opportuniteitscontrole uit. Hij moet bovendien de overeenkomst nakijken in het licht van de openbare orde. De overeenkomst mag niet in strijd zijn met de openbare orde.²⁰⁵

79. Doordat de overeenkomst door de notaris wordt ingeschreven in zijn registers, krijgt zij vaste datum en uitvoerbare kracht. Dat houdt in dat de overeenkomst vanaf dat ogenblik door de echtgenoten nageleefd moet worden. Het is wel mogelijk dat echtgenoten in hun overeenkomst een andere datum opgenomen hebben waarop alle gevolgen of een deel van de gevolgen, bijvoorbeeld enkel die met betrekking tot de goederen, van de overeenkomst in werking treden.²⁰⁶

Afdeling V. Gevolgen

80. De procedure voor de buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming kan gezien worden als een spoedprocedure. De reden hiervoor is dat de echtgenoten eigenlijk uit de echt gescheiden zouden kunnen zijn na de duur van de bedenktijd van 15 dagen.²⁰⁷ Dus in principe heeft de echtscheiding uitwerking tussen de echtgenoten vanaf het ogenblik van ondertekening van de echtscheidingsovereenkomst. Vaak heeft de echtscheiding tussen echtgenoten gevolg wanneer

²⁰² A. TANI, "Divorce – Rôles du notaire", *JCl. Notarial Formulaire 2021*, V° Divorce, Fasc. 20.

²⁰³ C. SARTO-LE MARTRET, "Le divorce par consentement mutuel sans juge en pratique", *JCP N 2020*, n° 15-16, 27-28.

²⁰⁴ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 105.

²⁰⁵ A. TANI, "Divorce – Rôles du notaire", *JCl. Notarial Formulaire 2021*, V° Divorce, Fasc. 20.

²⁰⁶ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 105.

²⁰⁷ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 105.

de overeenkomst uitvoerbare kracht krijgt.²⁰⁸ Wat de goederen betreft heeft de echtscheiding tussen de echtgenoten uitwerking vanaf het ogenblik dat de overeenkomst uitvoerbare kracht verkrijgt, dus vanaf de inschrijving van de overeenkomst in de notariële registers.²⁰⁹

81. De echtscheiding krijgt uitwerking naar derden toe wanneer de notaris de echtscheidingsovereenkomst onder minuut heeft neergelegd en deze overeenkomst heeft ingeschreven in zijn registers.

82. Wanneer er tussen de echtgenoten na de buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming problemen ontstaan in verband met de interpretatie of de toepassing van de overeenkomst, kunnen de echtgenoten zich wenden tot de rechter die het geschil dan beslecht.²¹⁰

83. In het geval de notaris weigert de overeenkomst tot echtscheiding in te schrijven in zijn registers omdat er niet aan de wettelijke voorwaarden is voldaan, dan beschikken de echtgenoten over de mogelijkheid om een nieuwe overeenkomst voor te leggen aan de notaris. De procedure tot buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming moet opnieuw gevolgd worden.²¹¹

84. Er zijn (nog) geen cijfers bekend van het aantal echtgenoten dat een beroep doet op de buitengerechtelijke echtscheiding in Frankrijk. De reden hiervoor zou kunnen zijn dat de verzameling van gegevens over een langere periode nodig is en de buitengerechtelijke echtscheiding daarvoor nog niet lang genoeg in werking is getreden.

²⁰⁸ Art. 260 C. Civ.

²⁰⁹ K. GARCIA, "Synthèse – Effets du divorce entre époux", *JCl. Divorce* 2020.; Art. 262-1 C. Civ.

²¹⁰ C. SARTO-LE MARTRET, "Le divorce par consentement mutuel sans juge en pratique", *JCP N* 2020, n° 15-16, 44.

²¹¹ X, "L'intensité du contrôle formel", *JCP N* 2020, n° 43, 50.

Hoofdstuk III. Echtscheiding door onderlinge toestemming in Nederland

*Afdeling I. Beweegredenen tot het wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter'*²¹²

85. In het verleden zijn in Nederland op verzoek van wetenschappers en politici reeds enkele voorstellen gedaan tot een buitengerechtelijke echtscheiding, die men in Nederland overigens administratieve echtscheiding noemt. Twee voorstellen die als inspiratiebron gediend hebben voor het derde wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter' worden in dit randnummer besproken. Het eerste voorstel betreft het initiatiefwetsvoorstel van voormalig VVD-kamerlid Luchtenveld en het tweede voorstel is het amendement van voormalig VVD-kamerlid Teeven op het regeringsvoorstel 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding'.²¹³

In het eerste wetsvoorstel van Luchtenveld werd de administratieve echtscheiding ter vervanging van de 'flitsscheiding' voorgesteld. De 'flitsscheiding' is een vorm van echtscheiding waarbij de echtgenoten hun huwelijk kunnen laten omzetten in een geregistreerd partnerschap en dit dezelfde dag nog kunnen laten ontbinden. Dit vindt dus plaats zonder tussenkomst van een rechter. De 'flitsscheiding' gebeurt voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, maar de echtgenoten moeten aan deze ambtenaar een overeenkomst voorleggen die medeondertekend is door een advocaat of notaris. De ambtenaar van de burgerlijke stand schrijft deze overeenkomst in de registers van de burgerlijke stand in, waardoor het geregistreerd partnerschap ten einde komt.²¹⁴ De administratieve echtscheiding in dit wetsvoorstel werd gebaseerd op de regeling inzake de beëindiging van het geregistreerd partnerschap. De echtgenoten moesten voorafgaand aan de aangifte van hun echtscheiding bij de ambtenaar van de burgerlijke stand een echtscheidingsovereenkomst sluiten. De echtscheidingsovereenkomst was een verplicht te overhandigen document aan de ambtenaar van de burgerlijke stand om de echtscheiding te bekomen. In de echtscheidingsovereenkomst moest, op straffe van nietigheid, een regeling worden getroffen over de gevolgen van de echtscheiding.²¹⁵ Deze overeenkomst moest goedgekeurd worden door een notaris, een advocaat of een echtscheidingsbemiddelaar in een ondertekende en gedagtekende akte. De ambtenaar van de burgerlijke stand moest deze akte tenslotte inschrijven in de registers van de burgerlijke stand. Het wetsvoorstel van Luchtenveld werd geamendeerd waardoor de administratieve echtscheiding enkel mogelijk werd voor echtgenoten die geen kinderen hebben of geen ouderlijk gezag uitoefenen.²¹⁶ Het wetsvoorstel van Luchtenveld is uiteindelijk verworpen wegens de vrees voor problemen inzake de erkenning van de administratieve echtscheiding in het buitenland. Bovendien zag de wetgever

²¹² Voorstel van wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 2.

²¹³ *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2003-04, nr. 29 676.; *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2006-07, nr. 30 145, nr. 13.; W. PINTENS, C. DECLERCK, V. ALLAERTS, E. ALOFS, M. ANDERSON, V. BARABÉ-BOUCHARD, C. DE BUSSCHERE, R. DEBLAUWE, F. DEGUEL, G. DEKNUDT, S. GABRIËL, T. HELMS, B. MEESTERS, S. MOSSELMANS, D. PIGNOLET, S. SEYNS, M. STEEGMANS, N. TORFS, J. TUERLINCKX, B. VAN DEN BERGH, W. VANDENBUSSCHE, E. VERHAGEN en T. WUYTS, *Patrimonium 2014*, IV, Brugge, die Keure / la Charte, 2014, 340.

²¹⁴ K. JANSEGGERS, "Nederlandse 'flitsscheiding' zonder rechter ook geldig in België?", *Juristenkrant* 2002, 1 en 11.

²¹⁵ M.V. ANTOKOLSKAIA, "Nederlandse avonturen met het echtscheidingsrecht", *TPR* 2006, 765.

²¹⁶ M.V. ANTOKOLSKAIA, "Nederlandse avonturen met het echtscheidingsrecht", *TPR* 2006, 763.

het voordeel van een administratieve echtscheiding niet in omdat echtgenoten een beroep kunnen doen op de echtscheiding op gemeenschappelijk verzoek, dat ook een snelle en efficiënte procedure betreft.²¹⁷

Het tweede wetsvoorstel is dat van voormalig VVD-kamerlid Teeven. Hij stelde voor om de administratieve echtscheiding op te nemen in de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding'.²¹⁸ Dit voorstel werd echter niet aangenomen door de terugtrekking van een politieke partij. Het parlement was duidelijk nog niet klaar voor een administratieve echtscheiding in de voorgestelde vorm. De vorm verschilde namelijk niet opmerkelijk van die van het wetsvoorstel van Luchtenveld, waardoor zich hetzelfde probleem van erkenning in het buitenland voor deed.²¹⁹ De wet daarentegen, waarin de flitsscheiding onmogelijk werd gemaakt, werd wel goedgekeurd.²²⁰ Als gevolg hiervan is een echtscheiding zonder rechter in Nederland niet meer mogelijk.²²¹

86. De tweede beweegreden voor het wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter' betreft de kostenbesparing voor echtgenoten die uit de echt willen scheiden en het vergroten van de snelheid waarmee de procedure afgehandeld wordt.²²² Zij moeten echter geen griffierechten meer betalen, maar enkel de kosten voor de administratieve procedure. Vermits juridische bijstand onder het nieuwe wetsvoorstel niet meer verplicht is, kunnen echtgenoten ook kosten uitsparen door de procedure zelf te voeren, zonder juridische bijstand.²²³

87. De derde beweegreden voor de indiening van het wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter' is de echtgenoten meer verantwoordelijkheid te geven en de procedure tot echtscheiding eenvoudiger te maken voor hen. Ze zijn akkoord over de ontbinding van hun huwelijk dus is het gepast de echtgenoten zelf de afwikkeling van de echtscheiding te laten bepalen.²²⁴

²¹⁷ W. PINTENS, C. DECLERCK, V. ALLAERTS, E. ALOFS, M. ANDERSON, V. BARABÉ-BOUCHARD, C. DE BUSSCHERE, R. DEBLAUWE, F. DEGUEL, G. DEKNUDT, S. GABRIËL, T. HELMS, B. MEESTERS, S. MOSSELMANS, D. PIGNOLET, S. SEYNS, M. STEEGMANS, N. TORFS, J. TUERLINCKX, B. VAN DEN BERGH, W. VANDENBUSSCHE, E. VERHAGEN en T. WUYTS, *Patrimonium 2014*, IV, Brugge, die Keure / la Charte, 2014, 340-341.

²¹⁸ *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2006-07, nr. 30 145, nr. 13.

²¹⁹ Y. QUISPÉL, "De wenselijkheid en mogelijkheid van echtscheiding zonder rechterlijke tussenkomst na 'de val' van Wetsvoorstel Luchtenveld", *FJR* 2006, 276 en 278.

²²⁰ Wet van 27 november 2008 tot wijziging van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering in verband met het bevorderen van voortgezet ouderschap na scheiding en het afschaffen van de mogelijkheid tot het omzetten van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap (Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding), *Staatsblad* 1 maart 2009.

²²¹ W. PINTENS, C. DECLERCK, V. ALLAERTS, E. ALOFS, M. ANDERSON, V. BARABÉ-BOUCHARD, C. DE BUSSCHERE, R. DEBLAUWE, F. DEGUEL, G. DEKNUDT, S. GABRIËL, T. HELMS, B. MEESTERS, S. MOSSELMANS, D. PIGNOLET, S. SEYNS, M. STEEGMANS, N. TORFS, J. TUERLINCKX, B. VAN DEN BERGH, W. VANDENBUSSCHE, E. VERHAGEN en T. WUYTS, *Patrimonium 2014*, IV, Brugge, die Keure / la Charte, 2014, 341.

²²² A.J.M. NUYTINCK, "Scheiden zonder rechter anno 2014", *WPNR* 2014, 327.

²²³ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 15-19.

²²⁴ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 3-4.

Afdeling II. Voorstel van buitengerechtelijke echtscheiding

Onderafdeling I. Wie is bevoegd?

88. De procedure van de administratieve echtscheiding in het derde wetsvoorstel wordt in Nederland voltrokken op gelijkaardige wijze als de huwelijksvoltrekking. De ambtenaar van de burgerlijke stand is in dit voorstel bevoegd om de administratieve echtscheiding uit te spreken. Door dit wetsvoorstel zal geen afbreuk gedaan worden aan de geldende gerechtelijke procedures van echtscheiding op eenzijdig verzoek of op gemeenschappelijk verzoek waar de rechter bevoegd blijft om de echtscheiding uit te spreken. De ambtenaar van de burgerlijke stand is volgens het wetsvoorstel maar in beperkte gevallen bevoegd, namelijk wanneer de echtgenoten onderling akkoord zijn over de ontbinding van hun huwelijk en geen ouderschapsplan dienen voor te leggen, met andere woorden wanneer ze geen minderjarige kinderen hebben waarover één van de ouders of beide ouders ouderlijk gezag moeten uitoefenen.²²⁵ Wanneer de echtgenoten niet akkoord zijn over de ontbinding van hun huwelijk of over de gevolgen van de ontbinding en/of ouderlijk gezag uitoefenen blijft de rechter bevoegd.²²⁶

89. Echtgenoten zouden onder het derde wetsvoorstel dus de keuze hebben om hun echtscheidingsvordering voor de rechter of de ambtenaar van de burgerlijke stand te brengen wanneer ze akkoord zijn over de ontbinding van hun huwelijk en geen onderhoudsplan moeten opstellen.²²⁷ De echtgenoten die kiezen voor de echtscheiding langs rechterlijke weg kunnen aan de rechter een echtscheidingsovereenkomst voorleggen waarin de echtgenoten overeen komen over de gevolgen van de ontbinding van hun huwelijk. De rechter kan deze overeenkomst opnemen in zijn beschikking en uitvoerbare kracht geven.²²⁸ In wat volgt wordt niet verder ingegaan op de echtscheiding die uitgesproken wordt door een rechter.

Onderafdeling II. De procedure

90. In het derde wetsvoorstel wordt de procedure als volgt voorgesteld. Wanneer de echtgenoten onderling akkoord zijn over de echtscheiding, dienen ze dit verzoek in bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van de woonplaats van één van de echtgenoten. Wanneer beide echtgenoten woonachtig zijn buiten Nederland melden ze hun akkoord over de echtscheiding aan de ambtenaar

²²⁵ W. PINTENS, C. DECLERCK, V. ALLAERTS, E. ALOFS, M. ANDERSON, V. BARABÉ-BOUCHARD, C. DE BUSSCHERE, R. DEBLAUWE, F. DEGUEL, G. DEKNUDT, S. GABRIËL, T. HELMS, B. MEESTERS, S. MOSSELMANS, D. PIGNOLET, S. SEYNS, M. STEEGMANS, N. TORFS, J. TUERLINCKX, B. VAN DEN BERGH, W. VANDENBUSSCHE, E. VERHAGEN en T. WUYTS, *Patrimonium 2014*, IV, Brugge, die Keure / la Charte, 2014, 342.

²²⁶ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15*, nr. 34 118, nr. 3, 3.

²²⁷ A.P.M.J. VONKEN, "160 – Bevoegdheid Nederlandse rechter en abs" in C. ASSER, *Internationaal privaatrecht. Internationaal personen-, familie- en erfrecht*, Alphen aan den Rijn, Wolters Kluwer Nederland, 2016.

²²⁸ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15*, nr. 34 118, nr. 3, 4.

van de burgerlijke stand van 's-Gravenhage.²²⁹ De ambtenaar gaat vervolgens zijn bevoegdheid na. Wanneer de ambtenaar bevoegd is, nodigt hij de partijen uit om in persoon te verschijnen. Bij deze persoonlijke verschijning controleert de ambtenaar de identiteit van de echtgenoten en of hun toestemming met de echtscheiding geldig is gegeven. De ambtenaar spreekt de echtscheiding uit en maakt hiervan akte op wanneer alle wettelijke vereisten zijn nageleefd en een termijn van 14 dagen na indiening van het verzoek tot echtscheiding is verstreken.²³⁰ De wettelijke vereisten die de ambtenaar controleert, zijn de bevoegdheid van deze ambtenaar om de echtscheiding uit te spreken, de identiteit van de echtgenoten en dat de echtgenoten geen ouderlijk gezag uitoefenen. Vervolgens controleert de ambtenaar van de burgerlijke stand de persoonlijke verschijning van de echtgenoten en de verklaring dat hun huwelijk duurzaam ontworcht is en ze toegestemd hebben in de ontbinding van hun huwelijk.²³¹ De echtscheiding is voltrokken op het ogenblik van inschrijving van de echtscheidingsakte in het huwelijksgoederenregister.²³² In de praktijk vallen de uitspraak van de echtscheiding en het inschrijven van de echtscheidingsakte in het register samen bij de procedure voor de ambtenaar van de burgerlijke stand.²³³

91. In het derde wetsvoorstel tot administratieve echtscheiding is opgenomen dat het niet langer noodzakelijk is dat de echtgenoten worden bijgestaan door een advocaat, een notaris of door een ander juridisch deskundige. Bovendien zijn de echtgenoten onder dit voorstel niet meer verplicht een echtscheidingsovereenkomst over de gevolgen van de ontbinding van hun huwelijk op te stellen. De reden hiervoor is dat een echtscheidingsovereenkomst volgens de indieners van het wetsvoorstel noodzakelijk juridische bijstand vraagt en deze bijstand niet langer noodzakelijk is onder het voorstel. Nochtans wordt wel voorgesteld voor echtgenoten met een complexe vermogenssituatie dat ze een juridisch adviseur raadplegen. De vermogenssituatie van echtgenoten is bijvoorbeeld complex wanneer de ene echtgenoot aanzienlijk meer inkomen heeft dan de andere echtgenoot of wanneer er aanzienlijke gemeenschappelijke bezittingen zijn.²³⁴ De echtgenoten moeten zelf beslissen of zij hun vermogenssituatie complex achten en een juridisch adviseur willen raadplegen.²³⁵

92. De echtgenoten kunnen onder het wetsvoorstel wel een echtscheidingsovereenkomst opstellen, die ze aan de ambtenaar van de burgerlijke stand overhandigen met hun verzoek tot

²²⁹ A.J.M. NUYTINCK, "Scheiden zonder rechter anno 2014", *WPNR* 2014, 331.

²³⁰ E.C.C. PUNSELIE, "Concept-wetsvoorstel Scheiden zonder rechter", *FJR* 2014, 43.

²³¹ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken Tweede Kamer der Staten-Generaal* 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 5.

²³² W. PINTENS, C. DECLERCK, V. ALLAERTS, E. ALOFS, M. ANDERSON, V. BARABÉ-BOUCHARD, C. DE BUSSCHERE, R. DEBLAUWE, F. DEGUEL, G. DEKNUDT, S. GABRIËL, T. HELMS, B. MEESTERS, S. MOSSELMANS, D. PIGNOLET, S. SEYNS, M. STEEGMANS, N. TORFS, J. TUERLINCKX, B. VAN DEN BERGH, W. VANDENBUSSCHE, E. VERHAGEN en T. WUYTS, *Patrimonium 2014*, IV, Brugge, die Keure / la Charte, 2014, 342.

²³³ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken Tweede Kamer der Staten-Generaal* 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 5.

²³⁴ E.C.C. PUNSELIE, "Concept-wetsvoorstel Scheiden zonder rechter", *FJR* 2014, 43-44.

²³⁵ W. PINTENS, C. DECLERCK, V. ALLAERTS, E. ALOFS, M. ANDERSON, V. BARABÉ-BOUCHARD, C. DE BUSSCHERE, R. DEBLAUWE, F. DEGUEL, G. DEKNUDT, S. GABRIËL, T. HELMS, B. MEESTERS, S. MOSSELMANS, D. PIGNOLET, S. SEYNS, M. STEEGMANS, N. TORFS, J. TUERLINCKX, B. VAN DEN BERGH, W. VANDENBUSSCHE, E. VERHAGEN en T. WUYTS, *Patrimonium 2014*, IV, Brugge, die Keure / la Charte, 2014, 342-343.

echtscheiding. Een echtscheidingsovereenkomst kan een regeling bevatten over de partneralimentatie, de vereffening en verdeling van de eventuele gemeenschap van goederen of een regeling over de pensioenrechten.²³⁶

Onderafdeling III. De rol van de ambtenaar van de burgerlijke stand

93. Het is volgens het derde wetsvoorstel niet de taak van de ambtenaar van de burgerlijke stand om de echtgenoten te wijzen op de gevolgen die de echtscheiding met zich mee brengt en de wijze te bepalen waarop zij deze echtscheiding het best kunnen afhandelen. Het wetsvoorstel voorziet dat informatiemateriaal hieromtrent aan de echtgenoten, die voor de administratieve echtscheiding kiezen en in aanmerking komen, wordt overhandigd.²³⁷

94. Verder is de ambtenaar van de burgerlijke stand volgens het derde wetsvoorstel niet bevoegd om vragen te stellen over de huwelijksvoltrekking wanneer het huwelijk gesloten is in het buitenland. De rechter kan in dit geval bijvoorbeeld wel vragen stellen wanneer hij twijfels heeft of er effectief een huwelijk is gesloten tussen de echtgenoten.²³⁸

Onderafdeling IV. Gevolgen

95. De administratieve echtscheiding krijgt in het wetsvoorstel zowel tussen de echtgenoten als ten opzichte van derden uitwerking vanaf het ogenblik dat de echtscheiding wordt uitgesproken en de echtscheidingsakte wordt ingeschreven in het huwelijksgoederenregister.

96. Volgens het wetsvoorstel kunnen de echtgenoten zich wenden tot de rechter als ultimum remedium wanneer er interpretatieproblemen ontstaan over de gevolgen van de echtscheiding na de administratieve echtscheiding. De voorkeur wordt gegeven aan een minnelijke oplossing, maar voor het geval de echtgenoten niet zelf tot een oplossing komen, kunnen ze zich wenden tot de rechter.²³⁹

97. Wanneer de ambtenaar van de burgerlijke stand de echtscheiding niet uitspreekt omdat niet aan de wettelijke vereisten voldaan is, dan kunnen de echtgenoten volgens het voorstel op basis van artikel 1:27 BW hoger beroep instellen voor de burgerlijke rechter. Ze dienen dit beroep in te stellen binnen 6 weken na de verzending van de beslissing van de ambtenaar van de burgerlijke stand.

²³⁶ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 4.

²³⁷ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 13-14.

²³⁸ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 14.

²³⁹ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 4.

Echtgenoten kunnen geen hoger beroep instellen voor de bestuursrechter.²⁴⁰

Afdeling III. Waarom is wetsvoorstel nr. 3 niet tot wet gestemd?

98. Vooreerst wordt in deze afdeling ingegaan op de redenen waarom de eerdere wetsvoorstellen van Luchtenveld en Teeven niet zijn aangenomen. Daarna wordt bekeken hoe het derde wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter' aan de tekortkomingen van de eerdere wetsvoorstellen tegemoet komt. Tenslotte worden de risico's besproken die aan dit nieuwe wetsvoorstel ten grondslag liggen en waarom dit voorstel ook niet is aangenomen.

Onderafdeling I. Voorstellen Luchtenveld en Teeven

99. De eerste reden waarom het wetsvoorstel van Luchtenveld, en het daaropvolgende wetsvoorstel van Teeven, niet tot wet gestemd zijn, is omdat de voorgestelde administratieve echtscheiding tegenstrijdige belangen verdedigde. Enerzijds was de doelstelling van het wetsvoorstel om meer in te zetten op de partijautonomie en de dejuridisering van de echtscheiding, anderzijds volgde het de doelstelling van een zorgvuldige echtscheiding.²⁴¹

100. De tweede reden is dat de echtgenoten verplicht een regeling moesten treffen over de gevolgen van de ontbinding van hun huwelijk. De verplichte echtscheidingsovereenkomst kwam tegemoet aan het belang van een zorgvuldige echtscheiding, maar maakte de administratieve echtscheiding niet eenvoudiger. Een echtscheidingsovereenkomst was bovendien niet verplicht bij een gerechtelijke echtscheiding. Een verplichte echtscheidingsovereenkomst kan de partijautonomie van de echtgenoten ook aanzienlijk ontnemen doordat de echtgenoten gebonden zijn aan een juridisch bindende overeenkomst en verplicht deze overeenkomst moeten sluiten alvorens ze uit de echt kunnen scheiden.²⁴²

Bovendien had de verplichte echtscheidingsovereenkomst tot gevolg dat de administratieve echtscheiding niet sneller afgehandeld werd dan een gerechtelijke echtscheiding. Om hieraan tegemoet te komen en echtgenoten toch aan te zetten om administratief te scheiden, stelde het wetsvoorstel voor om het ouderschapsplan verplicht te stellen voor alle gerechtelijke echtscheidingsprocedures.²⁴³ Dat had tot gevolg dat vanaf dat ogenblik de gerechtelijke echtscheiding op gemeenschappelijk of op eenzijdig verzoek aanzienlijk werd belemmerd. Een verplicht ouderschapsplan voor zowel de echtscheiding op gemeenschappelijk verzoek als op eenzijdig verzoek zou de toegang tot de rechter kunnen belemmeren. De echtgenoten worden

²⁴⁰ Art. 1:27 BW.;

Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 5.

²⁴¹ M.V. ANTOKOLSKAIA, "Nederlandse avonturen met het echtscheidingsrecht", *TPR* 2006, 764.

²⁴² Y. QUISPÉL, "De wenselijkheid en mogelijkheid van echtscheiding zonder rechterlijke tussenkomst na 'de val' van Wetsvoorstel Luchtenveld", *FJR* 2006, 277.;

Zie ook M.V. ANTOKOLSKAIA, "De voorstellen tot hervorming van het echtscheidingsrecht: naar de vorm modern, naar de inhoud een stap terug", *WPNR* 2005, 737.

²⁴³ M.V. ANTOKOLSKAIA en L.M. COENRAAD, "Het verplicht ouderschapsplan bij beëindiging van formele en informele relaties in rechtsvergelijkend perspectief", *FJR* 2007, 311.

namelijk verplicht tot een overeenkomst te komen met betrekking tot de kinderen alvorens ze hun verzoek tot echtscheiding kunnen voorleggen aan de rechter. Er wordt in het wetsvoorstel wel in enkele uitzonderingen voorzien, bijvoorbeeld wanneer de echtgenoten redelijkerwijs geen ouderschapsplan kunnen overleggen. Bovendien strekt een verplicht ouderschapsplan alleen tot voordeel van echtgenoten die niet in conflict zijn met elkaar, maar zelf niet goed overeenkomen over de gevolgen. Voor echtgenoten die in een onoverkomelijk conflict zijn verzeild geraakt, heeft een verplicht ouderschapsplan geen voordeel want zij komen zelf niet tot overeenstemming.²⁴⁴ Wanneer echtgenoten een goede onderlinge verstandhouding onderhouden na echtscheiding, beknot een verplicht ouderschapsplan de autonomie van de echtgenoten om verandering in de regeling aan te brengen. Hoewel het wetsvoorstel met betrekking tot de administratieve echtscheiding het niet gehaald heeft, is het verplichte ouderschapsplan wel aangenomen.²⁴⁵

101. De derde reden dat de eerdere wetsvoorstellen niet tot wet aangenomen zijn, is wegens mogelijke erkenningsproblemen van de echtscheiding in het buitenland. Door de amendementen op deze wetsvoorstellen is hier wel aan tegemoet gekomen. De administratieve echtscheiding kan erkend worden in het buitenland, of althans zeker binnen de EU, doordat in het geamendeerde wetsvoorstel duidelijk werd gesteld dat de ambtenaar van de burgerlijke stand een constitutieve beslissing neemt.²⁴⁶

Onderafdeling II. Tegemoetkoming door wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter' aan tekortkoming eerdere voorstellen

102. Onder het wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter' wordt de echtscheidingsovereenkomst niet verplicht gesteld als voorwaarde om de administratieve echtscheiding te bekomen. De problemen in verband met de tegenstrijdigheden tussen het nastreven van zorgvuldigheid en partijautonomie zijn daarmee verholpen. De echtgenoten bepalen zelf of ze een overeenkomst over de gevolgen van de ontbinding van hun huwelijk opnemen. Dit zorgt ervoor dat de procedure tot administratieve echtscheiding daadwerkelijk eenvoudiger is.²⁴⁷

103. Het derde wetsvoorstel heeft bovendien meer kans op erkenning in het buitenland dan zijn voorgangers. Dit geldt zowel binnen als buiten de EU. De reden daarvoor ligt in het toekennen van de bevoegdheid aan de ambtenaar van de burgerlijke stand om de naleving van de wettelijke voorwaarden voor echtscheiding te controleren.²⁴⁸

²⁴⁴ M.V. ANTOKOLSKAIA, "Tien jaar verplicht ouderschapsplan", *FJR* 2019, 129.

²⁴⁵ Wet van 27 november 2008 tot wijziging van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering in verband met het bevorderen van voortgezet ouderschap na scheiding en het afschaffen van de mogelijkheid tot het omzetten van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap (Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding), *Staatsblad* 1 maart 2009.; M.V. ANTOKOLSKAIA, "Nederlandse avonturen met het echtscheidingsrecht", *TPR* 2006, 766-770.

²⁴⁶ Y. QUIPEL, "De wenselijkheid en mogelijkheid van echtscheiding zonder rechterlijke tussenkomst na 'de val' van Wetsvoorstel Luchtenveld", *FJR* 2006, 277.

²⁴⁷ Voorstel van wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 2.

²⁴⁸ E.C.C. PUNSELIE, "Concept-wetsvoorstel Scheiden zonder rechter", *FJR* 2014, 44-45.

104. Het derde wetsvoorstel werd ook niet aangenomen omdat het verschillende risico's met zich mee brengt. Ten eerste kan er namelijk op gewezen worden dat de echtgenoten niet langer verplicht zijn bijgestaan te worden door een advocaat of een juridisch deskundige. Deze bijstand was in eerdere wetsvoorstellen wel altijd verplicht gesteld. Onder het nieuwe voorstel wordt aan het oordeel van de echtgenoten zelf overgelaten of ze deskundig juridisch advies behoeven. De indieners van het wetsvoorstel gaan dus uit van zeer veel verantwoordelijkheid voor de echtgenoten. Men kan zich de vraag stellen of echtgenoten zelf in staat zijn om een sluitende regeling met betrekking tot de gevolgen van hun echtscheiding uit te werken. Over het kleinste punt dat in deze regeling wordt vergeten en waarover geen overeenkomst bereikt kan worden, gaan de echtgenoten naar de rechter. Juridisch advies is dus noodzakelijk, maar daar hangt natuurlijk een prijskaartje aan. Het wetsvoorstel probeert dit probleem te verhelpen door voorlichtingsmateriaal aan de echtgenoten te verschaffen, maar ook hier komt veel kritiek op en is de vraag of dit wel voldoende is.²⁴⁹

105. Ten tweede moeten de echtgenoten persoonlijk verschijnen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand bij de administratieve echtscheiding uit het derde wetsvoorstel. Dat maakt de administratieve echtscheiding minder aantrekkelijk ten opzichte van de procedure tot echtscheiding op gemeenschappelijk verzoek voor de rechter. Voor de rechter moeten de echtgenoten niet verschijnen en bovendien kan de rechter ook uitvoerende kracht verlenen aan de uitspraak van de echtscheiding en de eventuele gevolgen. Deze uitvoerbare kracht kan de ambtenaar van de burgerlijke stand niet geven aan zijn uitspraken, wat bij later conflict tussen de echtgenoten over de uitleg of naleving van de uitspraak, toch nog tot een beroep op de rechter kan leiden.²⁵⁰

²⁴⁹ L.M. COENRAAD, "Harmonieeleer voor juristen. Harmonieus en zorgvuldig scheiden met en zonder rechter", *FJR* 2014, 163.;

P. VLAARDINGERBROEK, "(Wet) scheiden zonder rechter: maar niet zonder juridische trechter", *FJR* 2015, nr. 49.

²⁵⁰ L.M. COENRAAD, "Harmonieeleer voor juristen. Harmonieus en zorgvuldig scheiden met en zonder rechter", *FJR* 2014, 164.

Hoofdstuk IV. Vergelijking tussen Frankrijk en Nederland

106. Hoewel de buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming in Frankrijk en de administratieve echtscheiding in het derde wetsvoorstel van Nederland geheel anders tot stand komen, zijn er toch gelijkenissen te ontwaren tussen de echtscheidingsprocedures.

Een eerste gelijkenis tussen Frankrijk en Nederland is dat beide landen voorzien in een echtscheiding zonder tussenkomst van de rechter. In Frankrijk is de buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming effectief in werking getreden met de wet van 18 november 2016²⁵¹. Echtgenoten kunnen dus buitengerechtelijk en door onderlinge toestemming uit de echt scheiden, mits voldaan is aan een aantal voorwaarden (supra 39-41, randnr. 68-73). Nochtans moet melding worden gemaakt van de echtscheiding door onderlinge toestemming in Frankrijk waarbij de minderjarige kinderen gehoord willen worden. In dit geval is er geen sprake meer van een buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming en komt de rechter wel in de procedure tussen om de minderjarige kinderen te horen.²⁵² In Nederland zijn er drie voorstellen ingediend tot een administratieve echtscheiding, maar deze zijn niet aangenomen tot wet.²⁵³

Een tweede gelijkenis tussen Frankrijk en Nederland betreft dat de echtgenoten wilsbekwaam en handelingsbekwaam moeten zijn en dat ze de vordering tot echtscheiding zelf moeten instellen. De vordering is dus in beide landen persoonlijk. In Frankrijk moeten de echtgenoten wils- en handelingsbekwaam zijn, maar dit wordt niet vastgesteld door een rechter. Wanneer een echtgenoot onbekwaam is wordt hij wel door de rechter onder een beschermingsstatuut geplaatst. In Frankrijk kunnen de echtgenoten niet vertegenwoordigd worden door een bewindvoerder of een lasthebber.²⁵⁴ In Nederland wordt er in het derde wetsvoorstel niet gesproken over de wils- of handelingsbekwaamheid van de echtgenoten. De echtgenoten zullen in Nederland ook bekwaam moeten zijn om een echtscheiding op gezamenlijk verzoek aan te vragen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. De wils- of handelingsonbekwaamheid wordt door de notaris of door de rechter vastgesteld. Het wordt door de notaris vastgesteld wanneer de notaris voor een rechtshandeling met betrekking tot bepaalde personen aangesteld wordt door de wet of door de betrokken personen.²⁵⁵ De echtscheidingsvordering is ook persoonlijk volgens het derde wetsvoorstel in Nederland vermits de ambtenaar van de burgerlijke stand de identiteit van de echtgenoten dient te controleren.²⁵⁶

Een derde gelijkenis is dat in geen van beide landen een minimumduur voor het huwelijk wordt opgelegd om uit de echt te kunnen scheiden door onderlinge toestemming. De echtgenoten kunnen

²⁵¹ La loi du 18 novembre 2016 de modernisation de la justice du XXIe siècle, JO 19 novembre 2016.

²⁵² M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 102-103.

²⁵³ *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2003-04, nr. 29 676.;

Kamerstukken Tweede Kamer der Staten-Generaal 2006-07, nr. 30 145, nr. 13.;

Voorstel van wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 2.

²⁵⁴ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 101.

²⁵⁵ W. VAN TONGEREN, "Betere bescherming tegen afnemende wilsbekwaamheid", *NJB* 2018, 280.

²⁵⁶ E.C.C. PUNSELIE, "Concept-wetsvoorstel Scheiden zonder rechter", *FJR* 2014, 43.

op ieder ogenblik in hun huwelijk uit de echt scheiden. Verder is het ook niet nodig om de redenen te vermelden om door onderlinge toestemming uit elkaar te gaan.²⁵⁷

Een vierde gelijkenis is dat de procedure tot buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming in Frankrijk mondeling verloopt wat betreft de onderhandelingen die plaatsvinden tussen de partijen.²⁵⁸ In het wetsvoorstel van Nederland moeten de echtgenoten persoonlijk verschijnen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. De procedure verloopt hier dus ook mondeling.²⁵⁹

Een vijfde gelijkenis betreft dat de echtgenoten in Frankrijk een bedenkttermijn van 15 dagen in acht moeten nemen alvorens ze de overeenkomst tot echtscheiding mogen ondertekenen. Dat is om de partijen te behoeden te snel en ondoordacht een beslissing te nemen.²⁶⁰ Volgens het derde wetsvoorstel tot administratieve echtscheiding in Nederland kan de ambtenaar van de burgerlijke stand de echtscheiding niet uitspreken voordat de termijn van 14 dagen na indiening van het verzoek tot echtscheiding is verstreken. Dat wijst dus ook op een zekere bedenkttermijn.²⁶¹

107. Vervolgens zijn er ook veel verschillen tussen de buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming in Frankrijk en de administratieve echtscheiding in Nederland.

In Frankrijk moeten de echtgenoten zich tijdens de onderhandelingen laten bijstaan door twee advocaten. Iedere echtgenoot kiest zijn eigen advocaat.²⁶² In het derde wetsvoorstel in Nederland is er geen sprake van een verplichte bijstand. De echtgenoten zijn vrij om een juridisch adviseur aan te stellen.²⁶³ De juridische bijstand was wel verplicht in de eerdere wetsvoorstellen.²⁶⁴

Vervolgens moeten de echtgenoten in Frankrijk een regeling treffen voor de gemeenschappelijke minderjarige kinderen. Dat zijn de minderjarige niet gehuwde en niet ontvoogde kinderen die gemeenschappelijk zijn. Dat betreft dus de kinderen waarmee een oorspronkelijke afstammingsband vaststaat, maar het kan eventueel ook een adoptieve afstammingsband zijn waarbij de ene ouder het minderjarige kind van de andere ouder adopteert.²⁶⁵ Naar het derde wetsvoorstel in Nederland is het niet mogelijk om op de administratieve echtscheiding een beroep te doen wanneer de echtgenoten minderjarige kinderen hebben, dus wanneer de echtgenoten of één van hen het ouderlijk gezag uitoefent over een kind. Zij mogen dus geen ouderschapsplan voorleggen.²⁶⁶

²⁵⁷ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 101.

²⁵⁸ C. BRENNER et J. COMBRET, "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Civil Code 2020*, art. 229-1 à 229-4, Fasc. unique.

²⁵⁹ E.C.C. PUNSELIE, "Concept-wetsvoorstel Scheiden zonder rechter", *FJR 2014*, 43.

²⁶⁰ Art. 229-4 C. Civ.

²⁶¹ E.C.C. PUNSELIE, "Concept-wetsvoorstel Scheiden zonder rechter", *FJR 2014*, 43.

²⁶² Art. 229-1, premier alinéa C. Civ.

²⁶³ E.C.C. PUNSELIE, "Concept-wetsvoorstel Scheiden zonder rechter", *FJR 2014*, 43-44.

²⁶⁴ *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2003-04, nr. 29 676.;

Kamerstukken Tweede Kamer der Staten-Generaal 2006-07, nr. 30 145, nr. 13.

²⁶⁵ C. BRENNER et J. COMBRET, "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Civil Code 2020*, art. 229-1 à 229-4, Fasc. unique.

²⁶⁶ W. PINTENS, C. DECLERCK, V. ALLAERTS, E. ALOFS, M. ANDERSON, V. BARABÉ-BOUCHARD, C. DE BUSSCHERE, R. DEBLAUWE, F. DEGUEL, G. DEKNUDT, S. GABRIËL, T. HELMS, B. MEESTERS, S. MOSSELMANS, D. PIGNOLET, S. SEYNS, M. STEEGMANS, N. TORFS, J. TUERLINCKX, B. VAN DEN BERGH, W.

Verder moeten de echtgenoten in Frankrijk een overeenkomst sluiten over alle vermogensrechtelijke en familierechtelijke aspecten, die het gevolg zijn van de echtscheiding. Er is dus een overeenkomst over de gevolgen van de ontbinding van het huwelijk nodig om de (buitengerechtelijke) echtscheiding door onderlinge toestemming te bekomen.²⁶⁷ Wat de eerste twee wetsvoorstellen tot administratieve echtscheiding in Nederland betreft, zijn de echtgenoten ook verplicht de gevolgen van hun echtscheiding te regelen om administratief uit de echt te scheiden. Dit betreft echter wel een verschil met het nieuwe wetsvoorstel in Nederland aangezien de administratieve echtscheiding mogelijk is zonder een overeenkomst over de gevolgen van de ontbinding van het huwelijk, dus zonder een echtscheidingsovereenkomst.²⁶⁸

Vervolgens is in Frankrijk de notaris bevoegd om de buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming tussen de echtgenoten af te handelen. Hij controleert de verplichte vermeldingen van de overeenkomst en de termijnen om deze overeenkomst te kunnen sluiten. Bovendien controleert de notaris ook de vermogensrechtelijke aspecten van de overeenkomst. Tenslotte controleert de notaris ook de strijdigheid van de overeenkomst met de openbare orde. De notaris is niet bevoegd om de geldigheid van de toestemming van de echtgenoten met de overeenkomst te controleren en hij kan een onevenwicht tussen de partijen niet rechtzetten. De notaris voert dus een legaliteitscontrole uit.²⁶⁹ In het wetsvoorstel in Nederland is de ambtenaar van de burgerlijke stand bevoegd om de echtscheiding uit te spreken. De ambtenaar heeft de bevoegdheid om de identiteit en de persoonlijke verschijning van de echtgenoten en de geldigheid van hun toestemming in verband met de echtscheiding te controleren. Bovendien gaat de ambtenaar na of de echtgenoten geen minderjarige kinderen hebben. De ambtenaar van de burgerlijke stand heeft geen bevoegdheid om de echtgenoten in te lichten over de gevolgen van hun echtscheiding.²⁷⁰

In Frankrijk moeten de advocaten van de partijen de overeenkomst tot echtscheiding opstellen. De notaris controleert de overeenkomst en schrijft deze dan vervolgens in zijn registers in.²⁷¹ In het derde wetsvoorstel in Nederland wordt de administratieve echtscheiding uitgesproken door de ambtenaar van de burgerlijke stand op gezamenlijk verzoek van de echtgenoten om hun huwelijk te ontbinden. In deze procedure moeten de echtgenoten niet bijgestaan worden door een advocaat en is er ook geen tussenkomst van de rechter.²⁷²

VANDENBUSSCHE, E. VERHAGEN en T. WUYTS, *Patrimonium 2014*, IV, Brugge, die Keure / la Charte, 2014, 342.

²⁶⁷ C. BRENNER et J. COMBRET, "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Civil Code 2020*, art. 229-1 à 229-4, Fasc. unique.

²⁶⁸ W. PINTENS, C. DECLERCK, V. ALLAERTS, E. ALOFS, M. ANDERSON, V. BARABÉ-BOUCHARD, C. DE BUSSCHERE, R. DEBLAUWE, F. DEGUEL, G. DEKNUDT, S. GABRIËL, T. HELMS, B. MEESTERS, S. MOSSELMANS, D. PIGNOLET, S. SEYNS, M. STEEGMANS, N. TORFS, J. TUERLINCKX, B. VAN DEN BERGH, W. VANDENBUSSCHE, E. VERHAGEN en T. WUYTS, *Patrimonium 2014*, IV, Brugge, die Keure / la Charte, 2014, 342-343.

²⁶⁹ C. SARTO-LE MARTRET, "Le divorce par consentement mutuel sans juge en pratique", *JCP N 2020*, n° 15-16, 27-28.;

A. TANI, "Divorce – Rôles du notaire", *JCl. Notarial Formulaire 2021*, V° Divorce, Fasc. 20.

²⁷⁰ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15*, nr. 34 118, nr. 3, 5 en 13-14.

²⁷¹ C. BRENNER et J. COMBRET, "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Civil Code 2020*, art. 229-1 à 229-4, Fasc. unique.

²⁷² A.J.M. NUYTINCK, "Scheiden zonder rechter anno 2014", *WPNR 2014*, 331.

Vervolgens geldt in Frankrijk dat de echtscheiding door onderlinge toestemming tussen de echtgenoten in principe tot stand komt vanaf het ogenblik van de ondertekening van de overeenkomst. Wat de goederen betreft heeft de echtscheiding tussen de echtgenoten uitwerking vanaf het moment dat de overeenkomst uitvoerbare kracht verkrijgt, dat is vanaf de neerlegging van de overeenkomst bij de notaris.²⁷³ Naar derden toe treedt de echtscheiding in wanneer de notaris de minuut van de echtscheidingsovereenkomst neerlegt en deze inschrijft in zijn registers. Vanaf dat moment heeft de overeenkomst vaste datum en uitvoerbare kracht.²⁷⁴ In het derde wetsvoorstel in Nederland heeft de administratieve echtscheiding uitwerking tussen echtgenoten en tegenwerpelijkheid ten aanzien van derden op het ogenblik dat de echtscheiding wordt uitgesproken en de echtscheidingsakte wordt ingeschreven in het huwelijksgoederenregister.²⁷⁵

Tenslotte is in Frankrijk geen hoger beroep mogelijk tegen de weigeringsbeslissing van de notaris om de echtscheiding uit te spreken. De echtgenoten kunnen in dit geval een nieuwe overeenkomst voorleggen aan de notaris, mits naleving van de bedenktijd van 15 dagen.²⁷⁶ Het derde wetsvoorstel tot administratieve echtscheiding in Nederland voorziet in de mogelijkheid tot hoger beroep bij de burgerlijke rechter in geval van een weigeringsbeslissing van de echtscheiding door de ambtenaar van de burgerlijke stand.²⁷⁷

²⁷³ K. GARCIA, "Synthèse – Effets du divorce entre époux", *JCl. Divorce* 2020.

²⁷⁴ M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 105.

²⁷⁵ W. PINTENS, C. DECLERCK, V. ALLAERTS, E. ALOFS, M. ANDERSON, V. BARABÉ-BOUCHARD, C. DE BUSSCHERE, R. DEBLAUWE, F. DEGUEL, G. DEKNUDT, S. GABRIËL, T. HELMS, B. MEESTERS, S. MOSSELMANS, D. PIGNOLET, S. SEYNS, M. STEEGMANS, N. TORFS, J. TUERLINCKX, B. VAN DEN BERGH, W. VANDENBUSSCHE, E. VERHAGEN en T. WUYTS, *Patrimonium 2014*, IV, Brugge, die Keure / la Charte, 2014, 342.

²⁷⁶ X, "L'intensité du contrôle formel", *JCP N* 2020, n° 43, 50.

²⁷⁷ Art. 1:27 BW.;

Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15*, nr. 34 118, nr. 3, 5.

Titel IV. Eigen voorstel echtscheidingsrecht

108. In dit laatste deel beantwoorden we in het licht van de voorgaande onderzoeksresultaten in welke mate het wenselijk is om de buitengerechtelijke echtscheiding in België in te voeren en zo ja, welke voorwaarden en procedure hieraan moeten worden gekoppeld.

Hoofdstuk I. Is de buitengerechtelijke echtscheiding wenselijk in België?

Afdeling I. Buitengerechtelijke echtscheiding in België, ja of nee?

109. De echtscheiding door onderlinge toestemming in België leent zich het meest tot een buitengerechtelijke afhandeling. De reden hiervoor is dat de echtgenoten overeenkomen over de ontbinding van hun huwelijk en de eventuele gevolgen die hieruit voortvloeien. Echtgenoten die goed overeenkomen kunnen hun echtscheiding zelf regelen zonder de tussenkomst van een rechter.²⁷⁸

110. Mijn voorstel maakt een onderscheid tussen echtgenoten met minderjarige niet-ontvoogde gemeenschappelijke kinderen en echtgenoten zonder minderjarige niet-ontvoogde gemeenschappelijke kinderen. Het voorstel tot buitengerechtelijke echtscheiding in België is gesteund op de buitengerechtelijke echtscheiding in Frankrijk, in die zin dat ik vind dat in België de notaris bevoegd moet zijn om de echtscheiding af te handelen voor echtgenoten die minderjarige kinderen hebben. Mijn voorstel is verder gebaseerd op de Nederlandse wetsvoorstellen omdat voor echtgenoten die geen minderjarige kinderen hebben een procedure tot echtscheiding bij de ambtenaar van de burgerlijke stand mogelijk moet zijn. De reden van dit onderscheid is dat een regeling over de gevolgen van de ontbinding van het huwelijk minder complex is wanneer de echtgenoten geen minderjarige kinderen hebben. Ze moeten in dit geval geen regeling treffen over het ouderlijk gezag, een eventuele verblijfsregeling of een eventueel recht op persoonlijk contact en het onderhoudsgeld met betrekking tot de kinderen. De echtgenoten moeten enkel de gevolgen regelen met betrekking tot henzelf, wat de echtscheiding eenvoudiger zou moeten maken. In dit geval kan de echtscheiding met minder waarborgen plaatsvinden voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. Wanneer de echtgenoten wel een regeling moeten treffen voor de minderjarige kinderen moet de procedure tot buitengerechtelijke echtscheiding meer waarborgen omvatten, die de notaris kan bieden. De notaris is beter geplaatst om de belangen van de echtgenoten en de minderjarige kinderen te controleren wegens zijn kennis over echtscheidingszaken.

Afdeling II. Waarom?

111. De eerste reden voor de invoering van een buitengerechtelijke echtscheiding in België is dat de buitengerechtelijke echtscheiding van belang is voor het aangaan van een huwelijk tussen echtgenoten. Het is namelijk zo dat de vormen van samenwoning, zijnde de wettelijke en feitelijke samenwoning, beëindigd kunnen worden voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. Dat is echter niet het geval voor het huwelijk. De beëindiging van het huwelijk gebeurt door een uitspraak van de

²⁷⁸ P. SENAËVE, "Pleidooi voor een shock-therapie voor het echtscheidingsprocesrecht", in E. Krings, *Liber Amicorum*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 797-801.

rechter. Koppels zouden dus ontmoedigd kunnen worden een huwelijk aan te gaan omdat ze bij een eventuele beëindiging ervan een hele procedure voor de rechter moeten doorlopen, terwijl nochtans het huwelijk aan het koppel een sterkere bescherming biedt. Dit moeten ze bijvoorbeeld niet wanneer ze wettelijk of feitelijk samenwonend waren. Het lijkt dan ook omslachtig dat wanneer de echtgenoten akkoord zijn over de echtscheiding en alle andere familierechtelijke en vermogensrechtelijke aspecten dat er verplicht een rechterlijke tussenkomst moet zijn.²⁷⁹

112. De tweede reden voor een buitengerechtelijke echtscheiding betreft de verantwoordelijkheid en autonomie die de echtgenoten hebben. Om een huwelijk aan te gaan, zijn de echtgenoten ook vrij van de tussenkomst van een rechter en dragen ze zelf de verantwoordelijkheid voor hun bijdrage in de lasten van het huwelijk. Dat is ook de reden waarom de echtgenoten in staat zouden moeten zijn om bij de beëindiging van hun huwelijk meer verantwoordelijkheid en autonomie te krijgen. Wanneer de echtgenoten tot een akkoord komen over de ontbinding van hun huwelijk en de gevolgen van deze ontbinding, lijkt het wel mogelijk om hen meer verantwoordelijkheid te geven. De rechterlijke tussenkomst wordt dan overbodig.²⁸⁰

113. De derde reden voor de invoering van een buitengerechtelijke echtscheiding in België is het ontlasten van de werkdruk van de rechtbanken. Het totaal aantal echtscheidingen is de laatste jaren heel sterk gestegen en twee op vijf echtscheidingen gebeurt op grond van onderlinge toestemming. Gezien de overbelasting van de rechtbanken lijkt het aangewezen de rechtbanken te ontlasten. De wetgever heeft immers wel een aantal wijzigingen doorgevoerd in de procedure voor de echtscheiding door onderlinge toestemming, maar deze wijzigingen komen niet werkelijk tegemoet aan het ontlasten van de rechtbanken. De rechtbanken kunnen enkel werkelijk ontlast worden wanneer een bepaalde vorm van echtscheiding, zoals de echtscheidingen door onderlinge toestemming, buitengerechtelijk geregeld worden.²⁸¹

114. De vierde reden is dat wanneer een buitengerechtelijke instantie de echtscheidingsakte zou moeten maken en de echtscheiding tussen echtgenoten afwickelen, dit geen bijkomend werk met zich meebrengt voor deze instanties. Wanneer bijvoorbeeld de ambtenaar van de burgerlijke stand de echtscheiding zou uitspreken, behoudt deze ambtenaar zijn bevoegdheden onder het huidige recht zonder overbelasting door nieuwe bevoegdheden. De ambtenaar moet volgens de huidige procedure immers het beschikkende gedeelte van het echtscheidingsvonnis verwijzen naar de DABS²⁸² en melding maken van de echtscheiding op de huwelijksakte²⁸³. Dat zou ook zijn taak blijven bij een buitengerechtelijke echtscheiding.²⁸⁴ Vervolgens geldt hetzelfde voor de notaris, die in België verplicht belast is met het opstellen van een vermogensrechtelijke overeenkomst wanneer een

²⁷⁹ C. DECLERCK en T. WUYTS, "Anders omgaan met scheidingsconflicten", *T.Fam.* 2019, 182-183.

²⁸⁰ E.C.C. PUNSELIE, "Concept-wetsvoorstel Scheiden zonder rechter", *FJR* 2014, 44.;

G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2021, 595.

²⁸¹ P. SENAËVE, "Pleidooi voor een shock-therapie voor het echtscheidingsprocesrecht", in E. Krings, *Liber Amicorum*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 797-801.

²⁸² Databank voor de Akten van Burgerlijke Stand.

²⁸³ Art. 1303 Ger.W.

²⁸⁴ P. SENAËVE, "Pleidooi voor een shock-therapie voor het echtscheidingsprocesrecht", in E. Krings, *Liber Amicorum*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 797-801.

onroerend goed betrokken is en deze taak in de andere gevallen facultatief kan uitvoeren.²⁸⁵ In vele gevallen wordt de notaris reeds aangesteld om EOT-overeenkomsten op te stellen. Bovendien zijn deze buitengerechtelijke instanties even goed geplaatst als de rechter om de belangen van de partijen te controleren en de echtscheiding uit te spreken.

115. De vijfde reden is dat een buitengerechtelijke echtscheiding minder tijd in beslag neemt en eenvoudig is. Echtgenoten zouden sneller uit de echt gescheiden zijn dan bij een procedure voor de rechter. Dat is zeker het geval wanneer de echtgenoten een volledig akkoord bereiken.²⁸⁶

116. De zesde reden voor een buitengerechtelijke echtscheiding betreft de verandering van de visie op echtscheidingen. De reden voor een verplichte tussenkomst van de rechter bij echtscheidingen door onderlinge toestemming die in het verleden werd aangehaald, is vandaag achterhaald. Onder het oud Burgerlijk Wetboek was het de bedoeling om echtscheidingen zo veel als mogelijk te vermijden, waardoor geen (publiekrechtelijke) bescherming geboden werd aan gescheiden partners.²⁸⁷ Dat is anno 2021 anders, gezien de wetgever erkent dat echtgenoten die geen toekomst meer samen zien de mogelijkheid moeten hebben om uit de echt te scheiden. Bovendien wordt er onder het huidige recht wel bescherming geboden aan gescheiden partners. De echtgenoot die minder inkomsten heeft genoten tijdens het huwelijk en die behoeftig is, kan bij de beëindiging van het huwelijk aanspraak maken op een onderhoudsuitkering tussen echtgenoten. Daardoor wordt dezelfde levensstandaard als tijdens het huwelijk voor deze echtgenoot gewaarborgd.²⁸⁸

Hoofdstuk II. Voorstel van de voorwaarden

Afdeling I. Materiële voorwaarden

117. De echtgenoten moeten bekwaam zijn om een buitengerechtelijke echtscheiding aan te gaan. Ze moeten dus zowel wilsbekwaam als handelingsbekwaam zijn om een verzoek tot echtscheiding in te dienen. Bovendien moeten de echtgenoten zelf de echtscheidingsvordering instellen. Deze voorwaarden gelden reeds in het Belgisch recht en zijn ook terug te vinden in de buitengerechtelijke echtscheiding door onderlinge toestemming in Frankrijk.²⁸⁹

118. Er geldt geen minimumduur van het huwelijk, de echtgenoten kunnen op ieder ogenblik de buitengerechtelijke echtscheiding aangaan. Ze moeten ook geen motivering geven van de redenen waarom ze uit de echt willen scheiden.²⁹⁰

²⁸⁵ S. SEYNS en E. CROPPEN, "De vereffening-verdeling van een huwelijksvermogensstelsel na de hervorming van het huwelijksvermogensrecht. Een draaiboek", *BN* 2020, nr. 3-4, 124 en 141.; S. BROUWERS, "De ene onverdeeldheid is de andere niet", *NFM* 2020, nr. 5, 122.

²⁸⁶ C. DECLERCK en T. WUYTS, "Anders omgaan met scheidingsconflicten", *T.Fam.* 2019, 179.

²⁸⁷ E. ALOFS, "Het echtscheidingsrisico in België", *T.Fam.* 2013, nr. 2, 25 en 27.

²⁸⁸ Art. 301, §1 oud BW.

²⁸⁹ T. WUYTS, "Zijn er nog grenzen aan het optreden van een bewindvoerder in het kader van een echtscheidingsprocedure?", *T.Fam.* 2020, nr. 2-3, 83.;

M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 101.

²⁹⁰ K. VERSTRAETE, "Hervorming echtscheidingsrecht: Wet van 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding", *NJW* 2007, 636.;

Afdeling II. Formele voorwaarden

119. De echtgenoten die minderjarige niet-ontvoogde gemeenschappelijke kinderen hebben, moeten onderlinge overeenstemming bereiken over de ontbinding van hun huwelijk en de gevolgen daarvan. Ze moeten een overeenkomst opstellen waarin ze de gevolgen regelen van de echtscheiding. Deze gevolgen betreffen zowel een vermogensrechtelijke als familierechtelijke overeenkomst, zoals deze reeds gekend zijn naar Belgisch recht. De vermogensrechtelijke overeenkomst bevat de vereffening en verdeling van het huwelijksstelsel.²⁹¹ De familierechtelijke overeenkomst bevat een regeling over het ouderlijk gezag, het beheer van de goederen en een onderhoudsgeld met betrekking tot de gemeenschappelijke minderjarige kinderen. Indien het ouderlijk gezag gezamenlijk wordt uitgeoefend bevat de overeenkomst een verblijfsregeling. Wanneer het ouderlijk gezag door één ouder wordt uitgeoefend bevat de overeenkomst een recht op persoonlijk contact met de andere ouder. Tenslotte wordt hierin nog een onderhoudsuitkering tussen de echtgenoten bepaald.²⁹² De gevolgen van de ontbinding van het huwelijk moeten geregeld worden wanneer de echtgenoten gemeenschappelijke minderjarige kinderen hebben omdat deze regeling complex is. Het is belangrijk dat de echtgenoten in dit geval de gevolgen al op voorhand regelen omdat ze meer gevolgen dienen te regelen wanneer er minderjarige kinderen betrokken zijn. Het is de bedoeling dat deze regeling grondig opgesteld is en doordat dit een voorwaarde wordt om een beroep te doen op de buitengerechtelijke echtscheiding voor de notaris, kan de notaris deze overeenkomst nog nakijken in het belang van de echtgenoten en de minderjarige kinderen. Dat biedt een extra waarborg om conflicten over de gevolgen van de echtscheiding te voorkomen, zodat een beroep op de rechter vermeden wordt.

De buitengerechtelijke echtscheiding in België staat niet open wanneer de minderjarige kinderen gehoord willen worden. In dit geval zal de tussenkomst van de rechter vereist zijn om de kinderen te horen. Ze kunnen dit kenbaar maken door een verzoek tot de rechter te richten en worden hierover geïnformeerd door een formulier dat informatie bevat over hun hoorrecht.²⁹³ De rechter moet in dit geval tussenkomen omdat de notaris een minderjarig kind niet kan horen in het Belgisch recht.²⁹⁴ De rechter kan naar mijn mening ook beter de belangen waarborgen wanneer het minderjarig kind nood heeft aan een gesprek omdat dit gesprek voor de rechter georganiseerd is en zonder de ouders kan verlopen.

120. De echtgenoten die geen gemeenschappelijke minderjarige kinderen hebben, moeten volgens mijn voorstel onderling akkoord zijn over de ontbinding van hun huwelijk om een beroep te kunnen doen op de buitengerechtelijke echtscheiding. Ze moeten voorafgaand nog geen overeenkomst over de gevolgen van hun echtscheiding gesloten hebben. Deze voorwaarde is volledig

M-C. BAUCHE, J-E. BEERNAERT, P. DE PAGE, V. FILIPPONE, S. MOOR et M-E. MATERNE, *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 101.

²⁹¹ U. CERULUS en C. DECLERCK, *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 81.

²⁹² Art. 1288, lid 1 Ger.W.

²⁹³ Art. 388-1 C. Civ.;

A. GANZER, "Effets du divorce. – Conséquences extrapatrimoniales du divorce pour les enfants. – Préparation de la décision", *JCl. Civil Code 2017*, art. 286 à 295, Fasc. 10-1.

²⁹⁴ Art. 1004/1 Ger.W.

gebaseerd op het derde wetsvoorstel in Nederland.²⁹⁵ De reden van deze keuze ligt erin dat echtgenoten die geen gemeenschappelijke minderjarige kinderen hebben minder complexe gevolgen moeten regelen.

121. In beide situaties moet iedere echtgenoot zich laten bijstaan door een advocaat, die de echtgenoten begeleiden en hen wijzen op de gevolgen van hun echtscheiding. De echtgenoten staan zelf in voor de kosten van hun advocaat. Dit vindt inspiratie in de Franse buitengerechtelijke echtscheiding.²⁹⁶ De reden hiervoor is dat in Nederland veel kritiek is gekomen op het derde wetsvoorstel dat voorzag in een facultatief karakter van de juridische bijstand.²⁹⁷ De echtgenoten kunnen, zeker in de situatie van echtscheiding, niet zelf ieder gevolg van de ontbinding van hun huwelijk overzien. Ze hebben hierbij hulp nodig, om conflicten in de toekomst te voorkomen en een beroep op de rechter te vermijden. Bovendien zien de advocaten erop toe dat de belangen van de echtgenoten gewaarborgd worden. Dat is zowel van belang in het geval dat de echtgenoten minderjarige kinderen hebben als en vooral in het geval ze geen minderjarige kinderen hebben. In dit laatste geval dienen de echtgenoten de gevolgen van de echtscheiding nog niet op voorhand te regelen en kunnen de advocaten hen gedurende de echtscheiding, maar ook daarna, begeleiden en informeren over de knelpunten in de regeling.

Hoofdstuk III. Voorstel van de procedure

122. In mijn voorstel wordt een onderscheid gemaakt tussen echtgenoten die gemeenschappelijke minderjarige kinderen hebben en echtgenoten die geen gemeenschappelijke minderjarige kinderen hebben. De procedure voor deze twee situaties verloopt verschillend.

Afdeling I. De echtgenoten hebben gemeenschappelijke minderjarige kinderen

123. In dit geval stel ik voor dat de notaris de bevoegde instantie is om de echtscheiding te voltooien. Een blik op Frankrijk geeft meer duidelijkheid over hoe de procedure in zijn werk gaat. De echtgenoten sluiten een overeenkomst over de echtscheiding en de gevolgen hiervan in het bijzijn van twee advocaten. De advocaten zien erop toe dat alle gevolgen met betrekking tot de echtscheiding geregeld worden. Dat wil zeggen zowel de vermogensrechtelijke als familierechtelijke gevolgen met betrekking tot de echtgenoten zelf en hun minderjarige kinderen. De overeenkomst dient ook de verplichte vermeldingen te bevatten die overeenkomen met artikel 229-3 van de Code Civil in Frankrijk, zoals de naam, het adres en het beroep van de echtgenoten, hun akkoord over de ontbinding van het huwelijk en hun akkoord met betrekking tot de geregelde gevolgen. Wanneer

²⁹⁵ W. PINTENS, C. DECLERCK, V. ALLAERTS, E. ALOFS, M. ANDERSON, V. BARABÉ-BOUCHARD, C. DE BUSSCHERE, R. DEBLAUWE, F. DEGUEL, G. DEKNUDT, S. GABRIËL, T. HELMS, B. MEESTERS, S. MOSSELMANS, D. PIGNOLET, S. SEYNS, M. STEEGMANS, N. TORFS, J. TUERLINCKX, B. VAN DEN BERGH, W. VANDENBUSSCHE, E. VERHAGEN en T. WUYTS, *Patrimonium 2014*, IV, Brugge, die Keure / la Charte, 2014, 342-343.

²⁹⁶ Art. 229-1, premier alinéa C. Civ.

²⁹⁷ L.M. COENRAAD, "Harmonieeleer voor juristen. Harmonieus en zorgvuldig scheiden met en zonder rechter", *FJR* 2014, 163.;

P. VLAARDINGERBROEK, "(Wet) scheiden zonder rechter: maar niet zonder juridische trechter", *FJR* 2015, nr. 49.

deze vermeldingen niet opgenomen zijn, is de overeenkomst nietig.²⁹⁸ De echtgenoten moeten volgens mijn voorstel een bedenktijd van 15 dagen te rekenen vanaf de dag van ontvangst in acht nemen alvorens ze de overeenkomst kunnen ondertekenen. De overeenkomst is nietig wanneer de echtgenoten deze tekenen vóór het verstrijken van deze termijn. Vervolgens wordt de overeenkomst overgemaakt aan de notaris. De advocaten maken de overeenkomst binnen 5 werkdagen na de ondertekening door de echtgenoten over aan de notaris. De notaris heeft dan een termijn van 10 dagen om de overeenkomst te controleren en deze in te schrijven in de notariële registers.²⁹⁹ Wanneer de echtgenoten bepaalde aspecten in de overeenkomst niet hebben geregeld, brengt de notaris hen op de hoogte welke aspecten ontbreken. De echtgenoten beschikken over een termijn van 10 dagen na de dag van ontvangst van de melding van de notaris om de ontbrekende aspecten te regelen.³⁰⁰ Wanneer de echtgenoten nalaten de ontbrekende aspecten te regelen, schrijft de notaris de overeenkomst niet in zijn notariële registers in.³⁰¹

124. De notaris voert volgens mijn voorstel een formele controle uit over de overeenkomst. Dat wil zeggen dat de notaris nagaat of alle verplichte vermeldingen in de overeenkomst werden opgenomen en of de termijnen werden nageleefd. Hij gaat ook na of de echtgenoten alle vermogensrechtelijke en familierechtelijke gevolgen in de overeenkomst geregeld hebben. De notaris heeft geen inhoudelijke toetsingsbevoegdheid, behalve over de vermogensrechtelijke aspecten. De notaris kan bovendien de overeenkomst controleren op de inachtnaamelijkheid door de echtgenoten van de belangen van de minderjarige kinderen.³⁰² De reden hiervoor is om meer waarborgen te bieden in de buitengerechtelijke echtscheiding met minderjarige kinderen in België. Tenslotte controleert de notaris de overeenkomst op strijdigheden met de openbare orde.³⁰³ Indien aan alle formele vereisten is voldaan, registreert de notaris de echtscheiding in de notariële registers. In dit geval komt er dus geen overheidsinstantie tussen die controle uitvoert over de overeenkomst die tussen de echtgenoten gesloten wordt.

125. De echtgenoten kunnen wilsgebreken inroepen om de overeenkomst tot buitengerechtelijke echtscheiding nietig te laten verklaren met het gevolg dat de echtscheiding nietig is.³⁰⁴ De reden achter het inroepen van wilsgebreken is dat de echtgenoten heel veel vrijheid hebben bij het regelen van hun echtscheiding. Ze worden alleen bijgestaan door een advocaat en de notaris voert voornamelijk een formele controle uit. Deze vrijheid zou ertoe kunnen leiden dat de ene echtgenoot bijvoorbeeld benadeeld wordt ten opzichte van de andere.³⁰⁵ Als er geen beperking op deze vrijheid

²⁹⁸ Art. 229-3 C. Civ.

²⁹⁹ S. THOURET, "Divorce par consentement mutuel conventionnel", *JCl. Procédures Formulaire* 2017, V° Divorce, Fasc. 130.

³⁰⁰ Mijn voorstel is wat dit punt betreft, geïnspireerd op art. 1288bis, §3, eerste lid Ger.W.

³⁰¹ C. SARTO-LE MARTRET, "Le divorce par consentement mutuel sans juge en pratique", *JCP N* 2020, n° 15-16, 27-28.

³⁰² H. CASMAN en P. MACALUSO, *Echtelijke moeilijkheden & echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Mortsels, Intersentia, 2020, 54.

³⁰³ A. TANI, "Divorce – Rôles du notaire", *JCl. Notarial Formulaire* 2021, V° Divorce, Fasc. 20.

³⁰⁴ H. CASMAN, P. MACALUSO, M. DELBROEK en L. VERSCHUEREN, *Echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Brussel, Intersentia, 2020, 16.

³⁰⁵ Cass. 16 juni 2000, *Arr.Cass.* 2000, 1119.;

Cass. 9 november 2012, *T.Not.* 2013, 363.;

P. SENAËVE en G. VERSCHULDEN, *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 190-191.

wordt gesteld, is de buitengerechtelijke echtscheiding te risicovol en zullen weinig echtgenoten hier een beroep op doen. De echtgenoten worden op deze manier aangezet om de overeenkomst te sluiten in het belang van beide echtgenoten omdat ze niet het gevolg van de nietigheid van de overeenkomst willen oplopen. Indien wilsgebreken worden ingeroepen, wordt een procedure voor de rechter opgestart. De rechter beoordeelt in dit geval de echtscheidingsovereenkomst op wilsgebreken en hij verklaart de overeenkomst eventueel nietig.

126. In mijn voorstel treedt de buitengerechtelijke echtscheiding waarbij de echtgenoten gemeenschappelijke minderjarige kinderen hebben in werking tussen de echtgenoten op het ogenblik van inschrijving door de notaris van de overeenkomst tot echtscheiding in de notariële registers. Op datzelfde ogenblik wordt de overeenkomst ook tegenwerpelijk aan derden.³⁰⁶

127. Wanneer na de buitengerechtelijke echtscheiding interpretatieproblemen of problemen in de uitvoering van de overeenkomst ontstaan, stel ik voor dat de echtgenoten eerst proberen in gezamenlijk overleg tot een oplossing te komen. Lukt dit niet, dan staat een procedure voor de rechter open.³⁰⁷

128. Wanneer de notaris weigert de overeenkomst tot echtscheiding in te schrijven, voorziet mijn voorstel in de mogelijkheid voor de echtgenoten om een nieuwe overeenkomst op te stellen en voor te leggen aan de notaris wanneer ze nog buitengerechtelijk uit de echt willen scheiden.³⁰⁸

129. Deze vorm van buitengerechtelijke echtscheiding behartigt de belangen van de echtgenoten heel goed omdat de nadruk ligt op het contractueel karakter van het huwelijk en omdat de echtgenoten bijgestaan worden door twee advocaten.³⁰⁹ Door de bijstand van twee advocaten en de controle van de overeenkomst door de notaris worden ook de belangen van de minderjarige kinderen gewaarborgd. De advocaten staan de echtgenoten bij in het treffen van een volledige overeenkomst over de gevolgen van de ontbinding van hun huwelijk.³¹⁰ Daardoor zien ze erop toe dat in de familierechtelijke overeenkomst rekening wordt gehouden met het belang van het kind, zoals de mogelijkheid om naar dezelfde school te blijven gaan en de hobby's uit te oefenen.

Afdeling II. De echtgenoten hebben geen gemeenschappelijke minderjarige kinderen

130. In dit geval stel ik voor dat de ambtenaar van de burgerlijke stand bevoegd is om de echtscheiding uit te spreken. Deze procedure is gesteund op het Nederlands wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter'³¹¹.

³⁰⁶ K. GARCIA, "Synthèse – Effets du divorce entre époux", *JCl. Divorce* 2020.

³⁰⁷ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken Tweede Kamer der Staten-Generaal* 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 4.

³⁰⁸ X, "L'intensité du contrôle formel", *JCP N* 2020, n° 43, 50.

³⁰⁹ M.V. ANTOKOLSKAIA, "Terugtrekkende overheid in scheidingsrecht", *FJR* 2020, 93.

³¹⁰ C. BRENNER et J. COMBRET, "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Civil Code* 2020, art. 229-1 à 229-4, Fasc. unique.

³¹¹ Voorstel van wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de

De procedure uit mijn voorstel verloopt als volgt. De echtgenoten uiten hun wil voor de ambtenaar van de burgerlijke stand om uit de echt te scheiden door aan te tonen dat hun huwelijk onherstelbaar is ontworcht en dat ze op deze grond hun huwelijk in onderlinge overeenstemming willen ontbinden. Zij maken een schriftelijke verklaring op die deze wil bevestigt en zij maken deze verklaring vervolgens over aan de ambtenaar van de burgerlijke stand.³¹² De ambtenaar gaat zijn bevoegdheid na en nodigt de echtgenoten uit om persoonlijk te verschijnen. De persoonlijke verschijning van de echtgenoten vindt plaats binnen een termijn van 7 dagen na de dag van ontvangst van de verklaring tot echtscheiding door de ambtenaar van de burgerlijke stand. De echtgenoten beschikken over een bedenktijd van 10 dagen na de indiening van de verklaring tot echtscheiding. Na de persoonlijke verschijning controleert de ambtenaar of aan alle wettelijke vereisten voldaan is. Hij controleert de identiteit en persoonlijke verschijning van de echtgenoten en de toestemming van de echtgenoten in de ontbinding van hun huwelijk. Verder dient de ambtenaar ook na te gaan of de echtgenoten geen ouderlijk gezag uitoefenen.³¹³ Wanneer deze wettelijke vereisten zijn nageleefd en de bedenktijd verstreken is, stelt de ambtenaar de akte van echtscheiding op. Vanaf het ogenblik dat die akte is verwezen naar de DABS en ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand, is het huwelijk buitengerechtelijk ontbonden.³¹⁴

131. De ambtenaar van de burgerlijke stand heeft volgens mijn voorstel een louter formele controlebevoegdheid. Hij gaat de wettelijke vereisten na en heeft niet de bevoegdheid om de echtgenoten in te lichten over de gevolgen van de echtscheiding. De ambtenaar heeft ook geen bevoegdheid om de gevolgen van de echtscheiding inhoudelijk te controleren, wanneer de echtgenoten beslissen om de gevolgen vóór de echtscheiding te regelen.³¹⁵ De reden hiervoor is dat de echtgenoten niet verplicht zijn de gevolgen van hun echtscheiding te regelen om een beroep te kunnen doen op de buitengerechtelijke echtscheiding voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. Ze dienen enkel een akkoord bereikt te hebben over de ontbinding van hun huwelijk.

132. Iedere echtgenoot moet verplicht worden bijgestaan door een advocaat, die de overeenkomst tussen de echtgenoten mee ondertekent en die de echtgenoten wijst op de gevolgen die de echtscheiding met zich mee brengt. De verplichte bijstand door een advocaat zorgt voor de bescherming van de belangen van iedere partij bij de echtscheiding.³¹⁶ De advocaten waarborgen

ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 2.

³¹² B. CHIN-A-FAT, "De mediator in het nieuwe echtscheidingsrecht: nog onvoldoende basis", *TMD* 2006, nr. 2, 38.

³¹³ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 5.; Zie ook M.V. ANTOKOLSKAIA, "De administratieve echtscheiding: symbolische versus 'praktische' bezwaren", *WPNR* 2009, 591-597.

³¹⁴ B. CHIN-A-FAT, "De mediator in het nieuwe echtscheidingsrecht: nog onvoldoende basis", *TMD* 2006, nr. 2, 38-39.;

E.C.C. PUNSELIE, "Concept-wetsvoorstel Scheiden zonder rechter", *FJR* 2014, 43.

³¹⁵ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 13-14.

³¹⁶ P. SENAËVE, "Pleidooi voor een shock-therapie voor het echtscheidingsprocesrecht", in E. Krings, *Liber Amicorum*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 797-801.

dat de echtgenoten na de buitengerechtelijke echtscheiding een volledig akkoord bereiken over de gevolgen van de echtscheiding. In dit geval is dat een regeling over de vermogensrechtelijke gevolgen en een eventuele onderhoudsuitkering tussen de echtgenoten. De notaris blijft bevoegd voor het opstellen van de vermogensrechtelijke overeenkomst wanneer een onroerend goed betrokken is.³¹⁷ Het akkoord over de gevolgen van de ontbinding van het huwelijk dient gesloten te zijn uiterlijk 2 maanden na de inschrijving van de echtscheidingsakte in de registers van de burgerlijke stand. De advocaten zien erop toe dat deze termijn nageleefd wordt. Wanneer de echtgenoten binnen deze termijn geen regeling hebben getroffen of niet alle aspecten hebben geregeld, krijgen ze nog een aanvullende termijn van 10 dagen om de overeenkomst op te stellen of aan te vullen. Deze aanvullende termijn begint te lopen de dag na de laatste dag van de termijn van 2 maanden. Als de echtgenoten na deze termijn nog steeds geen (volledige) regeling getroffen hebben over de gevolgen, leidt de advocaat van de meest gerede partij een vordering in voor de rechter. De rechter kan de partijen dan onder verbeurte van een dwangsom verplichten de overeenkomst over de gevolgen van de echtscheiding op te stellen of aan te vullen. De bijstand door een advocaat dient ervoor te zorgen dat tussen de echtgenoten na de echtscheiding geen conflict meer ontstaat zodat de echtgenoten niet alsnog een procedure voor de rechter inleiden.³¹⁸

133. De echtgenoten kunnen aan de hand van mijn voorstel wilsgebreken inroepen in de procedure van buitengerechtelijke echtscheiding voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. Dit dient genuanceerd te worden omdat de echtgenoten nog niet verplicht zijn de gevolgen van hun echtscheiding vooraf te regelen. De echtscheiding steunt niet op de overeenkomst over de gevolgen van de echtscheiding en deze overeenkomst is er geen wezenlijk kenmerk van. De verklaring van de ontbinding van het huwelijk en de overeenkomst over de gevolgen van deze ontbinding worden losgekoppeld van elkaar. Het inroepen van wilsgebreken heeft daarom enkel betrekking op de overeenkomst over de gevolgen van de echtscheiding. De echtscheiding als dusdanig wordt niet aangetast door de nietigheid wegens wilsgebreken.³¹⁹ Voor de reden van mijn voorstel om wilsgebreken mogelijk te maken bij een buitengerechtelijke echtscheiding kan verwezen worden naar randnr. 125.

134. In mijn voorstel krijgt de buitengerechtelijke echtscheiding voor de ambtenaar van de burgerlijke stand uitwerking tussen de echtgenoten en ten aanzien van derden vanaf het ogenblik van inschrijving van de akte tot echtscheiding in de registers van de burgerlijke stand.³²⁰

135. Wanneer na de buitengerechtelijke echtscheiding interpretatieproblemen of problemen in de uitvoering van de overeenkomst met betrekking tot de gevolgen ontstaan, stel ik dezelfde oplossing

³¹⁷ S. SEYNS en E. CROPPEN, "De vereffening-verdeling van een huwelijksvermogensstelsel na de hervorming van het huwelijksvermogensrecht. Een draaiboek", *BN* 2020, nr. 3-4, 124 en 141.; S. BROUWERS, "De ene onverdeeldheid is de andere niet", *NFM* 2020, nr. 5, 122.

³¹⁸ L.M. COENRAAD, "Harmonieeler voor juristen. Harmonieus en zorgvuldig scheiden met en zonder rechter", *FJR* 2014, 163-165.

³¹⁹ H. CASMAN, P. MACALUSO, M. DELBROEK en L. VERSCHUEREN, *Echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Brussel, Intersentia, 2020, 16.

³²⁰ B. CHIN-A-FAT, "De mediator in het nieuwe echtscheidingsrecht: nog onvoldoende basis", *TMD* 2006, nr. 2, 38-39.;

E.C.C. PUNSELIE, "Concept-wetsvoorstel Scheiden zonder rechter", *FJR* 2014, 43.

voor als in randnr. 127 bij de buitengerechtelijke echtscheiding voor de notaris.³²¹

136. Wanneer de ambtenaar van de burgerlijke stand de buitengerechtelijke echtscheiding niet uitsprekt omdat de wettelijke vereisten niet zijn nageleefd, voorziet mijn voorstel dat de echtgenoten opnieuw een verzoek tot echtscheiding richten aan de ambtenaar van de burgerlijke stand. Ze dienen dan opnieuw deze procedure op te starten.³²²

³²¹ Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 3, 4.

³²² X, "L'intensité du contrôle formel", *JCP N* 2020, n° 43, 50.

Besluit

137. Er bestaan anno 2021 twee gronden tot echtscheiding in België. De echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk (art. 229 oud BW) en de echtscheiding op grond van onderlinge toestemming (art. 230 oud BW). Voor beide echtscheidingsgronden geldt dat de familierechter de echtscheiding finaal moet uitspreken. Momenteel bestaat er dus geen mogelijkheid tot buitengerechtelijke echtscheiding in België. Nochtans leent de echtscheiding op grond van onderlinge toestemming zich om buitengerechtelijk geregeld te worden, vermits de echtgenoten overeenkomen over de ontbinding van hun huwelijk en de gevolgen die deze ontbinding teweeg brengt. Dat wordt aangetoond door de volgende randnummers waarin de EOT de lege lata wordt besproken en vervolgens een voorstel de lege ferenda wordt gedaan.

138. De wetgever voorziet voor de EOT in België de lege lata enkel in formeelrechtelijke vereisten, namelijk het opstellen door de echtgenoten van een vermogensrechtelijke overeenkomst en een familierechtelijke overeenkomst. De vermogensrechtelijke overeenkomst komt neer op een volledige regeling over de vereffening van het huwelijksstelsel, het wettelijk toegekend opvolgend vruchtgebruik en het erfrecht *ab intestato*. De familierechtelijke overeenkomst bevat een regeling met betrekking tot de minderjarige kinderen en een onderhoudsuitkering tussen de echtgenoten.

139. De echtgenoten leiden de EOT in bij gezamenlijk verzoekschrift. Ze moeten niet persoonlijk verschijnen, tenzij op bevel van de familierechter. Het Openbaar Ministerie kan advies uitbrengen over de vormvereisten en toelaatbaarheid van de echtscheiding, maar ook over de inhoud van de overeenkomsten over de minderjarige kinderen. De familierechter is bevoegd om de EOT uit te spreken. De familierechter controleert enkel de naleving van de wettelijke voorwaarden, waaronder vorm en inhoud, met betrekking tot de voorafgaande overeenkomsten die geen betrekking hebben op de minderjarige kinderen. Hij kan met betrekking tot deze overeenkomsten dus enkel de conformiteit met de wet en niet de inhoud controleren. De familierechter heeft wel inhoudelijke toetsingsbevoegdheid over de overeenkomsten met betrekking tot de minderjarige kinderen. Hij kan verder ook vaststellen dat de overeenkomsten of bedingen in strijd zijn met de openbare orde of goede zeden. De familierechter kan tenslotte beslissen om de minderjarige kinderen te horen.

140. De EOT heeft uitwerking tussen de echtgenoten vanaf het in kracht van gewijsde treden van de uitspraak van de familierechter. Wat de goederen betreft, heeft de EOT uitwerking vanaf de neerlegging van het verzoekschrift. De EOT krijgt tegenwerpelijkeit ten aanzien van derden door de melding van de echtscheiding op de huwelijksakte of vanaf de opmaak van de akte van echtscheiding.

141. De tussenkomst van een rechter in de EOT is volgens mij niet langer noodzakelijk omdat de reden die gesteund is op de historiek niet langer geldt. Het uitgangspunt dat de echtscheiding vermeden moet worden en dat daardoor geen (publiekrechtelijke) bescherming wordt geboden aan uit de echt gescheiden echtgenoten, geldt niet meer. Er wordt vandaag wel bescherming geboden aan echtgenoten die uit de echt scheiden. Zo kan de economisch zwakkere en behoeftige echtgenoot aanspraak maken op een onderhoudsuitkering tussen echtgenoten. Dat maakt de echtscheiding

vandaag een gangbare mogelijkheid.

De volgende reden voor de invoering van een buitengerechtelijke echtscheiding anno 2021 is dat geen bijkomend werk gecreëerd wordt door een buitengerechtelijke instantie, zoals de notaris of de ambtenaar van de burgerlijke stand de echtscheiding te laten afwikkelen. Bovendien kunnen de belangen van de ouders en de kinderen even goed gewaarborgd worden in een buitengerechtelijke procedure.

Vervolgens zet de buitengerechtelijke echtscheiding aan tot het sluiten van huwelijken. De echtgenoten kunnen door de tussenkomst van de rechter en het doorlopen van deze procedure in het Belgische echtscheidingsrecht ontmoedigd worden om een huwelijk aan te gaan. De echtgenoten moeten geen procedure voor de rechter doorlopen wanneer ze wettelijk of feitelijk samenwonend zijn. Daarom is de buitengerechtelijke echtscheiding aangewezen voor echtgenoten die een akkoord bereiken over de ontbinding van hun huwelijk en de gevolgen van deze ontbinding.

Verder zorgt de buitengerechtelijke echtscheiding voor een ontlasting van de werkdruk van de rechtbanken. De buitengerechtelijke EOT-procedure neemt ook minder tijd in beslag en is eenvoudiger voor de echtgenoten.

Tenslotte zijn de echtgenoten in België vrij een huwelijk aan te gaan en zijn ze zelf verantwoordelijk voor hun bijdrage in de lasten van het huwelijk. Om deze reden dienen de echtgenoten ook meer verantwoordelijkheid en autonomie te krijgen bij de beëindiging van hun huwelijk.

142. Een blik over de grenzen maakt de belangstelling voor een buitengerechtelijke echtscheiding meer dan duidelijk. Frankrijk kent sinds 2016 een buitengerechtelijke EOT. Iedere echtgenoot dient bijgestaan te worden door een advocaat, die erop toeziet dat de echtgenoten een volledige regeling treffen over de gevolgen van hun echtscheiding. De bevoegde buitengerechtelijke instantie om de echtscheiding uit te spreken in Frankrijk is de notaris. De notaris voert een legaliteitscontrole uit, waarbij hij controleert of de overeenkomst de verplichte vermeldingen bevat en of de termijnen gerespecteerd zijn. De buitengerechtelijke EOT in Frankrijk heeft uitwerking tussen de echtgenoten en ten aanzien van derden vanaf het ogenblik dat de overeenkomst uitvoerbare kracht krijgt, dat is bij de inschrijving van de overeenkomst in de notariële registers.

Nederland heeft drie wetsvoorstellen tot een administratieve echtscheiding ingediend. Deze zijn allemaal verworpen. Het laatste wetsvoorstel 'Scheiden zonder rechter' stelde voor om de ambtenaar van de burgerlijke stand bevoegd te maken om de echtscheiding af te ronden. Echtgenoten moesten onder dit voorstel onderling akkoord zijn over de ontbinding van hun huwelijk en de procedure stond niet open voor echtgenoten met kinderen. De echtgenoten dienden niet bijgestaan te worden door een juridisch deskundige en dienden geen echtscheidingsovereenkomst op te stellen. De ambtenaar van de burgerlijke stand heeft enkel een formeelrechtelijke controlebevoegdheid over de naleving van de wettelijke vereisten. De administratieve echtscheiding uit het wetsvoorstel heeft uitwerking tussen echtgenoten en ten opzichte van derden vanaf het ogenblik dat de echtscheidingsakte wordt ingeschreven in het huwelijksgoederenregister.

143. Zowel Frankrijk als Nederland hebben als inspiratie gediend voor mijn voorstel tot een buitengerechtigke EOT in België. In mijn voorstel moeten de echtgenoten materiële en formele voorwaarden naleven alvorens ze een beroep kunnen doen op de buitengerechtigke EOT. De materiële voorwaarden houden in dat de echtgenoten wils- en handelingsbekwaam moeten zijn om een verzoek tot echtscheiding in te dienen en dat ze de echtscheiding zelf instellen. Als formele voorwaarden worden gesteld voor de echtgenoten met gemeenschappelijke minderjarige kinderen dat ze onderlinge overeenstemming bereiken over de ontbinding van hun huwelijk en de gevolgen van deze ontbinding. Dat betreft een overeenkomst over zowel de vermogensrechtelijke als de familierechtelijke gevolgen. Wanneer de minderjarige kinderen gehoord willen worden door een rechter is de buitengerechtigke EOT niet mogelijk. De echtgenoten die geen gemeenschappelijke minderjarige kinderen hebben, dienen enkel akkoord te zijn over de ontbinding van hun huwelijk en (nog) niet over de gevolgen. Als laatste voorwaarde geldt dat iedere echtgenoot, met of zonder gemeenschappelijke minderjarige kinderen, dient bijgestaan te worden door een advocaat.

In het geval de echtgenoten gemeenschappelijke minderjarige kinderen hebben wordt voorgesteld dat de notaris bevoegd is om de buitengerechtigke EOT te voltooien. De echtgenoten sluiten een overeenkomst over de echtscheiding en de gevolgen van de echtscheiding met bijstand van hun advocaten. De notaris voert een formele controle uit over de overeenkomst. Hij gaat dus na of alle verplichte vermeldingen in de overeenkomst werden opgenomen en of de termijnen werden nageleefd. De notaris heeft geen inhoudelijke toetsingsbevoegdheid, behalve over de vermogensrechtelijke aspecten en hij controleert de belangen van de minderjarige kinderen. Tenslotte controleert de notaris de overeenkomst op strijdigheden met de openbare orde. Indien aan alle formele vereisten is voldaan, schrijft de notaris de echtscheiding in de notariële registers in. Op dat ogenblik krijgt de echtscheiding uitwerking tussen de echtgenoten en ten aanzien van derden. In het geval de echtgenoten geen gemeenschappelijke minderjarige kinderen hebben wordt voorgesteld dat de ambtenaar van de burgerlijke stand bevoegd is om de buitengerechtigke EOT af te wikkelen. De echtgenoten stellen een schriftelijke verklaring op die hun wil om uit te echt te scheiden bevestigt. Deze verklaring bezorgen de echtgenoten aan de ambtenaar van de burgerlijke stand. De ambtenaar van de burgerlijke stand heeft een formele controlebevoegdheid. Hij gaat de wettelijke vereisten en de gestelde termijnen na en heeft niet de bevoegdheid om de echtgenoten in te lichten over de gevolgen van de echtscheiding. Voor het regelen van de gevolgen worden de echtgenoten bijgestaan door hun advocaten. Wanneer de wettelijke vereisten zijn nageleefd en de bedenkt termijn verstreken is, stelt de ambtenaar de akte van echtscheiding op. Vanaf het ogenblik van inschrijving van de echtscheidingsakte in de registers van de burgerlijke stand heeft de buitengerechtigke EOT uitwerking tussen de echtgenoten en ten aanzien van derden.

144. De voorgestelde redenen en procedure geven aan dat het anno 2021 niet meer te verantwoorden is dat een EOT moet worden uitgesproken door een familierechter.

Bibliografie

Wetgeving

Burgerlijk wetboek, *BS* 21 maart 1804.

Code Civil, *Journal officiel* 21 mars 1804.

Code de procédure civile, *Journal officiel* 12 avril 1806.

Nederlands Burgerlijk Wetboek, *Staatsblad* 1 oktober 1838.

Gerechtelijk wetboek, *BS* 31 oktober 1967.

Preambule verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, *BS* 17 januari 1992.

Kamerstukken Tweede Kamer der Staten-Generaal 2003-04, nr. 29 676.

Kamerstukken Tweede Kamer der Staten-Generaal 2006-07, nr. 30 145, nr. 13.

Wet van 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding, *BS* 7 juni 2007.

Wet van 27 november 2008 tot wijziging van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering in verband met het bevorderen van voortgezet ouderschap na scheiding en het afschaffen van de mogelijkheid tot het omzetten van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap (Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding), *Staatsblad* 1 maart 2009.

Voorstel van wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 2.

Memorie van toelichting bij de wet tot wijziging van boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter), *Kamerstukken* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, nr. 34 118, nr. 3.

La loi du 18 novembre 2016 de modernisation de la justice du XXIe siècle, *JO* 19 novembre 2016.

Arrêté du 28 décembre 2016 fixant le modèle de l'information délivrée aux enfants mineurs capables de discernements dans le cadre d'une procédure de divorce par consentement mutuel par acte sous

signature privée contresigné par avocats, déposé au rang des minutes d'un notaire, *JO* 29 décembre 2016.

Dossier de présentation: Justice21. Réforme de modernisation de la justice du 21e siècle, *justice.gouv.fr* Ministère de la Justice 2017, nr. #J21.

Wet van 6 juli 2017 houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 24 juli 2017.

Wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing (Potpourri VII), *BS* 2 juli 2018.

Wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 december 2018.

KB 22 april 2019 tot vaststelling van de buitengewone kosten die voortvloeien uit artikel 203, §1 van het Burgerlijk Wetboek en de wijze van tenuitvoerlegging ervan, *BS* 2 mei 2019.

Rechtspraak

Grondwettelijk Hof

GwH 25 maart 2009, nr. 61/2009, *T.Fam.* 2009, afl. 8, 159.

GwH 16 juli 2009, nr. 115/2009, *T.Fam.* 2009, afl. 7, 129.

Hof van Cassatie

Cass. 16 juni 2000, *Arr.Cass.* 2000, 1119.

Cass. 9 november 2012, nr. AR C.12.0051.N, *NFM* 2013, 117.

Cass. 9 november 2012, *T.Not.* 2013, 363.

Cass. (1^e k) 30 januari 2014, nr. AR C.11.0429.N, E.D./F.D., *Arr.Cass.* 2014, afl. 1, 307.

Cass. 6 februari 2014, nr. AR C.13.0076.N, *RW* 2014-2015, 1462.

Hof van Beroep

Gent 15 februari 2011, nr. AR 10/2710/A.

Antwerpen 8 oktober 2014, *RW* 2014-2015.

Gent (11^e k) 22 oktober 2015, *T.Fam.* 2017, nr. 4, 91, noot E. VANHAVERBEKE.

Gent 15 november 2018, *V./F.*, *T.Not.* 2019, nr. 5, 403.

Gent 31 januari 2019, *T.Not.* 2019, nr. 9, 777.

Gent 23 mei 2019, *T.Not.* 2020, nr. 1, 23.

Rechtsleer

Boeken

BAUCHE, M-C., BEERNAERT, J-E., DE PAGE, P., FILIPPONE, V., MOOR, S. et MATERNE, M-E., *Le divorce – Aspects civils, judiciaires et fiscaux*, Limal, Anthemis, 2018, 113 p.

BOONE, I., DECLERCK, C., CERULUS, U., DRESER, L., MATTHIJS, K., SODERMANS, A.K., VANASSCHE, S. en VAN DEN BOSSCHE, A., *Actualia familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2017, 148 p.

BOONE, I., DECLERCK, C., DU MONGH, J. en SENAËVE, P., *Themis 98 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2017, 140 p.

BROUWERS, S., *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 280 p.

CARRÉ, D., *Le divorce par consentement mutuel*, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, 191 p.

CASMAN, H. en MACALUSO, P., *Echtelijke moeilijkheden & echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Mortsel, Intersentia, 2020, 100 p.

CASMAN, H., MACALUSO, P., DELBROEK, M. en VERSCHUEREN, L., *Echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Brussel, Intersentia, 2020, 100 p.

CASMAN, H., *Notarieel familierecht: Studenteneditie 2015*, Herentals, Knops Publishing, 2015, 472 p.

CERULUS, U. en DECLERCK, C., *Themis 111 – Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2020, 124 p.

CRESP, M., HAUSER, J., HO-DAC, M. et SANA-CHAILLE DE NERE, S., *Droit de la famille. Droits français, européen, international et comparé*, Bruxelles, Bruylant, 2018, 913 p.

DAUW, P. en DAUW, E., *Burgerlijk procesrecht (vijfde editie)*, Mortsel, Intersentia, 2020, 610 p.

DE GROOTE, B., BRULOOT, D. en DE CORTE, R., *Privaatrecht in hoofdlijnen volume 2*, veertiende editie, Mortsel, Intersentia, 2020, 446 p.

DEVLOO, R. e.a., *Een kennismaking met recht en rechtspraak (2018)*, Brugge, die Keure/ la Charte, 2018, 530 p.

KESTEMONT, L. en SCHOUKENS, P., in SCHOUKENS, P., HENDRICKX, K. en TERRY, E. (eds.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2017, 143 p.

MARTYN, G., DEVLOO, R. en JORENS, Y., *Kennismaking met recht en rechtspraak*, Brugge, die Keure / la Charte, 2020, 543 p.

PINTENS, W., DECLERCK, C., ALLAERTS, V., ALOFS, E., ANDERSON, M., BARABÉ-BOUCHARD, V., DE BUSSCHERE, C., DEBLAUWE, R., DEGUEL, F., DEKNUDT, G., GABRIËL, S., HELMS, T., MEESTERS, B., MOSSELMANS, S., PIGNOLET, D., SEYNS, S., STEEGMANS, M., TORFS, N., TUERLINCKX, J., VAN DEN BERGH, B., VANDENBUSSCHE, W., VERHAGEN, E. en WUYTS, T., *Patrimonium 2014*, IV, Brugge, die Keure / la Charte, 2014, 393 p.

SENAEVE, P. en DECLERCK, C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 713 p.

SENAEVE, P. en VERSCHULDEN, G., *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 319 p.

SENAEVE, P., "Pleidooi voor een shock-therapie voor het echtscheidingsprocesrecht", in Krings, E., *Liber Amicorum*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 797-801.

SENAEVE, P., VERSCHULDEN, G. en SWENNEN, F., *De beëindiging van de tweerelatie*, Brussel, Intersentia, 2012, 353 p.

SWENNEN, F., *Het personen- en familierecht. Een benadering in context*, Mortsel, Intersentia, 2021, 626 p.

VANDENBOSCH, A.S., DE COSTER, A., GHYSENS, A., VAN DEN BOSSCHE, A., VAN DEN BERGH, B., MICHIELS, D., ALOFS, E., DEKNUDT, G., VERSCHULDEN, G., PELGROMS, H., VANBOCKRIJCK, H., DE HERDT, J., BOONE, K., VAN DE SANDE, K., VAN VLASSELAER, M-R., DE CLERCQ, M., DE DECKER, P-J., ELSERMANS, R., ROELAND, S., TACK, V., VLANOT, DE BOCK, Z., *Vlanot Jaarboek 2019*, Mortsel, Intersentia, 2020, 501 p.

VERSCHULDEN, G., *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2021, 1207 p.

VERSCHELDEN, G., *Handboek personen- en familierecht*, Mechelen, die Keure, 2016, 970 p.

VONKEN, A.P.M.J., "160 – Bevoegdheid Nederlandse rechter en abs" in C. ASSER, *Internationaal privaatrecht. Internationaal personen-, familie- en erfrecht*, Alphen aan den Rijn, Wolters Kluwer Nederland, 2016, 804 p.

Tijdschriften

ALOFS, E., "Het echtscheidingsrisico in België", *T.Fam.* 2013, nr.2, 24-29.

ANTOKOLSKAIA, M.V. en COENRAAD, L.M., "Het verplicht ouderschapsplan bij beëindiging van formele en informele relaties in rechtsvergelijkend perspectief", *FJR* 2007, 309-314.

ANTOKOLSKAIA, M.V., "De administratieve echtscheiding: symbolische versus 'praktische' bezwaren", *WPNR* 2009, 591-597.

ANTOKOLSKAIA, M.V., "De voorstellen tot hervorming van het echtscheidingsrecht: naar de vorm modern, naar de inhoud een stap terug", *WPNR* 2005, 737-744.

ANTOKOLSKAIA, M.V., "Nederlandse avonturen met het echtscheidingsrecht", *TPR* 2006, 761-770.

ANTOKOLSKAIA, M.V., "Terugtrekkende overheid in scheidingsrecht", *FJR* 2020, 93.

ANTOKOLSKAIA, M.V., "Tien jaar verplicht ouderschapsplan", *FJR* 2019, 129.

APS, F., "De wet van 18 juli 2006: promotie van het gelijkmatig verdeeld verblijf voor kinderen van gescheiden ouders en optimalisering van de uitvoeringsmaatregelen tegen de onwillige ouder(s)", *R.W.* 2006-2007, 1422-1433.

BOELE-WOELKI, K., "De administratieve echtscheiding is een feit", *FJR* 2003, 121.

BOONE, I., "De ouderlijke onderhoudsplicht ten aanzien van meerderjarige studerende kinderen", *T.Fam.* 2019, nr. 1, 5-19.

BRENNER, C. et COMBRET, J., "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Civil Code*, art. 229-1 à 229-4, Fasc. unique.

BRENNER, C. et COMBRET, J., "Divorce par consentement mutuel déjudiciarisé – Aspects pratiques", *JCl. Notarial Formulaire* 2020, V° Divorce, Fasc. 12.

BROCHARD, R., "La mission du notaire dans le cadre du nouveau divorce", *JCP N* 2005, n° 10, 1177.

BROUWERS, S., "De ene onverdeeldheid is de andere niet", *NFM* 2020, nr. 5, 122-126.

BROUWERS, S., "De EOT kreeg een upgrade", *RABG* 2018, 1261-1267.

CHIN-A-FAT, B., "De mediator in het nieuwe echtscheidingsrecht: nog onvoldoende basis", *TMD* 2006, nr. 2, 37-42.

COENRAAD, L.M., "Harmonieeler voor juristen. Harmonieus en zorgvuldig scheiden met en zonder rechter", *FJR* 2014, 160-165.

DE BOCK, E., "Huwelijk kan slechts een keer door echtscheiding worden ontbonden", *Juristenkrant* 2015, 4.

DECLERCK, C. en WUYTS, T., "Anders omgaan met scheidingsconflicten", *T.Fam.* 2019, nr. 7-8, 178-183.

DERMAUT, C., "Het opleggen van een "all-in" onderhoudsbijdrage door de rechtbanken", *Jura Falc.* 2017-2018, nr. 4, 977-1023.

EGGERMONT, S., "Uitwerking van EOT-overeenkomsten na stopzetting EOT-procedure", *NJW* 2020, nr. 417, 177-179.

GANZER, A., "Effets du divorce. – Conséquences extrapatrimoniales du divorce pour les enfants. – Préparation de la décision", *JCl. Civil Code* 2017, art. 286 à 295, Fasc. 10-1.

GARCIA, K., "Cas de divorce", *JCl. Divorce* 2020, Fasc. 30.

GARCIA, K., "Synthèse – Effets du divorce entre époux", *JCl. Divorce* 2020.

JANSEGERS, K., "Nederlandse 'flitsscheiding' zonder rechter ook geldig in België?", *Juristenkrant* 2002, 1 en 11.

KAN-BALIVET, B., "Mineur: audition en matière civile", *JCl. Procédures Formulaire* 2013, Fasc. 10.

LELEU, Y-H., "Les conventions patrimoniales préalables au divorce par consentement mutuel", *TBBR* 1999, 369-388.

MACALUSO, P. en DELBROEK, M., "Plicht tot rechtvaardiging en verduidelijking van het bedrag van de overeengekomen onderhoudsbijdragen voor kinderen", *BN* 2020, nr. 2, 69-79.

MAHIEU, J., "Een blik in het hoofd en het hart van een familierechter", *T.Fam.* 2020, 2-13.

NUYTINCK, A.J.M., "Scheiden zonder rechter anno 2014", *WPNR* 2014, 327-331.

PUNSELIE, E.C.C., "Concept-wetsvoorstel Scheiden zonder rechter", *FJR* 2014, 42-45.

QUISPTEL, Y., "De wenselijkheid en mogelijkheid van echtscheiding zonder rechterlijke tussenkomst na 'de val' van Wetsvoorstel Luchtenveld", *FJR* 2006, 276-283.

SARTO-LE MARTRET, C., "Le divorce par consentement mutuel sans juge en pratique", *JCP N* 2020, n° 15-16, 27-37.

SENAEVE, P., "De blijvende saisine in de praktijk van de familierechtbanken", *T.Fam.* 2021, nr. 3, 60-72.

SENAEVE, P., "De blijvende saisine voor de familierechtbank nu ook na echtscheiding door onderlinge toestemming. Commentaar bij een innovatie door de wet van 18 juni 2018", *T.Fam.* 2019, nr. 2, 32-36.

SENAEVE, P., "Een nieuwe hervorming van de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming. Commentaar bij de wet van 25 mei 2018 (Wet Potpourri VI)", *T.Fam.* 2018, 148-158.

SENAEVE, P., "Het belang van het kind niet het enige beoordelingscriterium bij vorderingen aangaande de verblijfsregeling van een minderjarige", *T.Fam.* 2020, nr. 10, 292-298.

SENAEVE, P., "Imbroglia in de familierechtbank", *T.Fam.* 2017, nr. 9, 238-240.

SENAEVE, P., "Wijzigingen aangaande de onderhoudsbijdragen en de bijdragen in de buitengewone kosten voor kinderen. Commentaar bij titel 6 van de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie", *T.Fam.* 2019, nr. 3-4, 77-87.

SEYNS, S. en CROPPEN, E., "De vereffening-verdeling van een huwelijksvermogensstelsel na de hervorming van het huwelijksvermogensrecht. Een draaiboek", *BN* 2020, nr. 3-4, 122-147.

TANI, A., "Divorce – Rôles du notaire", *JCl. Notarial Formulaire* 2021, V° Divorce, Fasc. 20.

THOURET, S., "Divorce par consentement mutuel conventionnel", *JCl. Procédures Formulaire* 2017, V° Divorce, Fasc. 130.

VAN TONGEREN, W., "Betere bescherming tegen afnemende wilsbekwaamheid", *NJB* 2018, 278-284.

VERSTRAETE, K., "Hervorming echtscheidingsrecht: Wet van 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding", *NJW* 2007, 626-645.

VLAARDINGERBROEK, P., "(Wet) scheiden zonder rechter: maar niet zonder juridische trechter", *FJR* 2015, nr. 49.

WUYTS, T., "Zijn er nog grenzen aan het optreden van een bewindvoerder in het kader van een echtscheidingsprocedure?", *T.Fam.* 2020, nr. 2-3, 83-86.

X, "L'intensité du contrôle formel", *JCP N* 2020, n° 43, 50.

X, "Tutelle et administration légale. Domaines respectifs. Organes de protection du mineur", *JCI. Roulois* 2018, Fasc. 1105.

X., "Burgerlijk recht: Schriftelijke procedure wordt regel bij EOT", *NOT.* 2018, nr. 16, 18-19.